

Скупштинска хроника

НОВИ ПРОЈЕКТИ

На сједници одржаној 30. јуна одборници Скупштине општине узроци су одлуку о приступању изради Урбанистичког пројекта забавно-пословног центра у Бечићима и одлуку о приступању изради Урбанистичког пројекта донешену детаљног урбанистичког плана Петровац нису прихваћени због тога што комплетни прилози и ставови надлежних комисија нису били прибављени.

Скупштина је усвојила информацију о завршном рачуну Будета општине Будва, са Извештајем ревизионе комисије, као и информацију о пословању привреде у нашој општини за 1996. годину. Одборници су донијели одлуку о регулисању саобраћаја на територии Будве и одлуку о локалним комуналним таксама, а усвојена је и информација о стању безбедности на подручју општине пред почетак туристичке сезоне и програм превентивних мјера и активности за заштиту од пожара.

ПОСЛОВАЊЕ ПРИВРЕДЕ У 1996. ГОДИНИ

Одборници Скупштине општине су послује уводном излагању Николе Вукићевића, секретара Секретаријата за привреду, финансије и буџет и друштвено дјелатности, усвојили информацију о пословању привреде општине Будва за 1996. годину, која је сачињена на основу података Службе за платни промет и Републичког завода за статистику.

Кретање основних показатеља пословања у 1996. години је нешто повољније у поређењу са претходном: укупан приход је растао брже од раста укупних расхода, губитак је уопште мањи, а добит је за 128% већа него у 1995. години.

ЗАВРШНИ РАЧУН БУЏЕТА ЗА 1996. ГОДИНУ

Након извештаја ревизионе комисије за преглед завршног рачуна буџета Општине Будва за 1996. годину, одборници Скупштине општине су усвојили Одлуку завршног рачуна буџета са следећим показатељима: укупан износ остварених прихода је 29.114.733 динара, укупан износ расхода 31.241.031 динара, а износ непокривених расхода је 2.126.298 динара. Непокривени расходи за 1996. годину су, према налазу ревизионе комисије, резултат не-реалних планских износа код сљедећих расходних ставки: 1) средства за рад

органа управе: за зараде запослених са 1.900.000 динара на 2.878.361 динара, за материјалне трошкове са 1.100.000 динара на 1.524.760 динара 2) средства за друштвено дјелатности: ЈУ „Град театар“ са 420.000 на 635.926 динара, ЈУ „Музеји, галерија и библиотека“ са 490.000 на 717.238 динара, ЈП „Информативни центар“ са 340.000 на 566.289 динара; 3) средства за физичку културу са 450.000 на 555.057 динара.

Непокривена средства за 1996. годину падају на терет буџета за 1997. годину и биће покривена током године.

25 ГОДИНА „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

РЕКЛИ СУ

ДА САМ ОДБОРНИК...

На посталие „што би урадили да сте одборници у Скупштини општине Будва“ рекли су:

Миодраг Петровић - Чкаља

При бих промијенио пријеме, а затим каликвија, па кафанс, јер ми лице на студентске касе непосредно послије рата.

Жика Живудовић - Серафим

Имао бих много тога да урадим и доставиши вам списак.

Никола Каровић

Прво бих уредио улице, јер се од сличних руничага не може ни до општине доћи, а камо ли нађе друго.

Будва је згодно место за организовање неког фестивала забавне музике и то треба искрсити.

Мирјана Барјактаревић

Отворила бих неколико диско клубова, јер музичка омладина нема где да се скупља. То је одличан вид забаве.

„ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ“ 15. АВГУСТ 1972.

БЕЗБЈЕДНОСТ

Одборници су усвојили Информацију о стању безбедности на подручју општине Будва пред почетак туристичке сезоне, коју је образложио командир Станице полиције Одјељења безбедности Будва Радослав Чворовић, оцјенивши стање криминалите-та посљедњих неколико година као стабилно и незабрињавајуће што је резултат предузимања одговорајућих мјера и ефикасног дјеловања Министарства унутрашњих послова у циљу отварања и сузбијања недозвољених и криминалних радњи. У периоду туристичке сезоне посебно се планира ангажовање оперативне групе за рад на терену која има превасходни задатак да евидентира и посматра криминална лица с циљем да се она оперативно покрију током боравка на нашем подручју. Говорећи о кадровској попуњености у станици полиције и опремљености средствима за рад, ко-

мандир Чворовић је рекао да не-достаје 25 радника МУП-а, док су услови за рад на самом минимуму тако да их је потребно хитно побољшати и довести у одговарајуће стање.

Поводом Информације о стању безбедности у Скупштини је отворена расправа у којој је учествовало више одборника: Лука Баљевић је рекао да је не-национално запошљавати нових 25 полицајаца, јер се кадровске потребе Одјељења безбедности Будва током туристичке сезоне могу задовољити полицијацима са стране који би привремено вршили дужност на територији општине. Што се тиче средстава за рад полиције, Баљевић сматра да би Скупштина општине требала да уложи извршестан труд у циљу њиховог побољшања. Да Тадија Николић је у својој дискусији посебно истакао и похвалио одличну сарадњу коју има Дом здравља са Станицом

полиције поготово у инцидентним ситуацијама као што су саобраћајне несреће, туче и слично. Вукашин Марковић је указао на потребу да се контролни пункт са Завале, због туристичких потреба јер је исувише близу града, премјести код Марковића, чиме би се омотијула контрола возила из смјера Цетиња, док би за возила из смјера Бара био довољан контролни пункт изнад Петровца. Нико Радуловић је затражио да радници МУП-а учине све што је у њиховој моћи да се стане на крај брзог вожњи улицама Будве, без обзира ко се налазио за воланом, јер се тиме озбиљно угрожава безбедност саобраћаја.

Предсједник Скупштине Жарко Миковић је закључујући расправу предложио представницима Одјељења безбедности да изнесе сугестије уграде у своју програмско-оперативну дјелатност.

ПРОТИВПОЖАРНА ЗАШТИТА

Одборници су на сједници Скупштине усвојили Програм превентивних мјера и активности за заштиту од пожара за љетњи период ове године, поготово за вријеме од 15. јуна до 15. октобра када су могућности за избијање пожара највеће.

Програмом је предвиђено да су предузећа, установе, општински органи и друга правна лица дужни донијети план појачаних мјера заштите од пожара, извршити детаљан преглед ватрогасне опреме и средстава за гашење пожара, обавити контролу електроинсталација, котларница и плинских станица, а све запослене раднике упознати са опасностима и мјерама заштите од пожара на њиховим радним мјестима. Програм указује на неопходност да се општинска Ватрогасна јединица материјално опреми средствима за успешно гашење пожара, да се изврши сервисирање свих ватрогасних возила, као и да се пронађе могућност за повећање броја ватрогасаца у љетњем периоду, посебно у Петровцу и Светом Стевану.

У расправи која је уследила одборник Боро Лазовић је истакао проблем ка-

дровске попуњености Ватрогасне јединице и њене опремљености, средствима за гашење пожара, рекавши да се у појединим новинама могло прочитати како су возила будванске Ватрогасне јединице дошли без воде пред „Маестрал“ који је био у пламену. Владимир Јовановић, командир Ватрогасне јединице је рекао да у Будви 19 ватрогасаца ради у четири смјена, а за успјено гашење пожара потребно је девет радника у смјени. Постоје четири ватрогасна возила: три у Будви и једно у Петровцу, и никада се није догодило да су без воде изашла на место пожара. Владимир Кажанегра је нагласио да треба Ватрогасној јединици Будве створити све неопходне услове за рад, тако да послије не би било оправдања за евентуалне пропусте.

ОДБОР

ЗА ОБИЉЕЖАВАЊЕ 25 ГОДИНА ЛИСТА „ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ“

С обзиром на значај „Приморских новина“ у систему јавног информисања Будве, Скупштина је донијела решење којим се именује Одбор за обиљежавање 25 година листа. Предсједник Одбора је Жарко Миковић, а чланови су: Јубо Љијешевић, Владимира Станишић, Милован Пајковић, Владимира Јовановић, Мирослав Лукчић, Душан Божовић, Никола Вукићевић, Саво Грговић, Башко Богетић, Луција Ђурашковић, Драган Радуловић, Ваиса М. Станишић, Пеко Љијешевић и Урош Ј. Зеновић. У извршни одбор Одбора именовани су следећи: Душан Божовић, Васо М. Станишић, Никола Вукићевић, Луција Ђурашковић и Драган Радуловић.

Покровитељ Одбора за обиљежавање 25 година „Приморских новина“ је Светозар Маровић, предсједник Скупштине Републике Црне Горе.

ЈУЛ 1941. - ЈУЛ 1997.

ПРОГРАМ

ОБИЉЕЖАВАЊА 56 ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА УСТАНКА И БОРБЕ ПРОТИВ ФАШИСТИЧКОГ ОКУПATORA И 50 ГОДИНА ОД ФОРМИРАЊА СУБНОР-А ЈУГОСЛАВИЈЕ

ЦЕНТРАЛНА ЈУГОСЛОВЕНСКА ПРОСЛАВА ДАНА УСТАНКА ОДРЖАЊЕ СЕ 4. ЈУЛА НА ЧАКОРУ

4. ЈУЛ - 9,00 ПОЛАГАЊЕ ЦВИЈЕЋА НА СПОМЕН ОБИЉЕЖЈУ У ДУЉЕВУ - ДЕЛЕГАЦИЈА СУБНОР-А
- 10,00 ПОЛАГАЊЕ КАМЕНА ТЕМЕЉЦА ЗА ИЗГРАДЊУ ОБЈЕКТА ДЈЕЧЕЛЖ ВРТИЋА У ПОДКОШЉУНУ
9. ЈУЛ - 9,00 ПОЛАГАЊЕ ЦВИЈЕЋА НА СПОМЕНИКУ ПАЛИХ БОРАЦА У МРЧЕВУ КОД ТИВТА - ДЕЛЕГАЦИЈА СУБНОР-А

12. ЈУЛ - 21,00 ЧЕЛОБРДО - ПАРТИЗАНСКО ВЕЧЕ УЗ ПРИГОДАН КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКИ ПРОГРАМ

13. ЈУЛ - 8,00 ПОЛАГАЊЕ ЦВИЈЕЋА НА СПОМЕН ОБИЉЕЖЈИМА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ БУДВА

9,00 ЧОЈКОВА ГЛАВИЦА - СУСРЕТ БОРАЦА И ГРАЂАНА УЗ ПРИГОДАН ПРОГРАМ

10,30 ОТКРИВАЊЕ СПОМЕН ПЛОЧЕ У МЕДИГОВИЋIMA

18. ЈУЛ - 16,30 ПОЛАГАЊЕ ЦВИЈЕЋА НА СПОМЕН ОБИЉЕЖЈУ НА БРАЈИЋИМА И СУСРЕТ БОРАЦА И ГРАЂАНА

ОПШТИНСКИ ОДБОР СУБНОР-А БУДВА

ИНТЕРВЈУ:

- „Приморске новине“ су чувале наше сјећање, оне су информисале, али још више чувале од заборава догађаје, људе, записи, културу живота
- Треба за кратко вријеме направити много, а да не будете брзоплети
- Прихватијем предлога за промјену Устава којим би се предсједник бирао непосредно од стране грађана, прави корак ка могућој даљој централизацији или унитаризацији функција, што би било супротно осталом духу и садржини важећег Устава
- Зашто би било коме сметало да Црна Гора брине о себи, да више не тражи помоћ, субвенције и фондове за неразвијене, јер ако је Црној Гори боље, боље је и Србији и Савезној Републици Југославији
- Све што се данас дешава у владајућој партији тиче се и будућности Црне Горе
- Нама треба и богатији сјевер и богатији југ, богатија Црна Гора и богатија Југославија. Зато су нам потребни заједнички напори, а не сукобљавања и страсти
- Будва је данас отворен град, њена судбина је сваким даном све више у рука нових генерација чији су кодови комуникације другачији.

једна нова будућност.

● Када су 1972. године „Приморске новине“ почеле да излазе Ви сте били новопечени матурант которске Гимназије, а данас предсједник црногорског Парламента. Тих 25 година, које доносе много новог у животу сваког појединачца, донојеле су много, можда и премного, новога у нашој држави. Уставни амандmani, Устав 1974., ЗУР, реформа образовања, катастрофални земљотрес, порођајне муке периода „послије Тита“, програм економске стабилизације, криза у снабдевању и почетак инфлације, друштвено-економска криза и дилеме о изласку из ње, политички неспоразуми и сукоби око реформи у федерацији, распад СФРЈ, ратни сукоби и формирање нових држава на њеном простору, заживљавање вишепартијског система, хиперинфлација, зајет сиве економије, економске реформе и покушаји за улазак у сијет... само су нека обиљежја из протеклих четвртих вијека. Како оцјењујете те наше

Некадашњу Југославију очигледно сви стварно нијесмо жељели нити вољели на исти начин, нити су несврстани били тако важни у свијет као што нам говоре. Остали смо само са собом и данас се налазимо, пред, условно речено, трећом фазом живота, живота зрелости, када би требало много више водити рачуна о својим недостасима, када се морате чувати претјеривања и самозаљубљености, да сте једини и прави народ или земља на свијету. Треба за кратко вријеме направити много, а да не будете брзоплети. Не смијете закаснити, јер свијет нема посебног разлога да вас чека. Уколико то не схватимо, пријети нам само изолација. Само изолација на балканској периферији. Данас нам требају управо зато људи који виде даље и који знају шта је и данас. Требају нам реални људи и реална политика. Лично вјерујем у такав избор, избор мјере, а не претјеривања.

путеве и стрампутице у протеклих 25 година, колико смо научили и како ћемо та, углавном, скупо плаћена искуства користити у наредном периоду?

Вјерујем да народи, као и људи, скоро законито пролaze кроз неке важне животне фазе. Све обично почне са великом надом. Без такве почетне утопије тешко је направити један реалан корак. То је вријеме када сте мање критични према себи и склони да само судите о другима. Дуго је за ову генерацију свијет поједностављено интерпретиран, илустрован сукобом добра и зла, хероја и антислерја, пријатеља и непријатеља, капитализма и социјализма. Сужавање историје усlovљавало је и смањивање колективне моћи антиципације. Вјерујући да идемо даље и напријед често смо ишли назад или стајали на месту трошећи драгоценог вријеме. Зато само у другу фазу, фазу буњеши ушли доста непримјерљени. Одједан-пут смо остали и без велике идеологије, вође, без своје дојучерашње земље, без вриједности које су управљале нама, без политбира и затворених сједница комитета. Све је постало јавно. Вјеровали смо да је много тога друштвачије, а показало се да није тако. Некадашњу Југославију очигледно сви стварно нијесмо жељели нити вољели на исти начин, нити су несврстани били тако важни у свијету као што нам говоре. Остали смо само са собом и данас се налазимо, пред, условно речено, трећом фазом живота, живота зрелости, када би требало много више водити рачуна о својим недостасима, када се морате чувати претјеривања и самозаљубљености, да сте једини и прави народ или земља на свијету. Треба за кратко вријеме направити много, а да не будете брзоплети. Не смијете закаснити, јер свијет нема посебног разлога да вас чека. Уколико то не схватимо, пријети нам самоизолација.

Захваљујући „Приморским новинама“ људи су у своме граду били ближи једни другима, осјећали се да припадају једном, и да је то довољно за први корак. Данас треба размишљати о даљим корацима ове новине. Можда су се стекли услови да се крене у издавање дневног листа који више неће скривати да жели да утиче и на општије трендове. Јер, вријеме је много брже и данас нема више пуно оних који знају и хоће да чекају. Зато су људима потребне брзе, тачне и потпуне информације. Од њих зависе многе пословне, политичке, културне и животне одлуке људи. Не само на нивоу глобалног друштва, већ прије свега на нивоу локалне заједнице која све више добија на значају у савременим друштвима. Зато у томе видим знатан разлог и наду да је пред „Приморским новинама“ једна нова будућност.

дово. Јер, вријеме је много брже и данас нема више пуно оних који знају и хоће да чекају. Зато су људима потребне брзе, тачне и потпуне информације. Од њих зависе многе пословне, политичке, културне и животне одлуке људи. Не само на нивоу глобалног друштва, већ прије свега на нивоу локалне заједнице која све више добија на значају у савременим друштвима. Зато у томе видим знатан разлог и наду да је пред „Приморским новинама“

СВЕТОЗАР МАРОВИЋ

МОЂ А НЕ

ја. Самоизолација на балканској периферији. Данас на требају управо зато људи који виде даље и који знају шта је и данас. Требају нам реални људи и реална политика. Лично вјерујем у такав избор, избор мјере, а не претјеривања.

• Уставне промјене су биле актуелне и прије 25 година и данас. Тада се почела амандмана усавршавати федерација која се у међувремену распала, а данас имамо различите погледе око функционисања федерације

Уколико би се прихватила иницијатива за измјену Устава Црна Гора би била дефинитивно лишене могућности да утиче на избор предсједника своје земље. Неколико милиона бирача у Србији би увијек нагласило неколико стотина хиљада бирача у Црној Гори. Чак и онда када би право да кандидује предсједника Југославије припало Црној Гори, одлука о томе би била у рукама бирача Србије. На тај начин Црна Гора би прихватијем предлога за промјеном иницијативе, сама себе лишила равноправне позиције у Савезој Републици Југославији као федералној заједници. Зато Црна Гора нема право да то прихвати.

у облику Савезне Републике Југославије, и супротстављене ставове СПС и ДПС као партија које имају доминантну улогу у Србији и Црној Гори, о промјенама начина избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности?

Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине избора и трајања мандата предсједника СРЈ. Ту је, неизоставно, и питање равноправности. Може ли Црна Гора и како бити равноправан члан федерације без дежурног терета сталног потврђивања и сумњи у могућност њене равноправности? Последње иницијативе за промјене Устава СРЈ су јавности већ познате. Доиста, оне још увијек нијесу колико начине

ПРЕДСЈЕДНИК СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ

ПРАВИЛА, ПОЈЕДИНЦА

Прво, да је Југославија федерална заједница и то двије федералне јединице које се разликују по много чему, али посебно по броју бирача. Уколико би се прихватила иницијатива за измјену Устава Црна Гора би била дефинитивно лишена могућности да утиче на избор предсједни-

Црна Гора не жељи да пристане на инфериорност. Ми имамо добре, паметне и способне људе. Потребна су правила и отворене границе да се покаже шта могу. Зато ми морамо у свијет, не чекајући га. Не можемо ми да чекамо, јер нисмо изабрано место око којега се дас отимају свјетски инвеститори. Ми морамо да се боримо за њих. Тиме се не угрожава достојанство ни земље ни свога народа. У томе је само одговорност и брига за судбину Црне Горе.

ка своје земље. Неколико милиона бирача у Србији би увијек нагласило неколико стотина хиљада бирача у Црној Гори. Чак и онда када би право да кандидује предсједника Југославије припало Црној Гори, одлука о томе би била у рукама бирача Србије. На тај начин Црна Гора би прихваталајем предлога за промјеном иницијативе, са ма себе лишила равноправне позиције у Савезу Републици Југославији као федералној заједници. Зато Црна Гора нема право да то прихвати.

Истовремено, то би могло симболички да значи или буде схваћено да се прихватавајем предлога за промјену Устава којим би се предсједник бирао непосредно од стране грађана, прави први корак ка могућој даљој централизацији или унитаризацији државних функција, што би било супротно духу и садржини важећег Устава. Наравно не вјерјем да неко мисли да би Устав требало мијењати само због једног човјека и чињенице да се таква промјена може везати за евентуално личне амбиције појединачца, да своју моћ на једној уставној функцији, изведу не из Устава него непосредно воље народа јер би и таква аргументација могла да значи да предсједник Савезне Републике Југославије, супротно Уставу Савезне Републике Југославије жели да тактички а не правно влада.

• Као показатељ неравноправности често се истиче и неусплаћеност устава Србије са савезним уставом, о чему се у Црној Гори, посебно у владајућој партији, доскора званично ћутало. Хоће ли се ускоро ту нешто предузети и како видите будуће нормативно усавршавање југословенске федерације, усклађивање прописа и успостављање праве мјере односа између федералних јединица, с једне, и између федералних јединица и федерације, с друге стране?

Суштина федерализма несумњиво је компромис и равноправност. Треба чувати посебно али градити заједничко. Зато је потребно учинити све да се убрзано усагласе уставна правила и норме федералних јединица са Уставом Југославије. Знам да је то Србији процедурално до ста компликовано. Ипак не би се смјела остављати сумња у усклађеност устава Савезне Републике Југославије и републичких устава. Очекујем да се и на том плану учине одређени конкретни кораци.

• Смиривање ратних сукоба на простору некадашње СФРЈ отвара питање односа између нова држава створених на тлу бивше државе. Је ли „право вријеме“ за питање како ће се, којим током и интензитетом развијати ти односи, какви су ту интереси и улога Црне Горе?

Могуће да наша ситуација може бити библијска као на кон подјеле Аврама и Лота. Ипак, за све је потребно вријеме. Интереси ће убрзавати везе. Када нисте заједно, свакако је боље бити у добром односима, односима сарадње а не сукоба. На својим границима је боље имати пријатеље него непријатеље. Као што је Аристотел писао у „Реторици“, један народ је јак колико има пријатеља. Вријеме ће све учинити јасним, прије свега да се не може назад и да иби назад значи само подстицати нове сукобе зла на овом простору.

Зато морамо ићи у сусрет времену, не чекати да вас оно заборави ни напусти. Читав се свијет данас повезује. Повезује их заједничка мисао о добру и будућности, а не прошлост. Морамо, зато и ми мислимо о долазећим.

• Црна Гора и свијет, или федерална јединица и међународни односи, питање је које је изазвано различитим погледима и активностима Црне Горе и Србије на укључењу у Европу и свијет. Утисак је да је ту Црна Гора активнија и предузимљивија, а намеће се питање ко ће од федералних партнера убудуће више један другог усмјеравати и може ли доћи до синхронизације на нивоу федерације?

Црна Гора има уставне могућности да закључује међународне уговоре, ако нијесу на штету заједничке државе. То своје право Црна Гора је и користила и треба да користи. Зашто би било коме сметало да Црна Гора брине о себи, да више не тражи помоћ, субвенције и фондове за

неразвијене. Јер ако је Црној Гори боље, боље је и Србији и Савезу Републици Југославији.

Добро је да свако уради оно што може, не чекајући другог. Добро је да свако искористи своју позицију, своје везе, своја пријатељства и утицаје, да би народ живио боље, да би у земљу брже ушао нови капитал, да би се почело боље радити и више сарађивati.

Црна Гора не жељи да пристане на инфериорност. Ми имамо добре, паметне и способне људе. Потребна су правила и отворене границе да се покаже шта могу. Зато ми морамо у свијет, не чекајући га. Не можемо да чекамо, јер нисмо изабрано место око којега се данас отимају свјетски инвеститори. Ми морамо да се боримо за њих. Тиме се не угрожава достојанство ни земље ни свога народа. У томе је само одговорност и брига за судбину Црне Горе.

• Неизбježno pitaњe su politički odnosi i razlike u vrhu DPS kao vladajućoj partiji u Crnoj Gori. Postoje i razlike o razlikama, ako se tako može reći, ali bez obzira koliko su one nujne i poželjne, ipak čini se da je neophodno neko razrješenje, ne u smislu elimi-nacija razlika (i njihovih nosilaca) nego njihovog svojevrađa na nivo koji neće remetiti, nego biti u funkciji razvoja Crne Gore i Jugoslavije. Dakle, Crna Gora nakon ovih razlika, kada i kako daљe?

Sve što se dešava danas u vladajućoj partiji tice se i budućnosti Crne Gorе.

O tim razlikama mnogi su говорили. За мене оне нisu непremostivе, јер ми смо паметни људи, нема непremostivih razlika. Ипак, важно је уочити да се кроз сучељавања различитих мишљења у Crnoj Gori убрзано паралише јавно мијење које потврђује да Crna Gora јесте заједничка живот, заједничка држава, за даљи развој Jugoslavije, али не Jugoslavije у рукама било којег појединачца. Судбина Jugoslavije није судбина једног или неколицине људи.

Crna Gora vjeruje u demokratsku, reformsku, otvorenu Jugoslaviju u kojoj će ona imati равноправno i dostoјanstveno mjesto. U takvoj zemlji Crna Gora želi aktivnu i ravноправnu poziciju. Želi da каже i da čuje, da opomene i sasluša kritiku, želi da preuzeze odgovornost a ne samo da cheka na odluke u Beogradu. Jep, naša sudbina je zaјedничka i nemamo право da to prepustimo bilo kom.

Оно што сматрам посебно важним јесте да се кроз јавни разговор о разликама унутар DPS учвршију демократски принципи и правила без којих Crna Gora не може даље. Demokratija је систем контроле, не сам избор власти. Kontrolje zasnovane na podjeći власти, prava i sigurnosti.

Mi upravo činimo važne korake kojima se приблиjavamo високим стандардима парламентарних демократија, јачањем одговорности сваког за оно што говори и чини.

Umjesto idiličnih слика o непролазности многих емоција и предрасуда, јача реалистична мисао да је све промењиво и недовршено: Jep, se сви морамо miјeњati бринући о добрим народа.

Sve ovo што се dešava u Crnoj Gori, jača demokratske

Црна Гора јесте за заједнички живот, заједничку државу, за даљи развој Југославије, али не Југославије у рукама било којег појединачца. Судбина Југославије није судбина једног или неколицине људи.

Црна Гора vjeruje u demokratsku, реформску, отворену Југославију у којој ће она имати равноправно и достојанствено mjesto. U takvoj zemlji Crna Gora želi aktivnu i ravноправnu poziciju. Želi da каже i da čuje, da opomene i sasluša kritiku, želi da preuzeze odgovornost a ne samo da cheka na odluke u Beogradu. Jep, naša sudbina je заједничka i nemamo право da to препустimo bilo kom.

norme, правила, а не моћ појединачца. Много пута то понављам, рећи ћу то и сада. Нама требају јака и чврста правила. Правила којих ћемо се ослобађати од лоших навика, стицати искуство демократских и одговорних људи, јачати одговорност и бригу о заједничком. Ослобађати се навике да се све очекује од јаких и моћних појединача. Ослобађати се искуства вјере у харизматичне личности који управљају нашим судбинама.

• Током протекле расправе о односима и разликама у Демократској партији социјалиста помињан је и однос север-југ, како ви на то гледате. Да ли је ту нешто посменено и изокренuto, или је буђење југа запријетило доминацији севера, ако се тако условно може рећи, с обзиром на доскорашњу подређеност југа са свим што

је за њега везано. Има ли с тим примједбама везе већ проходност кадрова с југа него што је то било раније када су функционери из приморског дијела били права ријектост у републичким и савезним органима?

Опасна је свака прича о поделама. Људи на сјеверу вјерују да њихова богатства шума одлазе некуд. Људи с југа већ дуго вјерују да је туризам и поморство једини здрави основ економске моћи државе. Те субјективне представе треба рационализовати а не подстицати. У стабилној заједници је потребан уравнотежен раст. Да свако ради оно што може најбоље и што зна најбоље

Данас је Будва град симбол не само многих стarih цивилизација на овом простору, него још више симбол будућности. Ту започињу свој живот често по први пут на територији ове земље, и многи мега трендови. Волио бих да та ко буде и да тако остане.

Zato je logично da ministar turizma, uvjeren sam bar u to, буде чovјek образovan iškustven u toj disciplini, kao što je sasvim razumljivo, da direktor nađevođa festivala kulture u Jugoslaviji, буде predložen za ministra

stra kulture.

Sve se može razumjeti kad se spusti na jezik činjenica. Ovo što i sudovi izazivaju zablude i slutnje, toga nam je dosta. Države za nas nisu bogati ni sjever ni jug. A nama treba bogatiji i sjever i bogatiji jug, bogatija Crna Gora i bogatija Jugoslavija. Zato su nam potrebni zaјednički napori a ne sukobljavanja i strasti.

Treba svaki skupa da radimo bolje, brže, modernije od drugih, ako hoćemo da opstanemo u boju konkurenčije međunarodne podjele. Zato umjesto прича o поделама треба говорити што smo учили да Crna Gora буде ближе evropskim, svjetskim, međunarodnim organizacijama finansijskog kapitala i političke moći. Za menе су то основна i primarna pitaњa.

• Kada se говори o односу сјевер-југ misli letе ka Budvi, centru crnogorskog i jugoslovenskog juga, oko kojega se sve više vrti sve. Budva danas nije ista kao prije 25 godina i, vjerojatno, malo se koji grad toliko promjenjeno za četvrt vijeka. Kako vidite Budvu sјutra, pitaњe je koje, sigurno, ne interesuje samo vatre sagrađane?

Budva je danas otvoren grad. Њена судбина je сваким danom sve više u рукама novih generacija чији су кодови komunikacije drugačiji. Њен razvoj više neće зависiti od нашег sentimentalnog oživjevanja slike prošlosti. Prošlost je već tu, записана u nama. Potrebno je samo оставити tragove prošlosti koju пamtimo и nosimo. Zapamćene mirise, лепоту усамљених плажа, заборављене у сфере једног затвореног или toplost svijeta.

Voliо bih da Budva nikad ne izgubi tu svoju dušu, da ona припадне свима, и нама који долазимо из прошlosti и онима који је воде u будуćnost. Danas je Budva grad simbol ne samo многих starih цивилизација на овом prostoru, него још više simbol будућnosti. Tu започињу svoj живот често po први put na teritoriji ove zemљe, i многi mега трендови. Volio bih da tako буде и da tako остане.

• Шта још можете рећи нашим читаоцима и грађанима наше општине и пјесте u одговорима на ова питања? Зnam jedino da nisam bez greshaka. Uvjeren sam da je za mnoge od njih moji sagrađani imati poneko razumiđevanje. Znam da i u najtežim trenucima posljom kojim se bavim, imam u vidu i obavezu prema gradu u kojem живim, u kojem sam roben. To mnogo više значи za mena nego za gred. Iako znam da on nije ni zaboravlja ni neće zaboraviti nikoga ko misli o njegovom dobroru.

Васо М. Станишић

ЈУЧЕ

„Златна јабука“ која је пристала у „Свети Стефан“

ДАНАС

У тим тешким годинама за Југославију и Црну Гору улажу се енорни напори да би се сачувала база туризма. У очекивању уклапања санкција Министарство туризма наручује израду Стратегије развоја туризма до 2.010 године. Влада Црне Горе усваја стратегију, проглашава туризам једним од основних приоритета развоја Републике, оснива Туристичку организацију Црне Горе задужену за промоцију туризма, обезбеђује средства неопходна туристичкој привреди за обављање дјелатности, подстиче развој приватног сектора. Свјестан да је Црна Гора међу ријетким регионима Европе који су успели сачувати природни квалитет, Парламент Републике је усвојио декларацију о проглашењу Црне Горе еколошком државом.

У одушевљењу што су санкције коначно скинуте (мада је спољни зид и даље задржан) многи су пожурили са прогнозама да ће Црној Гори требати свега неколико година да се врати на међународно туристичко тржиште и заузме оно место које је имала до 1990. Занемарили су низ чињеница које су упозоравале да ће повратак бити дуг и отежан:

Створен је изузетно негативан имаџ Југославије у свијету, који ће још дуго имати одраз и на туристичку привлачност Црне Горе,

У предходних 5-6 година туризам у свијету је изузетно напредовао. Достигнут је обим од 650 милиона међународних туристичких путовања годишње. Све снажнија конкуренција и све захтјевнији гости до-принијели су значајном повећању квалитета,

Одсуство са међународног тржишта и слаби пословни резултати имали су за последицу опадање квалитета туристичке понуде Црне Горе. Требају велика материјална средства да би се достигли стандарди које европска клијентела данас тражи.

Укидањем санкција црногорски туризам креће на међународно тржиште. Организује се наступ на већини значајних сајмова и берзи у иностранству, бројне презентације туристичке понуде, успостављају контакти са српским агенцијама, организују студијска путовања за представнике иностраних мас медија. Влада Црне Горе одјавља значајна материјална средства како би се повећао квалитет бар у дијелу хотела виших категорија. У 1996. години се региструје боравак 55.000 туриста из иностранства, три пута више него годину дана раније.

Црна Гора је првенствено авио дестинација. И раније пре 80% странаца до-лазило авиона у аранжмане иностраних агенција. Без авио чартер превоза нема ни значајнијег промета. Инострane агенције са некада традиционалних тржишта: Њемачке, Велике

АНАЛИЗЕ

ТУРИЗАМ У ЦРНОЈ ГОРИ

ЈУЧЕ - ДАНАС - СЈУТРА

Британије, Скандинавије, Холандије, не улазе у ресурси закупа авиона. Промет са ових тржишта је скроман. Ни у 1997. години ситуација се неће битно промијенити. Са најважнијим европским тржиштима биће реализован тек по која хиљада туриста у Црној Гори, а десет година раније било је 100.000 туриста из Њемачке, 60.000 из Британије итд. Насупрот тржишту Европске Уније, на које се рачуна као на најважније подручје пласмана туристичке понуде Црне Горе, успостављени су успјешни пословни контакти са туроператорима из Израела, Русије, Украјине, Чешке, из којих се очекује значајан раст промета у 1997. години, Русија је постала најважније тржиште за Црну Гору са којег се ове године планира промет од близу 15.000 путника. Прогнозе на почетку главне туристичке сезоне говоре да би Црна Гора могла ове године реализовати посјету од 65.000 до 75.000 иностраних туриста. Овом броју треба додати и око 20.000 гостију које статистика неће евидентирати као стране туристе. Ради се о страним држављанима које приват-

за моторизоване туристе из иностранства посебна блокада су високи трошкови друмара и осигурања, а до мора се нагомила и до-ста казни, првенствено за прекраје прекорачења брзине. Наша саобраћајна полиција је ту веома ревно-сна. Захтјеву Црне Горе да се мјењачка провизија Народне банке Југославије повећа са 1 посто на 3-5 посто није до сада утврђено. У датим условима банке нијесу заинтересоване да отворе више мјењачница. Занемарује се чињеница да су управо држави потребне девизе. Није утврђено ни захтјеву за отварање слободних царинских продавница, бар у хотелима. Сви туристи жеље, када су на одмору, да купе разне производе по повољнијим цијенама него што могу у својој земљи. У Италији, на пример, странци сваке године потроше више милијарди долара на куповину одјеће и обуће. Ако ми већ немамо широк асортиман производа домаће индустрије које можемо понудити, кроз слободне царинске продавнице могли бисмо продавати не само стране цигарете и пића, већ и козметику, одјећу и обућу и

биће нам теже.

Преко 90 посто регистрованих туриста у Црној Гори су домаћи туристи. Прошле године било их је 603.000. Овом броју треба додати и све туристе који бораве у сопственим викендцијама и становима, код пријатеља и рођака, у домаћинствима, а чији се боравак не евидентира. С њима укупан број домаћих туриста у Црној Гори износи близу милион.

У датим условима јасно је да од посјете домаћих туриста зависи у највећој мјери успјех туристичке сезоне. Јер, не ради се само о уговоритељству, већ и о трговини, саобраћају, великим броју домаћинстава на Приморју, која се баве издавањем смјештаја, пласману пољопривредних производа итд.

Стални пад стандарда Југословена неминовно се одражава на мањи туристички промет. Данас, двије трећине наших грађана проводи одмор код куће. Укупна економска кретања у Србији, нашем најзначајнијем тржишту, указују да ће ове године доћи до даљег смањења броја туристичких путовања. Да ли и према Црној Гори? Релативно скромним растом цијена

јасно изражени захтјеви Црне Горе за пуну нормализацију односа Југославије са свјетском заједницом и укључивање у међународне финансијске и друге институције.

Да би се прокламовани приоритет развоја туризма реализовао потребна су велика средства. Црна Гора их нема, а не могу се наћи ни на домаћем тржишту. Управо зато се рачуна на улагања из иностранства. Какви су планови Црне Горе у наредном периоду?

Прије свега, до 2.000. године рачуна се на улагања у повећање квалитета посједа и на завршетак крупног инфраструктурног објекта-водовода дуж Црногорског приморја, који ће осигурати доволно воде за наредних пола вијека. Такође и на почетак интензивне изградње, која треба да означи најаву великог инвестиционог вала послије 2.000. године, са изградњом 4.000 лежаја у смјештајима годишње. До 2.010. године планирано је да се укупни смјештајни капацитети у туризму повећају са садашњих 145.000 на 200.000 лежаја, а капацитети основног смјештаја (хотели, мотели, пансиони и туристичка насеља) са 35.000 на 58.000 лежаја. Поред изградње нових капацитета дуж обале, планирају се обимне инвестиције у развој планинских туристичких центара.

До 2.010. године туристички промет ће бити устројен, са садашњих 6 милиона ноћења на 18 милиона, од чега 11 милиона домаћих, а 7 милиона ноћења иностраних туриста. Црну Гору би годишње посјејивало 2,5 милиона туриста, од којих 1 милион из иностранства. У 2.010. години планиран је девизни прилив од туризма у износу од 450 милиона долара. Директни ефекти туризма на друштвени производ и запосленост износије приближно 20 посто, а рачуна се са значајним индиректним ефектима на развој грађевинарства, пољопривреде, саобраћаја, трговине, сервиса итд. Комплекс туристичке привреде постаче један од стожера укупног привредног развоја Црне Горе.

Да ли ће се овакви планови Црне Горе реализовати зависиће од већег броја чинилаца. Један од њих је сигурно да ли ће и Југославија у опредељењу привредног развоја поклонити дужну пажњу туризму. Број међународних туристичких путовања ће премашити цифру од 1 милијарде годишње у наредној деценији. СР Југославија располаже компаративним погодностима за снажан развој са најразноврснијом туристичком понудом.

На новој земљи треба што прије урадити дугорочну стратегију развоја туризма којом треба предвидети основне правце развоја, подршку и систем стимулација улагањима у туризам, како би овај комплекс дјелатности постао један од основних праваца укључивања Југославије у међународне економске односе. Да је то могуће потврђује искуство Польске, Чешке и Мађарске, које већ сада заједници у милијарде долара од иностраног туризма.

Др ВАЉА БРАИЛО

ни издavaoci смјештаја не пријављују и о Југословенима који живе и раде у иностранству.

Још прије десет година просјечна искоришћеност лежаја у хотелима у Црној Гори је износила 160 и 170 дана годишње. Данас је она упола мања. Јасно да ће главни напори носилаца пласмана бити усмјерени ка овим тржиштима са којима се може остварити дуга сезона, а то су првенствено развијене земље Европске Уније. Уз све слабости у понуди којом Црна Гора располаже, број иностраних туриста био ће већи да је Савезна администрација уважила захтјеве туристичке привреде и Владе Црне Горе и укинула визе. Значајан број индивидуалних туриста би дошао у Црну Гору, али већина приморана да тражи визе и плати предвиђене таксе одустаје. Изгледа да се и даље у надлежним институцијама не сквата да задржавају важећи режим преласка југословенске границе ми наносимо штету само себи.

много шта друго. Гости би били задовољнији, а ми бисмо остварили већи прилив девиза. Понашамо се као да смо богати, као да нам девизе и не требају. Додатних десетак милиона долара по овом основу за Југославију и није велики износ, али би Црној Гори пуну

дефицит трговинске размене Југославије са иностранством преко 2 милијарде долара у 1996. години и око 1 милијарде у првој половини ове године морао би бити сигнал за хитно предузимање мјера на плану стимулације извоза. Ми јесмо навикили на свакојаке недаће, али нећemo ваљда чекати да проблем несташице девиза постане толико изражен да будемо приморани на увођење значајних увозних реструктурacija са свим негативним последицама по домаћој производњи и снабдевењу тржишта. Закони тржишта су неумољиви. Њихово дјеловање се не може одложити нити измијенити. Морамо им се прилагодити. Што се буде дуже чекало,

основних услуга настоји се спријечити пад промета домаћих туриста и остварити одређено повећање посјете. Посјета у предсезони не обећава раст промета.

СЈУТРА

Без квалитетног укључивања у међународну размену Црна Гора тешко може имати перспективу. Упоредо са процесом приватизације у Црној Гори се отварају могућности за инострану улагања. Влада Црне Горе је утврдила политику економског отварања према свијету и конкретизовала је кроз систем стимулativних прописа како би привукла страни капитал. Црна Гора је проглашена и off shore зоном. Понуђено је 18 пројеката из области туризма вриједних 2 милијарде долара. То што, за сада, нема много конкретних аранжмана, првенствено је последица несигурности због позиције коју Југославија (тиме и Црна Гора) има у међународној заједници. Отуда и

Главна туристичка сезона је почела

ИЗНАД ОЧЕКИВАЊА

Она народна, да се појутру дан познаје, срећом је демантована када је у питању овогодишње туристичко јарео на „ривијери бисерних плаџа“. Страх да ће и главна сезона бити лоша, који је у главама свих који се баве туризмом и угоститељством, родила посна предсезона, показао се ипак безразложан. Протекле днице седмице првог од два ударна туристичка мјесеца, донојеле су плиму оптимизма од Јаза до Буљарице.

Хотелијери су највише разведрили чела. У вријеме када је овај лист улазио у штампу, у објектима „Будванске ривијере“ у Будве, Бечићима, Милочеру, Светом Стефану и Петровцу, боравило је 6.400 гостију. Толико управо и износе ка-

пацитети предузећа, а што је још важније и најаве за наредни период су веома добре.

- Неће бити јулске „рупе“, а добра посјета ће услиједити и током августа, па и у септембру, каже Никола Кентера, директор продаје ХТП „Будванска ривијера“.

- Од укупног броја гостију у прве днице седмице јула сваки десети је био странац.

Све више је гостију и у сопствима домаће радиности, највише у Будви и Петровцу. Нови објекти у самој Будви, „апсорбовали“ су домаће гости који су пристигли првих дана јула, па у Бечићима, на подручју Пржна, Милочера и Светог Стефана, је било прилично празних соба.

Нешто споријим темпом су пуњена и одмаралишта, такође и аутокампови. Најве-

че домаћина у овим туристичко-угоститељским пунктovима кажу да ће масовнија посјета услиједити у другој половини овога мјесеца.

Укупно гледано почетак туристичке сезоне је добар: према упоредним показатељима хотелијера, боље је него лане у исто вријеме чак за 20 процената. А, ако се има у виду да је прошлогодишња сезона била једна од најбољих од како се распала бивша најдомовина, има разлога за радост. Но, за своје свакојаких биланса је прерано, јер се јул тек начео, прогнозе, ма на како добром најавама биле утемељене нису захвалне, па остаје да се надамо да ће бити збиља боље него што смо мислили уочи главне сезоне.

С.Ш.Г.

Др Мирољуб Лукетић

Друштва и организације из области туризма у Будви 1922 - 1941. (7)

ТУРИСТИЧКИ ОДБОР

(Наставак из прошлог броја)

У записнику са сједнице одржане 14. марта 1938. наведено је да се имаје присутих чланова Одбора: предсједник Милан Петровић, секретар С. Божковић, чланови Алекса Зеновић, Елијас Сојкер, Дано Рајеновић, Ђуро Радоман, Јоко Борета (актуелни предсједник општине, п.м.) и Никша Фабрис. Из састава Одбора да се закључује да су његови чланови мањински активисти, Друштва „Могрен“. На сједници је под тачком један усвојен буџет за 1938/1939. у висини 33.000 динара прихода и исто толико расхода. Искључујући приход и у овој години је од боравишне таксе, која се у ћелији уступа Одбору и може се трошити намјенски за туризам. Планирани приходи од боравишне таксе повећани су у односу на прошлу годину скоро за једну трећину, што говори да се очекује већи долазак гостију. Боравишна такса је утврђена у износу 2 динара по ноћењу. Одлучено је да се од таксе ослобађају: - органи државни и самоуправни који бораве службено, под условом да поднесу уверење; - лица која пролазе кроз место без ноћења; - дјеца посјетилаца до 12 година; - сви новинари и љекари, када се легитимишу, осим чланова њихове обитељи; - сви средњошколци и вишешколци, који бораве у колонијама и који су држављани Краљевине Југославије. Са 50% попуста ослобађају се: - послуга посјетилаца; - сви инострани средњошколци и вишешколци који бораве у колонијама; - роди- бина до петог колења потпуно се ослобађа.

Уочи почетка туристичке сезоне 6. априла 1939. године одржана је сједница Туристичког одбора на којој је разматрана оставка предсједника Милана Петровића. Нијесу наведени разлоги његове оставке, али је она уважена и за новог предсједника изабран је њихов дотадашњи замјеник Да-

нило Рајеновић. За новог потпредсједника изабран је Алекса Зеновић, а за новог члана одбора Нико Рајковић, акционер А.Д. „Будва“. Послје извршених персоналних промјена прешло се на разматрање питања везаних за претпрему сезоне. Ево који су проблеми у то вријеме били актуелни и какве је закључке одбор усвојио: 1. Да се путем огласа постави чувар парка који ће истовремено чистити и пазар за плату 500 динара; 2. Да се путем огласа постави чувар плаџа „Могрена“ и „Словенске“ за плату 500 динара; 3. Да се забрани везивање коња у близини штапишта; 4. Да се замоли општини да путем општинског културног одбора утврди усвојену претпрему турizma; 5. Да се нареди А.Д. „Будва“ да до 1. маја 1939. очисти сва материјална стварија са бријега Будве; 6. Да се преко општине затражи од А.Д. „Будва“ план за нови клозет, јер ће општина срушити стари (стари колозет је био уз бедем на бријегу п.м.); 7. Да се очисти рибарица и убудуће чисти сваки дан; 8. Да се забрани пазар послије 12 сати, осим петком, када се дозвољава рад до 2 сата послиje подне; 9. Да редари извиде по свим локалима, као и свим приватним становима, да ли је сва послуга пријављена, јер стално стижу притужбе од појединачних грађана да има велики број особља женскога који није пријављен, а који живе немoralnim животом; 10. Да се огласом позову сви који намјеравају издавати себе; 11. Да се забрани држање материјала на обали преко 12 сати; 12. Да се упути акт Дубровачкој пловидби и г. Љуби Иванчишићу, аутопревознику (Иванчишић је имао концесију за превоз туриста, који долазе са пловидбом, да се могу у Будви задр-

жати 15 минута и онда продужити са аутомобилима за Цетиње и Котор. Записник су потписали нови предсједник Данило Рајеновић и секретар Никша Фабрис. У поводу одржавања годишње скупштине Савеза за унапређење туризма на Цетињу, 5. новембра 1939. године одржана је заједничка сједница Туристичког одбора Будве и Друштва „Могрен“ и именованы делегати за скупштину: Никша Фабрис и Алекса Зеновић. Делегатима је дат задатак да на скупштини настоје да се формира Приморски савез за унапређење туризма на Цетињу. Задатак је да се изјави да је у скупштини највећи проблем у тој области је недовољна акумулативност, танке кадровске основе... Препоруке: треба подизати ефикасност(??) обучавати особље, „адекватном политичком расподјеље“ мотивисати за већу продуктивност, одговорност, веће залагње и обавезни осмјех на лицу уз десет божјих заповијести (бога Меркура, углавном) од којих свака гласи: гост је увијек у праву итд. итд.

И економисти су наравно били у праву. Ниска ефикасност, високи трошкови, многонерационалности и још више праznог хода у организацији биле су главна болка нашег туризма. Међутим, одговори (терапија) у односу на ове бројке школски су примјер стилске фигуре која се зове таутологија. Како ријешавати проблем ниске ефикасности? Наравно, тако што ћemo је подизати! А проблем високих трошкова? Снижавањем истих. Лоша организација мора се побољшати, а мргодна лица наших кобара и рецепционара треба раведирти по старом паштровском рецепту „глатко чело, лице весело“. Отприлике као када би вам љекар препоручио да кашаљи лијечите тако што ћете престати са кашаљањем. А високу температуру стављањем топломјера у фрижидер.

А због чега је, уистину, ефикасност не само ниска него све ниже из године у годину? Зашто су трошкови високи и растући? Организација све заплетајућа, а лица наших туристичких посленика све мргоднија? На ова питања не бјеше одговора. И то из веома једноставног разлога - ова и слична питања нико није постављао. Схватити ниску ефикасност тек самима посљедицу лошег стања у економији, дакле не као примаран узрок, а затим се запутити даље у истраживање правих узрока проблема, водило је неминовно и директно до самих темеља нашег привредног и политичког система. А они, руку на срце, нијесу били ни предубојко фундирани, ни јачи армирали. Наш привредни систем почивао је на два, видимо то са да, танка и крхка стуба - друштвеној својини и самоуправљању. И својинска основа привреде и начин којим смо њоме управљали законито су генерисали ниску ефикасност уз високе трошкове, ниске стопе раста и високу незапосленост, ниску акумулативност и високе цијене, и много тога где су плус и минус замјенили мјесто.

У туризму који је природно био изложен вјетрометинама међународне конкуренције, у коме се цијене нијесу могле наметати тржишту, бећ обрнуту, у коме су нам туропратори као продужене руке „суворе правдности тржишта“ диктирале и цијене и услове, све горе поменуте негативне последице биле су више него очигледне.

Посматрано из таквог угла одговори на већ постављена питања не само да се намећу, него се из њих директно могу извести препоруке, мјере и оперативне акције. Било који посао без

Трансформацијом
до
ефикасности

СВАКА СТВАР СВОГА ГОСПОДАРА ТРАЖИ

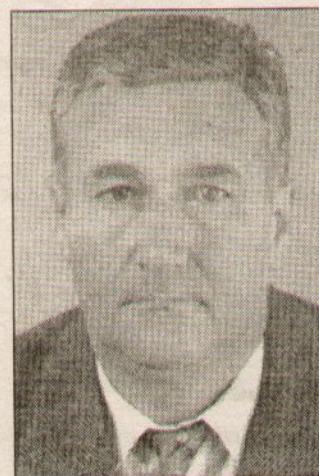
Прије десет година статистичка поређења приносила од туризма између Црне Горе, Хрватске и Италије, имала су следећи омјер: на 100 индексних поена зараде по јединици капацитета у Црној Гори Хрвати су зарадили 140, а Италијани 186. Дакле, приноси у Хрватској били су за 40 процената, а у Италији чак двоструко виши него у Црној Гори. Интересантно је напоменути да су слични релативни односи регистровани и прије 20 и прије 30 година. Додуше, прије 30 година у вријеме туритичког бума разлике су биле чак и мање, што ће рећи да је успон туристичко-угостињске привреде током претеклих деценија доносио више квантитета него квалитета. Или, како то бива у случају екстензивног развоја - квантитет се постига на уштрб квалитета.

Када након 30 година имате тако стагнантну па и регресивну серију ваља размишљати о узроцима. Наши економисти засукали су руке и на многим округлим столовима и конгресима, и у многобройним томовима књига и студија одговарали су заиста чудна енigm - како то да са окваквим сунцем, плајкама, морем и хотелима не зарадујемо више. Како то да из рудника драгог камења извлечимо само обично камење? Зашто су нам хотели више од пола године потпуно празни? Зашто смо неконкурентни и то по оним најважнијим елементима понуде: цијенамо и квалитету? Једнодушан одговор гласио је: због ниске ефикасности пословања у туризму, недовољне акумулативности, танке кадровске основе... Препоруке: треба подизати ефикасност(??) обучавати особље, „адекватном политичком расподјеље“ мотивисати за већу продуктивност, одговорност, веће залагње и обавезни осмјех на лицу уз десет божјих заповијести (бога Меркура, углавном) од којих свака гласи: гост је увијек у праву итд. итд.

Приватизација је већ и започела. Око 60 предузећа из категорије малих и средњих превоза је у приватне руке. Но, као и сваки пионирски подухват и овај прате почетне тешкоће. Морамо их у ходу исправљати. Зато је Влада прије два мјесеца донијела планове приватизације и контроле трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области, низ пратећих подзаконских аката, формирали институције за подршку, спровођење и контролу трансформације и коначно да за приватизацију учинили подобним и пожељним преко изузетних привредних и сваковрсних тешкоћама и ограничењима, доњијели смо неколико важних законова из ове области

РАЗГОВОР С ПОВОДОМ:

- Испорука цијеви и почетак радова очекује се у септембру или октобру ове године
- Битно задовољити обије стране, а посебно интерес страног партнера који обезбеђује новац
- Реалан рок за завршетак радова - 2,5 до 3 године од почетка радова
- Кубик „регионалне“ воде 1,20 до 1,50 долара

Раде Греговић, директор заједничког мјешовитог југословенског предузећа „Монтенегро-Касовија“ Будва

Да ли ће до краја овог вијека (и миленијума) на Црногорско приморје стићи вода из Каруче, или ће ово извориште Скадарског језера почети да „поји“ једно Приморје почетком идућег вијека, питање је које се послије пуне 23 године ишчекивања почело почетком априла постављати са много више основа и вјере да ће се око размеђа два вијека (и миленијума) ставити тачка на реализацију овог капиталног црногорског пројекта. Тада је у Братислави у присуству премијера Словачке и Црне Горе, Владимира Мечијара и Мила Ђукановића, потписан уговор о изградњи регионалног водовода "тежак" 112 милиона долара: један

ја".
— Прво што је било посебно важно за формирање мјешовитог предузећа након потписивања уговора је да је уговор верификован од Савезног министарства за привреду у Београду, чиме је предузеће узврштено у регистар друштва са ограниченим одговорношћу. С добијањем тог решења наш уговор је добио правну ваљаност. Заједничка фирма је након тога регистрована код Привредног суда у Подгорици, чиме се практично родио нови привредни субјекат: заједничко мјешовито предузеће, словачко-југословенско „Монтенегро-Касовија“ Будва. Од савезних органа добили смо, што је такође важно, рјешење о ослобађању од

цијални директор жељезаре из Кошица. Тиме су, са регистрацијом предузећа и конституисањем органа управљања, створене правне претпоставке да ово предузеће може да почне да ради.

Који су наредни послови?

— Представници страног партнера на недавној скупштини нашег заједничког предузећа су ме убиједили да се код њих веома озбиљно ради на припреми реализације овог пројекта. Странни партнери тражи конкретне и прецизне техничке податке о цјевоводу, и ми смо то већ доставили, врло озбиљно раде на обезбеђењу кредита код банака, а у фабрици су већ почели с производњом

и са наше стране прати активност страног партнера и да се препознају интереси страног партнера.

Шта то конкретно значи?

— Сам закључен уговор, по коме страни партнери улаже цјевовод дужине 75 километара, што финансиски износи око 12 милиона долара, и обезбеђује кредит од 88 милиона долара (мада цјеним да ће то бити мање, јер неће бити потребно толико), говори да су ту мали интереси страног партнера. Јер, сам цјевовод није комерцијални посао, него унос улога на основу чега сјутра страни партнер треба да обезбиједи право на профит, на дивиденду. О томе ће се накнадно одлучивати јер страни партнер није у уговору прецизирао колико треба да буде та профитна стопа, колико треба да се „оптерети“ цјена воде. Цјевовод, дакле, није основни интерес страног партнера, али постоји ризик. С друге стране наш улог је све што је досад урађено и уложено у регионални водовод, то све остаје ту, и ми немамо никаквог ризика. Када је у питању кредит логично је очекивати да дође до подјеле самог послу у реализацији тога кредита. То значи да треба очекивати да се тражи да, на пример, 50 одсто послова изврше словачке фирме, или преко њих. Ниједна банка осим Свјетске банке не даје кредит, а да тим кредитом не покрива или производњу или извоз своје опреме. Према томе, ми не можемо рећи да ћемо ићи на свјетске лицидације с тубима парама. Врло је битно и значајно да ми препознамо интерес страног партнера, јер није све прецизизано у уговору. Уговор је закључен због оснивања заједничког предузећа ради изградње регионалног водовода и биће у тој дистанци договора у складу с нашим прописима. Посебно је, наглашавам, битно да се послови бије утврђен један глобални модел вођења инвестиције при чему треба задовољити интересе обијекта страна. Јер, ако једна страна инсистира само да задовољи свој интерес, не водећи рачуна о интересима друге стране, онда је сигурно да од послова нема ништа. Ја сматрам да су на овом послу циљеви веома јасни, да су интереси исто тако јасни, да смо у тим интересима међусобно једни другима врло блиски, и мислим да неће бити никаквих проблема и да ће се створити услови да у септембру и октобру почну прве испоруке цјевовода и прве лицидације кад је у питању укупавање цјевовода, земље и грађевинских радова.

— Завршетак радова је увијек тешко планирати. Технички посматрано радови се могу завршити и за годину и по дана. Међутим, треба бити реалан и претпоставити све услове који су на неки начин карактеристични за наш простор и наше инвестиционе послове. Претпоставља се да ће најмање 50 одсто радова изводити домаћа оператива, затим, ради се о простору на коме се радови не могу изводити током туристичке сезоне јер, на пример, негде водовод прилази кроз саму осовину пута и труп магистрала, и мислим да је реално да од почетка до краја радова прође двије и по до три године. Ипак, заједнички интерес је да се што прије добија вода, јер прије добијања воде нема ниједног динара који се може наплатити

усмјерен само на постављање и укупавање цјевовода као најважнијег послова. Очекујем да чим се обезбиједи кредит, да се наставе радови на згради командног центра, да се наставе грађевински радови на објектима дуж трасе. Они су завршени (углавном) на краку од Ђурмана до Будве, али треба наставити изградњу објекта на траси од Ђурмана до Улциња (прекидне коморе, резервоари), а што је најзначајније наставити радове на континенталном дијелу као што су водозахват Каруч, првна станица Рельићи, трафостаница Рельићи, електроенергетски објекти... Но, морам поново нагласити, посла ће бити укључено у ту цјену, што је сасвим нормално. Према садашњим анализама и скромним процењима потрошње воде кад буде регионални водовод у раду, ни у ком случају не би требала да прође износ од 1,20 до 1,50 долара по кубику воде. Наше претпоставке су скромне јер је тешко предвидети колико би се воде потрошило кад би воде биле. Какво нам је стање на Приморју кад је у питању снабдјевање водом сада, у јулу мјесецу. Тиват без воде, Котор са сланом водом, Херцег-Нови са огромним рестрикцијама, Улцињ са недовољно квалитетном водом итд. Друго, колико би потрошила одређена подручја да имају воду. Између Бара и Улциња има (по неким претпоставкама) седам хиљада виленцица, то је један нови град са најмање 35 хиљада људи у сезони и питање је колико би тај град трошио воде кад би имао. Што буде већа потрошња воде цјена ће бити нижа, јер су фиксни трошкови. Већа потрошња воде значи и њену нижу цјену. Мислим да цјена воде није проблематична ставка од које се треба плашити. Јер, сасвим је извјесно, да поред свих неких других гледања, нема озбиљних аргумента за неко друго алтернативно решење осим регионалног водовода. Према томе док се не изгради регионални водовод водоснабдјевање Црногорског приморја ће увјек бити проблематично.

Васо М. Станишић

Прекидна комора Ђурман

дио је кредит који ће обезбиједити словачке банке под повољним условима, а други дио цијеви за регионални водовод који ће испоручити Источнословенске жељезаре из Кошица. За реализацију овог послу предвиђено је формирање заједничког предузећа, а шта је урађено и шта су наредни послови у преласку с ријечи и папира у остварењу овог великоликог пројекта, био је повод за разговор с Радом Греговићем, директором ЈП „Црногорско приморје“, а однедавно и заједничког предузећа „Монтенегро - Касови-

ца“. Плаћања царине на цјевоводу, односно опрема која је предмет улагања и уноса капitala страног партнера. Крајем прошлог мјесеца, 26. јуна, конституисани су скupштина и управни одбор, и именован директор предузећа. Скупштина има четири члана, по два са стране оба партнера, а у овом мандатном периоду предсједник је проф. др Радован Бакић. Управни одбор има пет чланова, у овом мандатном периоду три су са словачке, а два са наше стране, док је предсједник управног одбора Марјан Зигфрид, комер-

цијевовода. Према увјеравањима са њихове стране ти послови би требали да буду завршени у септембру и може се очekivati da tokom септембра или октобра у Црну Гору стигну већ прве испоруке цјевовода. Наравно, све ово је још на нивоу увјеравања са стране иностраница. Мислим, међутим, да ће тај момент баш доказати да се ради о озбиљном послу и озбиљном партнери, што можемо очekivati јер су они према досадашњим уvјeravањима озбиљно приступили том послу. Наравно, нормално је очekivati da се

25 ГОДИНА ПРИМОРСКИХ НОВИНА

СПРЕМАМО СЕ ЗА ВЕЛИКО СЛАВЉЕ

Више нећемо бити жедни

Водоводом Подгорска врела — Пржно отпочеће течи, у овим врелим јулским данима, бистра планинска вода — толико потребна, толико очекивана.

Приредићемо јој дочек какав заслужује, јер не долази сама. За њоме ће потешти ријеке туриста. Будванска регија добија потребне количине воде — сличнишће недостатак који јој је сметао да се сврста у ред признањих метропола светског туризма.

Дочекаћемо је раздрагани, јер знамо какве нам перспективе ствара, и поносимо, јер је резултат великих обавеза, преузетих од стране наше привреде — од стране свих нас.

Хладна планинска вода, добро нам дошла!

Д. ЈОВОВИЋ

КАРУЧ БЛИЖИ МОРУ

и са наше стране прати активност страног партнера и да се препознају интереси страног партнера.

Шта то конкретно значи?

— Сам закључен уговор, по коме страни партнери улаже цјевовод дужине 75 километара, што финансиски износи око 12 милиона долара, и обезбиједи кредит од 88 милиона долара (мада цјеним да ће то бити мање, јер неће бити потребно толико), говори да су ту мали интереси страног партнера. Јер, сам цјевовод није комерцијални посао, него унос

улога на основу чега сјутра страни партнер треба да обезбиједи право на профит, на дивиденду. О томе ће се накнадно одлучивати јер страни партнер није у уговору прецизирао колико треба да буде та профитна стопа, колико треба да се „оптерети“ цјена воде. Цјевовод, дакле, није основни интерес страног партнера, али постоји ризик. С друге стране наш улог је све што је досад урађено и уложено у регионални водовод, то све остаје ту, и ми немамо никаквог ризика. Када је у питању кредит логично је очекивати да дође до подјеле самог послу у реализацији тога кредита. То значи да треба очекивати да се тражи да, на пример, 50 одсто послова изврше словачке фирме, или преко њих. Ниједна банка осим Свјетске банке не даје кредит, а да тим кредитом не покрива или производњу или извоз своје опреме. Према томе, ми не можемо рећи да ћемо ићи на свјетске лицидације с тубима парама. Врло је битно и значајно да ми препознамо интерес страног партнера, јер није све прецизизано у уговору. Уговор је закључен због оснивања заједничког предузећа ради изградње регионалног водовода и биће у тој дистанци договора у складу с нашим прописима. Посебно је, наглашавам, битно да се послови бије утврђен један глобални модел вођења инвестиције при чему треба задовољити интересе обијекта страна. Јер, ако једна страна инсистира само да задовољи свој интерес, не водећи рачуна о интересима друге стране, онда је сигурно да од послова нема ништа. Ја сматрам да су на овом послу циљеви веома јасни, да су интереси исто тако јасни, да смо у тим интересима међусобно једни другима врло блиски, и мислим да неће бити никаквих проблема и да ће се створити услови да у септембру и октобру почну прве испоруке цјевовода и прве лицидације кад је у питању укупавање цјевовода, земље и грађевинских радова.

— Завршетак радова је увијек тешко планирати. Технички посматрано радови се могу завршити и за годину и по дана. Међутим, треба бити реалан и претпоставити све услове који су на неки начин карактеристични за наш простор и наше инвестиције послове. Претпоставља се да ће најмање 50 одсто радова изводити домаћа оператива, затим, ради се о простору на коме се радови не могу изводити током туристичке сезоне јер, на пример, негде водовод прилази кроз саму осовину пута и труп магистрала, и мислим да је реално да од почетка до краја радова прође двије и по до три године. Ипак, заједнички интерес је да се што прије добија вода, јер прије добијања воде нема ниједног динара који се може наплатити

ЖАРКО БУРОВИЋ

МОРЕ

„И невоља ме моја ојећи боли“

Леопарди

Кроз усне нек истекне зора. Ако зоре има.

Уместо зоре ноћ се меша са снома.

Окапо море пуно је чежњи и рима,

Пуно звезда, пуно облачја, пуно бура:

Е tornati a doler di mia sventura!

Море је испретање маште. Грозничави ојеџи дана.

Оно је шум чула, ојеџије незараслих рана.

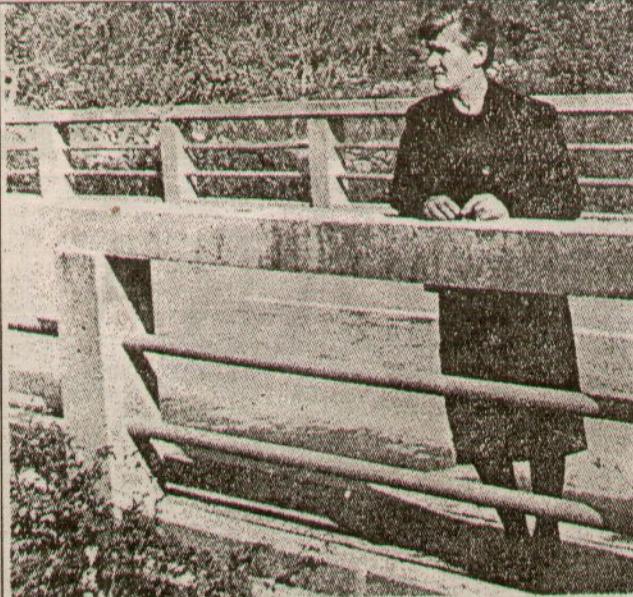
Оно је рука дубина, свемоћним ласом звана.

Наг њима небо бескрај свој распушта:

Е tornati a doler di mia sventura!

Наг морем се нија космичка

25 ГОДИНА „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

Вукица Бечић: На згаришту израђен нови мост

КАКО јЕ ВУКИЦА БЕЧИЋ ПОД КНШОМ КУРШУМА ЗАПАЛИЛА МОСТ

ХРАБРА ДЈЕВОЈКА ВУКИЦА БЕЧИЋ, 13. ЈУЛА 1941. ГОД. ПОЛИЛА БЕНЗИНОМ ВЕЛИКИ ДРВЕНИ МОСТ У БЕЧИЋИМА, ЗАПАЛИЛА ГА И, ПОД КНШОМ ИТАЛИЈАНСКИХ КУРШУМА ОТИШЛА У ПАРТИЗАНЕ

Вјероватно је у животу Вукице БЕЧИЋ најзначајнији датум 13. јула 1941. године. Тога дана, око пет часова поподне, требало је извршити задатак штаба партизанског одреда, набавити бензин и запалити велики дрвени мост у Бечићима. За овај опасан посао одређена је била Вукица, јер пенаоружана жена неће привући пажњу непријатеља. Другови из одреда држали су јој оступницу у кувику изнад Кукачког потока. Тако када је пласмен букуну, италијански војници отворили су ватру на храбру партизанку, која је спретно тручала сеоским путем неби ли се што приде домогла густе шуме у Ријеци Бечица. Срећно се пробила кроз кишну куршуму, и одред се повукао без губитака. Затим је услједила награда, једна од највећих које је у животу добила. Руководство одреда поклонило је ВУКИЦИ нову „Маузерку“ и највећи пиштолј који је одред имао. Тако је почела ратна стаза Вукице БЕЧИЋ, познате партизанке из нашеј крајине. О свом дугом и тешком ратном путу причала нам је ова скромна жене наглашавајући да не жели претјеријавање. — Позвали су ме тога дана у штаб одреда, који је био привремено смештен у шуми изнад цркве Св. Никола. Објашњено ми је да сам одређена да запалим мост у селу, кога су Италијани недавно били изнова саградили. У кући Крста Рафаиловића, где је Стево Рафаиловић, бивши таксиста држао бензин, узела сам једну пуну канту. Попала сам на мост полила бензином и запалила. За то вријеме другови су ме штили. Тако сам извршила дио свога задатка, рекла нам је Вукица БЕЧИЋ. — Подвиг ове храбре жене одјекнуо је у окolini. У свим мјестима се убрзо сазнало да је мост запалила Вукица. Наравно та вијест је допрла и до италијанских власти.

Карабинери су строго мотрили неће ли се Вукица појавити у селу. Једнога дана када је дошла са задатком да се попоље са једном групом скојевца, седло је зачас било опкољено. Овога пута Вукицу је напустила ратна срећа. Италијански карабинери су је заробили. Неколико мјесеци храбра партизанка је издржала најтеже тортуре у самци будванског затвора. Али није одала никог. Ништа није рекла фашистима. То јој је помогло на сувјету — умјесто смртне казне добила је дожivotну робију. А онда је са групом других осуђених партизанки пребачена у злогласни италијански затвор ФОСОМБРОНЕ. Тамо је провела дније дуге и тешке године. Тек крајем 1943. године указала јој се прилика да са својим вјерним другаричама побјегне из затвора, пређе граничу код Трста и домогне се Словеније. Одмах се пријучила словеначким партизанима. Ратујући дуж хrvatskog приморja, учествовала је у борби код Книна, на Кордуну, Банији и Лици, ова храбра жена никад није хтјела да буде болничарка. Крај рата дочекала је са пушком у руци.

Данас Вукица БЕЧИЋ живи животом пензионисаног ратника. Са скромним али заслуженим пензијом она проводи дане у лијепом приморском селу — Бечићима, које је данас постало познато љетовалиште у свијету. Ту, поред међа, иза којих је она прије толико година истрачала живот из кише куршума, саградила је свој дом. Испод куће, умјесто старог дрвеног моста, наднијеле се витке линије новог, бетонског.

Уз многе успомене, и лијене и тешке, Вукици су врло драга и ратна знамења: Партизанска споменица 1941., Орден за храброст, Орден заслуге за народ са сребрним вијеницем, Орден братства и јединства и медаља заслуга за народ. Међу ратна знамења Вукице БЕЧИЋ ми бисмо сврстали и мост у Бечићима.

Владимир СТАНИШИЋ

„Приморске новине“ 13. јула 1972.

1972-1997.

Марко Лазов Куљача
Сјећања на мучна времена (18)

- Националисти траје да се предају сви партизани са Пајетровске горе
- Италијани жеље преговоре са партизанима
- Пирцијо Бироли хошће приговоре на Цетиње, а партизани у манастиру Прашквица
- На преговоре без пратње

Настаде тешко стање за опстанак партизана у Пајетровићима. Траје оно више од године дана. Партизани најбоље спас међу своје родољубе Пајетровиће. Они су их чували и хранили, а скривали у њедрима шума и утроба земље. Нема издаје нити колебања кад су упитању живота партизана. Они имају велики углед и утицај у свом крају и не може им нико ништа, јер је већина народа с њима, спремна да са борцима дијели зло и добро. Узалуд су хапшења партизанских породица и симпатизера и уништавање њихове имовине — не колебају се пријатељи борбе.

Окупатор и његове слуге виде да не могу лако истријебити партизане и илегалце из Пајетровића. Зато, поред постојећих окупаторских снага, дођоше у Пајетровиће чете четника из Црногоре и других крајева. Сију панику и хвале се како су потпуно окончали с партизанима у Црној Гори, па су дошли „на ове стране“ ради помоћи да се докрајчи и с партизанима у Пајетровићима. Националистичка команда из Будве позвала је крајем августа 1942. године партизане са Пајетровске горе да се сви без изузетка предају властима најдаље до 5. септембра. У наређењу се подвлачи: „У противном, бит ћете ви сви и ваши симпатизери ускоро уништени“. Партизани одговорише одлучно: „Нема предаје!“

Одмах послије тога стижу до нас тешке пријетње. Као најважније, истиче се како је лично Пирцијо Бироли наредио да се на Пајетровиће дигне велика војска, да се попале сва села изнад колског пута, а читав народ одведе у Италију. Послије тога, како се чуло, партизани ће бити принуђени да се предају или ће бити уништени оружјем. Партизани и њихови сарадници се не колебају, нити плаше од пријетње. Првобитно је постојао предлог — касније је потврдио Филарет Копривица — да се не уништава народ већ да се — то је било мишљење либералних официра, умјесто тога, иде на преговоре са пајетровским партизанима уз гарантовање живота у случају предаје.

Средином септембра ита-

лијанска команда поручила је партизанима како жели да с њима ступи у контакт. Веза је ишла преко Јова Бечића, који је у априлу 1942. године својевољно напустио сарадњу са партизанима и прикључио се националистима. Он ми је саопштио да Италијани жеље преговоре са партизанима. Одговорих му да прво треба да се договоримо и заједнички одлучимо да ли ћemo пристати на преговоре, па тек онда, ако на ту понуду одговоримо позитивно, можемо разговарати о томе кад и где да се састанемо. Утврђено је да лично разговара са Пирцијом Биролијем. Предлог је одбијен. Умјесто на Петиње, предложено је да се разговори воде у манастиру Прашквица. Разлог је био да дођу на пола пута и да разговоре водимо за округлим столом. У манастирском салону постоји округли сто од домаћег камена, кога је Балша III направио у XV вијеку да за њим могу сјести 12 пајетровских главара и вијетнати кад им то буде требало.

Наш предлог прихватио је италијански командант из Бара. Пошто је био унапријед упознат с именом преговораша, поручује ми да су као датум одредили 30. октобар, с тим да састанак почне у 8 часова. Ставља ми до знања да могу узети пратњу и у њој кога хоћу. Добијах и дозволу, коју нијесам тражио, потписану лично од Пирција Биролија, да се тог дана за 24 сата могу слободно кретати када хоћу.

Нијесам хтио никакву пратњу, јер би се тиме, преко неке бројније партизанске делегације, давала већа важност преговорима са Италијанима, што нисмо хтјели. Предвидио сам и то: ако се, случајно, мора тамо гинuti, боље је да погине један него више нас. Додуше, вјеровао сам да Италијани немају никаквог рачуна да једног од нас намаме да дође међу њих и да га на превару убију или вежу. Свакако, био сам одлучио — ако би италијански представник уврједио наш народ и његову борбу, или покушао да ме веже или убије — да најпре убијем главног од њих, а другога ако бих имао кад. Без мога знања, другови су направили план да на дан преговора запоседну чуке око манастира, па ако се мени нешто деси да нападну непријатељске снаге у Прашквици и да ме освете.

СПРЕМАЊЕ ЗА ПУТ

Брижљиво сам се припремао за тај дан да бих се, као и другови у шали рекоше, накончao као хајдук кад иде на кумство. Постарали смо се да будем што љепше и боље обучен и наору-

жан. Стари командир Крсто Зеновић даде ми његову блузу артиљеријског официра наше старе војске. Имао сам нове војничке чакшире, нове гумене опанке, купљене у Бару, гете и на глави шубару. Од оружја пушку „крагујевку“, два хајдучка реденика метака, пинтолј „БЕРЕТУ“, четири крагујевачке бомбе, официрски опасач, као и дроглед, кога је један друг донио из борбе с Пљеваља. Уочи преговора другови су ме лијепо подшипали и обријали.

У први мрак дођох код сестре Милице и зета Луке Кажанегре, предсједника Народноослободилачког одбора за села Кујаче и Кажанегре. Луки бјеше мило што смо се одлучили да идемо на преговоре. Нагласи како се о томе свуда прича и свашига нагађа. „Наши пријатељи поздрављају преговоре, остајући у нади да се неће ниједан од вас предати“. Приђе сестра, пољуби ми, марамом обриса сузне очи и забринутим гласом рече: „Све је то добро, мој брате, али се бојим да те Италијани не преваре и убију“. Забринуће се и мајка Војо и Даница, па питају мајку: „Где је то ујко кренуо те му се тако бојиш?“ Сједимо за трпезом, једемо и пијемо. Лука ме гледа и рече: „Све је ово на теби лијепо, него не видим каква ти кошуља“. Раскопчах блузу и пакажем му радићку кошуљу. Он ће на то: „Нећеш ти носити њу. Нека видије Италијани, и они наши јадови, који иду с њима да ви нијесте просјаци и без икога, као што причају, да су партизани голи боси, гладни и да се вуку по плавинама као авети!“ Послије пола сата враћају се и ставља преда ми четири нове кошуље: „Ево, бирај и носи која ти се свиђа!“ Зет и сестра чисто ме нагнаше да узмем једну тамноплаву кошуљу, јер сам рачунао да је то сувише лијепо носити у ратним приликама. Лука прича како је закопао баул нове робе коју је донио из Канаде да му је не однесу наоружани лопови. Настави о томе како се народ стално жали да четници и Италијани све опљачкаше. Народ има разумјевања када гладна војска милом или силом узме да се наједе, али ова понесе људима све и сваку прњу из кућа. Такве зле и мизерне војске никад није.

„ТАРА“ ИЗАШЛА У СУСРЕТ ЗАХТЈЕВУ СТАНОВНИКА МАИНЕ, ПОБОРА И БРАЈИЋА

„РАДНИЧКИ“ АУТОБУС КРЕЋЕ ЗА БУДВУ

○ ПОПИСАНО УГОВОР О ОТВАРАЊУ У НОВЕ АУТОБУСКЕ ЛИНИЈЕ ЦЕТИЊЕ — БУДВА

Генерални директор аутобуског предузећа „Тара“ из Цетиња са представником Скупштине општине Будва — начелником Одјељења за привреду и буџет потписао је уговор о отварању редовне аутобуске линије на релацији Цетиње — Будва, са поласком из Цетиња у 4,50 часова. Тим аутобусом ће моћи да дођу на посао сви радници запослени у Будви, који живе у Брајићима, Поборима и Маинама. Ред вожње ове линије биће подешен за љетње и зимско радио вријеме.

Исто тако, у току туристичке сезоне, саобраћаје у локалу аутобус на релацији Цетиње — Будва и обратно, четири пута дневно. Ова локална линија ће бити нарочито значајна због тога, што ће туристи моћи да

иду на излет до Цетиња и несметано се враћати у Будву.

До увођења ових линија дошло је на захтјев збора бирача Маине, Побора и Брајића, што је потпуно ријешено што се тиче Маине и Брајића, док за Побору само дјелимично, јер ће се путници из Побора узимати на аутобуску станицу у Лапчинићима.

Предузеће „Тара“ је тражило да отвори аутобуску линију Будва — Куфић, Савјет за привреду и финансије није узовољио захтјеву, истичући да на тој релацији вози аутобуско предузеће „Аутобока“ чије су услуге врло квалитетне, и да нема потребе да се ствара конкуренција на тој линији.

М. Р.

ПРИПРЕМЕ ЗА ПРЕГОВОРЕ

ФЕЉТОН

Промовисана монографија „Будва“

Ријеч предсједника Општине Жарка Миковића

НОВИ ЛИК ТУРИСТИЧКЕ ПРЕСТОНИЦЕ

Поштоване даме и господо, уважени пријатељи, драги гости,

Дозволите да вас срдечно поздравим и да вам се најтоплије захвалим што сте својим присуством допринојели да данас заједнички увеличамо овај значајан тренутак: промоцију монографије наше општине. Изузетно ми је драго што овој нашој промоцији присуствује и министар вјера у Влади РСГ Слободан Томовић кога посебно поздрављам. Захваљујем се уваженим ауторима монографије који су својим високо научно-стручним и професионалним приступом на њеној изради омогућили да смо данас добили овако вриједну студију којом можемо аутентично представити наше историјско наслеђе, природне услове и ресурсе, друштвено-економски, туристички и културни развој. Посебан дуг захвалности имам према издавачима, Октоху и Култури Београд, и главном и одговорном уреднику Данилу Калезићу. Захваљујем се издавачком одбору, редакцији, рецензентима, и свима који су дали допринос на израду наше монографије. Треба истaćи да је било крајње вријеме да наша општина добије своју монографију, јер дводи озбиљније претходне студије о нашој општини урађене су давно. Прва, „Будва, Свети Стефан, Петровац“, аутора доктора Мирослава Лукетића, 1966. године, и друга, „Будванска ривијера“ доктора Душана Мартиновића 1973. године.

Данас, у сасвим новим условима, околностима, могућностима и потребама, добили смо монографију где 27 аутора, научника академског звања, књижевника, угледних личности културног и привредног живота на квалитетно нов и садржајан начин осликоваше наше подручје. Црногорска и југословенска туристичка престоница ће се од данас извorno и далеко релјефније представљати у земљи и свијету што ће до пријећи њеној успјешној пропагандно-рекламној сврси и потреби. Треба нагласити да је било потребно сувише знања, умјешности и књижевне надарености, да се на 193 странице смјести будванска регија са свим својим љепотама, чарима и вриједностима, чији стари град има своје коријене још од Vијека прије наше ере као град Илирије.

Проф. др Слободан Томовић

Вјерујем да ће престати писање историја великих држава, царева, краљева, владалаца, народа, и да је будућност писања монографија градова, регија, микро регија. Уствари, да је будућност културне историје, да ће се писати културна историја више, а само уз културну историју, уколико је неопходно, историја држава, ратова, као што је то досад било. И чини ми се да свијет иде тим правцем, а ова монографија заиста говори на јако претезантски начин да се могу писати личне карте градова од њиховог постања до данас, на основу ископина, на основу археолошких историјских података.

Будва је захвална тема, захвална тема је читав средоземни базен, јер су ту настале прве цивилизације. Јадранско море, овај рукавац Средоземља, још је и најинтересантнији дио тога средоземног базена. А јужни дио Јадрана, вјероватно и због својих климатских и других природних околности је најинтересантнији дио Јадрана. На овом јужном дијелу Јадрана, Будва је нешто посебно. Можда је у прошlostи Котор имао већи значај због једне стратешке ситуације, због залива где су се могли сместити бродови, склонити свијет од нових инвазија. Међутим, у наше вријеме Будва доноси предност, мада она ни у прошlostи није била без великих дотађаја. Многе цивилизације су овде прошли, стајале вјековима и опет су минуле. Биле су то уз јадрански појас колоније старих Грка, па су дошли Римљани, па је овде граничila била између источног и западног римског царства, овде су остаци (види се то по некрополама) многих старих цивилизација, византиј-

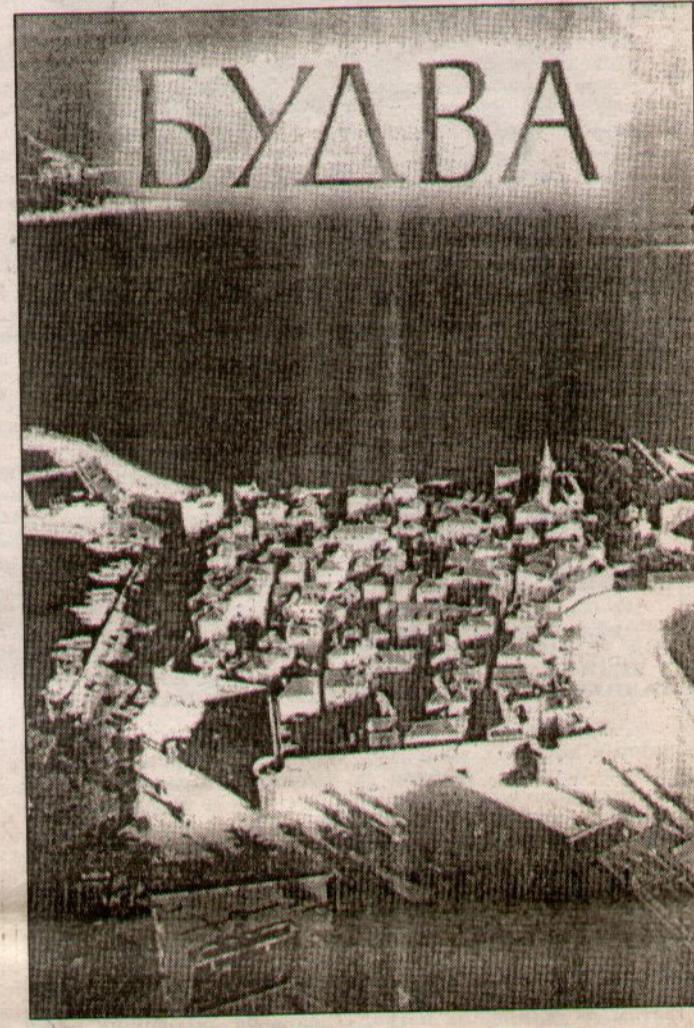
ЈЕДИНСТВО ДОБРЕ РИЈЕЧИ И ДОБРЕ СЛИКЕ

Послије вишегодишњег рада прошле године је изашла из штампе а 19. јуна у хотелу „Аvala“ промовисана монографија „Будва“ која на 199 страница великог формата ријечју и slikom говори о нашој општини. Главни и одговорни уредник монографије је Данило Калезић, издавачи су „Октох“ и „Култура“ из Београда, а књигу је на српском, енглеском, италијанском, руском и немачком језику у 22 хиљаде примјерака штампао „Горенски тиск“ у Крању. На представљању монографије „Будва“ говорили су предсједник Општине Жарко Миковић, главни и одговорни уредник Данило Калезић, један од рецензената проф. др Слободан Томовић, члан издавачког одбора Бранислав Лијешевић, и академик Радомир Ивановић.

- Ми смо прије седам-осам година почели рад на овој публикацији, али невоље које су настала пролонгирале су овај посао, а и доста тога се промијенило. Ово је 35. монографија коју је наше предuzeće урадило, али ова публикација је све нас највише обавезала, јер љепоте и знаменитости које има овај крај траже да се то и преподрукује овом техничком, што је могуће да буде љепше и адекватно знаменитостима које има ово подручје - рекао је између осталог Данило Калезић сма-

трајући да је монографија заслужила изузетно повољну оцену, иако је њему неугодно да даје такве оцене јер је на њој радио - Монографија Будве је изашла у 22.000 примјерака, што је за ову врсту публикације доста велики тираж, али се надамо да је то интересантно за шире подручје - за Црну Гору, Србију, Европу, ради тога што Будва има велики број пријатеља и изван Будве. Јавио нам се и велики број исељеника из Канаде, Немачке, Француске..., који траже књигу. У припремању књиге трудили смо се да ангажујемо еминентне људе који су за свој дио текста афирмисани не само код нас, него и у свијету. Током рада је сам нашао на изузетно повољне чланове издавачког одбора и предсједника Општине који је поступио баш онако како сам ја желио - дао нам је сва права а од нас тражио да направимо књигу која ће достојно представити град. Захваљујем се члановима издавачког одбора и редакцији на сарадњи, и захваљујући таквом односу дошли smo до овакве публикације. То не значи да и ова публикација нема неких мана, као и сваки посао кад се заврши, али кад буде друго издање трудићемо се да је још више побољшамо и да отклонимо све оно што није ваљало у овом издању.

В.М.С. - Д.Р.

БУДВА ЈЕ ЗАХВАЛНА ТЕМА

ског, грчког, илирског периода. Будва је пала у руке, долазила под власт и нашега народа и наших држава, средњовјековне Дукље, средњовјековне Зете, Немањића државе Рашике, упamtila je времена и Балшића, и Црногоревића, и Немањића. Дошли су Млечани негdје средином 15. вијека и врlo дugo оставили до 1790. године када је Бонарпарт укинуo Млетачку републику, па су дошли Аустријанци, рећају се Руси, Французи, поново Аустријанци, а 1813. године привремено је била присаједињена Црној Гори за вријеме светога Петра Првог и централне комисије.

Заиста је рећаја Будва много гospodara, и оних цивилизованих и оних мање цивилизованих, и сви су оставили неко искуство на овом простору и то се све кроз вријеме акумулира, и све се биљеки, ништа се не заборавља. Говори камен, говори ова Цитадела, говоре ови бедеми града, говоре не-крополи, говоре римске терме, говоре хришћански манастири који су овде врlo рано почeli да се граде, већ u petom и шestom vijeku. Све то говори да је овде живот збila bio buran kroz vjekove. Некада је Будва била још напредна, некада је опет опадала, и то је убиљежено. На овом простору од давнина је човек живio некom vremenu gradskog животa, urba-nog животa, a то су vjekovi, то nije malo, već od petog vijeka prije novih ere tu na-seobina počinje da živi i počinje da se gradi. Била је привлачна за sve, и za gus-

veja, па trg pjesnika. Pa onda, ja se nadam, ako se osposebi ovaј manastir Podostrog. Влада Црне Горе је заинтересовana, уложila је i досад значајna средства, a nadajmo se nešto ћe i општина. Заista to je jedan divan pogled, ta divna terasa manastira, taj ambiјent, mesto gdje ћe se ljudi okupljati, a to je pak usred Budve. Тако да ћe поред Цитаделе vjerovatno zausteti jedno dominantno mjesto.

Ископине и све оно што је овде нађено, заista говори о једном врlo intenzivnom животu Budve kroz vremena i kroz vjekove, ali ono што слијedi biće još intenzivnije. Само vjerovatno, neće dolaziti osvajači, него ћe dolaziti strani narodi kao gosti, a ovo ћe biti jedno sastajalište ljudi i naroda, jedan centar, jedna oaza, jedna zona где ћe se ljudi sa radošću sretnati, uživati u prirodnim ljepotama, biti ovdje ugođeni, ponijeti ljepe utiske. E, ova monografija, uствari, o tome говори. И ко год је с пажњом, рецимо, ne samo прочитао, него прогледао, то је јединство dobre riјeci i dobre slike. То је jedan impresivni presekcijistorijskog Budve. Слика prati taj tekst i tekst prati tu sliku. Не треба ni stranim ni нашим ljudima više informacija nego što je ovdje prezenterano. U svakom slučaju, ovo služi na čas i Odboru, i Opštini, i ljudima koji su bili angajovani na ovom poslu, a bogam po-nađište uredniku, jer uvedenici posao je težak i odgovoran posao.

ИЗДАВАЧКИ ОДБОР

Mr Жарко Миковић, предсједник, академик Радомир Лукић, академик Чедо Вуковић, академик Ново Вуковић, проф. др Слободан Томовић, Светозар-Свето Маровић, Емир Кустурица, Сава Ненадић, Бранислава Лијешевић и Јован Ђирилов.

РЕДАКЦИЈА

Ђорђије-Ђоко Прибилић, Драган Дулетић, Владимир Дапчевић, Михаило Каписода-Капсо, Рајко Миховић и Светозар Радуловић.

Рецензенти су академик Сима Ђирковић и проф. др Слободан Томовић, а ликовни уредник Миодраг Вартабедијан.

ТЕКСТОВИ И АУТОРИ

ДРЕВНА БУДВА У МИТУ И ИСТОРИЈИ, академик Драгослав Срејовић, БУДВА - О ГРАДИТЕЉСКОЈ БАШТИНИ, проф. др Мирко Ковачевић, ОД ДОЛАСКА СЛОВЕНА ДО СТВАРАЊА КРАЉЕВИНЕ СХС, академик Бранко Павићевић, БУДВА У САСТАВУ ЦРНЕ ГОРЕ И ЈУГОСЛАВИЈЕ (1918-1945), академик Зоран Лакић, БУДВА КРОЗ ИСТОРИЈУ ЈУ, Ђорђије Прибилић, СТАТУТ БУДВЕ, академик Владислав Брајковић, С ГРАДИТЕЉИМА КРОЗ ИСТОРИЈУ БУДВАНСКОГ ПОДРУЧЈА, академик Војислав Коради, У РУЖИ ВЈЕТРОВА, Ђојко Челебић, МАНАСТИРИ, РЕЗИДЕНЦИЈЕ ЦРНОГОРСКИХ ВЛАДИКА, академик Јефто Миловић, ЛИКОВНА УМЈЕТНОСТ У БУДВИ И ОКОЛИНИ, Драгана Ивановић, О КУЛТУРЫ СВ. МАРИЈЕ БОГОРИДИЦЕ-ЗАШТИТНИЦЕ ГРАДА БУДВЕ, Луција Ђурашковић, СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША, академик Ново Вуковић, ХРОНИЧАР НАРОДНОГ ДУХА И ЖИВОТА, академик Ђуза Радовић, КРИСТАЛНА ПАЛАЦ НАРОДНЕ МИСЛИ, Исидора Секулић, БЕСЈЕДА О НАГРАДИ, СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША, академик Милоје Павић, ГОСПОДАР РИЈЕЧИ академик Матија Ђеокић, ПРОГНАНИК, Стефан Митров Љубиша, О БУДВАНСКИМ ОБИЧАЈИМА, Вук Стефановић Карапић, ПОГЛЕД УНАЗДА, Бранислава Лијешевић, БУДВА, ГРАД-ТЕАТАР, Јован Ђирилов, КРАСОТЕ МОРА И ПРИОБАЉА БУДВЕ, Оскар Давић, ПРОСТОРНЕ ОСОБЕНОСТИ БУДВАНСКЕ РИВИЈЕРЕ, проф. др Милорад Васовић, БИСЕР НАШЕГ ТУРИЗМА, Данило Калезић, ТУРИСТИЧКЕ МОГУЋНОСТИ БУДВЕ, проф. др Борислав Ускоковић, НЕЗАБОРАВ, Милош Ћијански, ЗЕМЉОТРЕС 1979. ГОДИНЕ, академик Бранко Жежељ, ФИЛМСКА УМЈЕТНОСТ У БУДВИ, Никола Краповић. У монографiji су још објављени краji текстови: Чедо Вуковић: Budva prije sebe rođena (pjесma), Dr Jovan Stirković: O Trgu pjesnika, Otto Bihalji Merin: O Svetom Stefanu, akademik Grga Novak: O zemljotresu 1667., Stanko Papović: O sportu u Budvi...

25 ГОДИНА „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

УЗ ПРВИ БРОЈ

Поносни смо што данас, када раздрагани прослављамо велики празник црногорског народа — дан устанка 13. јула, можемо пред читаоцима изаћи са првим бројем нашег листа — првим званичним штампаним новинама у историји будванске општине.

На предлог Центра за културу у Будви, а подзапис од потребе ширег и потпунијег информисања грађана будванске комуне обзиром на њен нагли развој, Изврши одбор ССРН Будва доноси је одлуку о прекојету локалног листа — Органа ССРН Будва, који ће носити име „Приморске новине“.

Нека рађање новог листа на дан великог славља буде подстrek оснивачу, издавачу, издавачком савјету, редакцији и сарадницима да у свом подухвату истрају и да у што скривје вријеме наше новинско прворођенче својим квалитетом и објективношћу заузме равноправно мјесто међу новинским издањима овакве врсте.

Скромни Билтен — гласило органа управе С. О. Будва престаје да излази, али је његово постојање проузроковало рађање новог средстава информисања, квантитетнијег и квалитетнијег, с већим претензијама, с бољим у словима стварања и могућностима остварења улоге која се од оваквог средстава информација с правом очекује.

Сукобићемо се са тешкоћама професионалне природе, имаћемо пропуста у раду, али само увјерени да ће мо уз вашу моралну подршку, ваше савјете и примједбе, прерасти у једно репрезентативно гласило, које ће, као нераскидива пинт нашеј самоуправног социјалистичког система, одговорно и самостално обављати своју дјелатности од посебног друштвеног интереса — у што потпунијем информисању грађана, у његову критичке мисли, у доприношењу тражења решења за отворене друштвене проблеме и отклањању разноврсних друштвених експеса.

РЕДАКЦИЈА

„Приморске новине“ 13. јула 1972.

КАМЕНА ЉЕПОТИЦА

Смењивале су се ратничке армаде по твојим улицама. Улазиле су уз звекет мачева и звуке фанфара. Стаклене очи брачилана, просутих у крви по твојим прилазима, пијесу могли спријечити побједничке крике освајача на твојим бедемима.

Бриску робија у затрљајима сараћена смењивала је потмуни бат корака римских легионара по твојој калдрми, а звуке цитри хетера и куртизана на обијесним бањалијама византанских и млетачких велможа тужне се серпаде француских гренадира и једва чујни акорди бечких оперета.

Долазиле су једна за другом. Некад нечујно, а тебе парче по парче. Односиле су дно тебе, али су остављале своје дјелове. Одлазиле су једна за другом. Некад нечујно, а некад рушеви мостове иза себе. Долазиле су и одлазиле. Престале су да долазе и одлазе.

Ти си остала камена љепотица.

Потресена земљотресија, подлокана валовима, извршена у ратовима, стојиши попосио као цин.

Пркосиши вјетровима који до тебе допиру с мора и копна и причаш баладу о себи, о твојим рајностима и патњама, о твојим тамним ноћима без

јутра, о твојим чаробним ноћима огрнутим мјесечином.

Престао је звекет мачева. Умукли су звуци труба. Нападачи стоје далеко од твојих бедема.

Твоје улице и бедеме испунили су потомци не-кадашњих нападача. Марио и Ђина, Милер и Хелена, Франсоа и Жилијет заједно са потомцима не-кадашњих пријатеља пре крили су свако парче твоје чувене калдрме.

Искривљени вратови, Фотоапарати шкљоцају, Камере зује. Свакодневна слика међу твојим једнинственим здањима:

Сваки дно тебе носе у својим мислима или ојековечен на својим фотосима.

Долазе, али се за разлику од ратничких армада поново враћају са маслиновим границима у рукама, и то све бројији, све покорији, опчињени твојим историјским знаменитостима, твојим бисерним обалама, твојим топлим морем и прекрасном околином.

Мска је добила супарника.

Стари будвански град још дуго ће пјевати своју попосију баладу.

Д. ЈОВОВИЋ

1972 - 1997.

ЉЕТО ВЕЛИКЕ НАДЕ

• Немам жељу ни да прикажем, ни да запањам, ни да забавим, ни да убије-
• дим... Унио сам све своје срце, сву своју љежност

(Шарл Бодлер)

ПРИЧЕ С ДРУГОГ ЋОДОСЈЕЋА

ПИШЕ: Саво Греговић

за друштвене дјелатности у будванској општини и показао да је помало уморан од регула и параграфа, парничара и адвоката, да је његова сфера интересовања знатно шире...

Имао је планове и идеје који су збуњивали. Нарочито уштогљене бирократе каквих је Будва тада имала и каквих коначно свака средина, нажалост, увијек има. Али које су иtekako интересовале оне којима канцеларија није пристајала, чије су духовне потребе прескакале прагове општинске куће, која је некако тих година била центар друштвеног живота и града и комуне. Весели Ђелопавлић, којему ни маркантни бркови, који су изванредно пристајали његовом лицу, нису могли да дају никакву строгост, па ни претјерану озбиљност и када је радио најозбиљније послове, имао је литерарних амбиција. Новинарских још и више. Опјен Јесењином у младим годинама инфициран је поезијом, али је када смо се упознали био више склон Достојевском, прози Милоша Црњанског, психоанализи Меше Селимовића. Наравно и вјечним дилемама пустинјака цетињског, космосом и универзумом „Луче“.

Склоност ка литератури, посве нас је зближila. Али и много чега другог: гледали смо на живот и његову пролазност из истог угла готово, друштвљубиви бескрајно тражили смо по вокацији сличне, одушевљавали се духовном егзистијом оних који су пjeвали из заната, али и потребе. Обојица смо добро знали да се вином ткају најлепши снови. Ја сам био, ипак, много необавезнији. Према свему.

То љето седамдесетдруге бијаше посве друкчије од овога четврт вијека касније. Море је јако мирисало на јод и љубав, маестрал је разгнио врућину, сусрети на плајама и у кафанама су били срдачнији, дрвеће издашније у вегетацији, пјесма зрикавача мање су реметили други ритмови. Све је било, некако, мирније и сасвим људскије. Увелико смо већ радили у општинском билтену који је, управо он покренуо и био му уредник, када је пала идеја да покренемо праве новине. Општинске. Знао је Димитрије Јововић. Димитрије Јововић, бијаше „заразио“ новинарством, да оно што није написано, није се ни дододило. Да град којег су уврели освајали туристи из свијета и ондање Југославије, и којега су још тих година почели звати туристичком метрополом, треба да има своје гласило.

А за такав подухват није имао, осим уједљивих разлога, много тога другог, што је неопходно. Знао је, међутим, за перо Владимира Станишића којим је овај поштени новинарски посленик већ био стекао име, за упорност Милутина Радуловића који је могао да проведе дан и добар дио ноћи за писаћом машином, и моју жељу да кренем путевима новинарским. Знао је и за оно најважније: да новоформирани Културни центар води уважени доктор Мирослав Лукетић, стваралац необичног сензибилитета и огромне енергије, познат и признат у ондањој великој домовини. Бјеше добио и сагласност његову за сопствену накану и обећање да ће Културни центар бити издавач.

У Будву је дошао из Светозарева у коме се обрео као млад правник, стекао судијску репутацију, засновао фамилију. Но вукао је шири заједнички, снажно и неодољиво и Мито, како су га у Србији звали, без протекције, пошто је на конкурс био најбољи, изабран је за општинског судију за прекршаје. С коња на магарцу, што би рекао народ наш, јер је у Светозареву био уважени судија Општинског суда. Но, Димо није тако мислио: стигао је у град који је засволовио још раније док се одмарало на његовим плажама.

мације бјеше редакција у којој смо смјестили старе машине, доста хартије, коју гајбу пива које се брзо грижало и огромни занос. Уредник Димо, којега сам могао свакако звати само не тако бјеше одредио: Владо ће пратити политички живот, Милутин привреду, а мени је кратко рекао-култура и спорт. Он је, пак, преузео обавезу да пише о свему другом, чега је било и највише.

Први прави новинарски задаци, обавезна трема и неспретност. Утиске туриста из Њемачке, који бјеху одсјели у Петровцу некако сам и записао, срочно релативно писмено и прве спортске изјаве-штаје, али када сам са биљежницом стао пред Зорана Кржишника, језик се завезао. Први гост „Приморских новина“, директор Модерн галерије у Јубљани, који је позив Културног центра тог љета боравио у Будви, искусан културни посленик и стари сабесједник новинара брзо ме вратио задатку и помогао да срочим кратки интервју. Штектање машина у импровизованој редакцији Димо је прекидао врчавим досјеткама, одмарало нас тако и осврјежавао храбрећи најчешћи почетници. Правили смо сами и шпигла невјешти потпуно тој работи док је узбуђење пред пут на прелом броја, расло. Уз помоћ првог броја, расло. Уз помоћ сјајних метара штампаји „Обод“ на Цетињу, скројили смо новине које су носиле датум: тринаести јул, хиљаду и осамдесетседамдесетдруге.

Пакет среће коју смо донели у Будву био је далеко теки од онога са упакованим новинама. Димо бијаше заграбио највише: сијао је као и кугла небеска над обалом тих дана, чашћавао знане и незнане, није нас пуштао ни да предахнемо. За петнаест дана требало је поновити чин, а то је значило да опуштања нема. Иако га је било, ипак, много необавезнији. Уз вино, хладно, као би другачије.

Излизали су новине редовно, сваки број је бар мало био бољи од претходног. Димитрије је расипао сву своју позитивну енергију, а имао ју је на претек, преко цијеле малене новинарске радионице наше. Владо је био ослонац редакције, Милутин радећи за тројицу одговарајућима, а ја у опојном грчу почeo да печем за-

нат. Кад би запело, Димо је наређивао: у кафани, да бистримо ум. Тамо где се биједници равнају с bogovima, бар на кратко. Међу нам двојицом је постојала готово генерацијска разлика, али ниједан ни други то нијесмо признавали. Ноћобије до последњег цекина, тонули смо у занос, налазили нову снагу у нектару винском, и обавезно имали воље да зајевљавамо пред зору: кочијашу, хајд на чашу. Бјеше то његова омиљена пјесма, коју смо у недостатку музичара првих сами трапац изводили. Правили су нам у тим редакцијским паузама друштво ипекако и остали, али не баш до фрајорта, јер су знали да се и сјутра мора ради. Али ми смо подјељи почетка правилно вршили.

Ређали су се, мјесеци, године и комплет новина је растројао. Стигле су и нове снаге у „Приморске“, ја сам се зајевљио у дневним новинама. Једна рука је, ипак остала у првој редакцији, а Димо је цијој ту остало. Премишиљао, домишиљао, писао, уређивао, налазио сараднике, правио писмену и све бољу новину. Ноћи су биле наше, ведре и пусте, налик на оне из Ђурићног доба. Усавршавао сам руку, али глас никако, што ми је драги пријатељ свесрдно опраштао. И није се лјутио када бих увопарају започео ону отегнуту, врањанску стару, његову прву и прву пјесму: Димитријо сине Митре... Мераклијску и не-пролазну, коју је требало слушати само када је изводе прави мајстори.

Било је тако све до осамдесет и пете. Те кобне средишње године девете деценије када га је изненада, без наручите најаве походила опа-балијест. И одијела с овога свијета, не обазијући се на лелек и плач свих који су га вољели. Којих је било беоскјено много.

Овога јула врелог и с пројећним ваздухом који гуши, Димитрије нас посматра са своје звијезде, налази се на велики сребрни шанк у којему пјенуши амброзија. Задовољан што су „Приморске“ издржале, блажено се смјешеши има само једну појму: у нови број, весело. Отјерате ту мрзовољу која се настанила око, прије је није било толико.

Пријорске Новине

РЕДАКЦИЈСКИ КОЛЕГИЈУМ:

ДИМИТРИЈЕ ЈОВОВИЋ

одговорни уредник

САВО ГРЕГОВИЋ, ВЛАДИМИР СТАНИШИЋ

МИЛУТИН РАДУЛОВИЋ

технички уредник

ВЛАДИМИР МАРКОВИЋ

ИЗДАВАЧ — КУЛТУРНИ ЦЕНТАР БУДВА

Адреса редакције:

Културни центар „Пријорске новине“, Будва

25 ГОДИНА „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

Др Мирољуб Лукетић

ИДЕЈУ СПРОВЕСТИ ДО КРАЈА

Прије 20 година био сам помоћни директора Централне библиотеке „Бурђе Црнојевић“ у Цетињу кад су ме позвали тадашњи предсједник Општине Мило Медитовић и секретар Душан Лијешевић да дојем у Будву и прихватим се дужности директора Културног центра. На то место постављен сам 15. маја 1972. године и једна од првих иницијатива била је издавање новина. Прије тога, 1964. и 1965. године, у Будви је излазио Преглед као орган Општинског одбора ССРН који је уређивао Павле Вујовић. Тада билтен је излазио мјесечно (1964. је изашло седам, а 1965. једнаест бројева), умножавао се на шапирографу са штампаним корицама. То је прва периодична публикација у Будви.

Одјељење за скупштинске послове, општу управу и друштвене дјелатности Скупштине општине Будва издавало је 1971. и 1972. године Билтен чији је одговорни уредник био Димитрије Јововић и то је било новинарско језгро будућих „Приморских новина“.

Развој наше општине, а посебно туризма на овом подручју захтијевао је да се покрене новине са дјеловањем на ширем простору. Били смо на разговоре у ССРН, предсједник је тада био Љубо Лијешевић, и постигли смо сагласност да су такве новине потребне. Формиран је издавачки савјет, чији је предсједник био Мишо Браило. За одговорног уредника је именован Димитрије Јововић.

Драђан Новаковић и Мирољуб Лукетић

коме као човјеку, сараднику и новинару могу рећи само све најбоље. У тој ситуацији било нам је значајно присуство искустног новинара Милосава Лалића.

Поставило се питање назива новина. Користећи документацију и регистар листова коју излазе у Југославији, направили смо шири списак од 20-ак назива, међу којима је био и Приморске новине за који смо се опредијелили након анкете у општини. Зашто смо се опредијелили за тај назив, а не, на пример Будванске новине, или Будвански вјесник? Зато што смо гледали у будућност, на развој Будве као метрополе црногорског туризма и на њену улогу у развоју овог региона, хтели смо да то не буде само будванске него и новине приморског региона.

Сјећам се првог састанка Издавачког савјета. Припремао се први број, а у то vrijeme се припремало и откривање споменика палим борцима и жртвама фашистичког терора у Поборима 13. јула. Било је питање и дилема да ли ћemo успјети да припремимо први број за тај датум. Ношени ентузијазмом и вољом да граду за тај свечани дан поклонимо први број новина у његовој bogatoj kulturoj historiji, рекли смо: ако smo 13. јула могли сви поћи у борбу protiv neprijatelja, можемо i сада све preduzeti da za taj datum izabeđe prvi broj "Primorske novine". Тако је и било, а први primjerici tek izazili iz štampe dijeleženi su prijlikom svečanog otkrivanja spomenika u Poborima.

Данас, послије 20 година, пратећи sadržaje Primorskih novina, ali ne учествујуći u kreiranju programskih politike i konцепcije lista, mogu sažeti svoje utiske i zaključiti da je ideja za pokretnju novina bila dobra, aktualna, i da je praksa показала da nam "Primorske novine" требају. One su chronika naše opštine, zabilježile su svu glavniju zbiljanu na području naše opštine i sigurno da ih istraživači naše prošlosti ne mogu mimoći. Velika je zasluga članova redakcije i novinara koji su uložili mnogo napora da novine izlaze, često raden i u nenormalnim uslovima.

Listači brojeve Primorskih novina danas, можемо их kritički očitavati, ali ne van onog vremena i priroda koje su vladale u društву. One su bile glasilo Partije i SFRJ, bile pod njihovom direktnom kontrolom i cenzurom kao maće više i sva druga glasila. U tom okviru mogu staviti maće ili veće primjedbe na kvalitet napisa, pismenost, objektivnost...

Што се може замјерити van tih okvira i što nije зависilo od dnevnih politike?

Прво, nije se ostanjala naša pravobitna zamisla da list postane novina šireg regiona, da temama, kvalitetom preuzeće problema opštine i zadobije čitaoca i van naše opštine. Uzimamo na primer "Montenegrroturist" koji je bio veliko preduzeće i koji je pokrenuo svoj list, a mogao da "Primorske novine" vrši funkciju tog lista.

Dруго, kad već to nije učinjeno, moja zamjerk je što su se novine mnogo bavile opštima problemima i što je izostala jedna kritička opštača očitavača u našoj sredini, koje su van neposrednog političkog kruga, a one se na komunalne probleme i sve ono što interesuje svakog građanina u svakodnevnom životu. Mnogo je bilo drugih članaka političke sadržine koje je malo ko čita.

Moram da podsetim čitaoca na mog prijatelja Vladimira Kolara, velikog prijatelja Budve, s kojim smo napravili pokusaj da ugradimo jedan broj novina kakvim smo zamišljali da treba da budu.

Nastale promjene u društву dovele su do određenih promjena u listu tako da su poslednjih godina "Primorske novine" aktuelnosti i u kritičkom prijatu zbiljanima i događajima na našem području.

Ljubim da novine preuzeđu teškoće u kojima se danas nalaze, jer sam veliki pobornik pisane riječi, a narочito kad je u pitanju lokalni list i njegov значaj za sredinu u kojoj izlazi. Kao arhivist često koristim izraz "dogodilo se ono o čemu je ostaо zapis".

(Ove riječi dr Miroslava Luketića zabilježene su prije pet godina kada su "Primorske novine" upravo bile prestale da izdaje. Planiранo je bilo da se novine u 13. julu, povodom dvadesetogodišnjice izlagaju, ali u tome se nije uspjelo. Tako je ovaj prijatnik objavio sa zakašnjenjem od pet godina.)

Саво Греговић и Владимир Станишић

ЧАША МЕДА И ЧАША ОТРОВИ...

Двадесет и пет је година кад мак напуни, за женитбу је стао. За онај дио живота који зову прави, када озбиљност, одgovornost svake i kreativnosti rad zamjenjuju mladalačke, ђачke i studentiske nestastašluke i neobavezne dane u kojima je, naравno, bilo puno шарма. Ђевојке су коју деценију ranije bile uveliko majke, данас и one, нарочito one koje studiraju, u tim godinama stupaјu u brak. Четврт вијека, dakle, зрио је човјек за озбиљna животa i iskušenja.

У животу једне новине то се вријеме мјери, некако другачије. С обзиром на темпо којим живе новинари, ти зарobljenici ове слатко-горке profesije, једна година вриједи кају двије. Стога су "Приморске новине" са двије i по decenije faktičkog stajka, mnogo starije. И озбиљnije nego što kalendar каже. И они, који су радили u њima, iako im nijesu priznati beneficirani stajk, imaju utisak da je proteklo много više godina od tog vrućeg jula 1972. nego što stvarno је.

Владо Станишић је već uvećano bio izvještajac, chroničar i komentator "Побједе" i "Вечерњих новости" s ovog područja kada је ova ljestvica rođena. Саво Греговић је прве novinarske korake učinio u "Primorskim novinama", зато се njegov stajk u ovoj profesiji poklapa s starošću ovoga lista. Обојица су od prvog dana na našim novinama. Станишић је из "Primorskikh" poslao u zaljepenu penziju, a Греговић је poslije dvije i po godine rada u ovoj redakciji prešao u "Вечерњe novosti", u kojima је данас шef dopisnika za Црногорско primorje.

Из пера ове двојице novinara, koji su ostavili dubok trag u našem listu, nekoliko cjeća naša godine ljubavi i novinarske patnje.

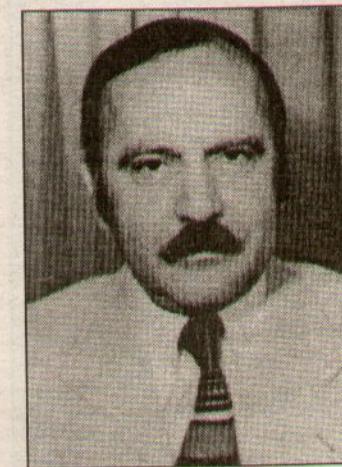
Сама одлука da krenemo s prvim brojem pravih novina, kako smo govorili tada, predstavljala je i izvjesnu drsost, bez obzira na umjetnost koju smo imali iz opštinskog Biltena, koji je uređivala ista redakcija. Izuzev Vladu Stanišiću, ostali u redakciji bili su bez novinarskog umjetnosti, a naša smo znali o prelomu lista, koji je trebalo ugraditi pred polazak u štampariju. No, ogromna volja nas je zaustavljala da ostanemo tamno gdje bi bilo normalno da se - klonje. Ne je na pratek bilo kod svih, pa smo uspijevali da "spučimo" novinu. Naše nevjeste postavljaju tekstove i klischea na šipagu premeštali su metere u ceteškoj štampariji bez mnogo ljutnje. Ti dragi ljudi, koji su znali da zbrane i nađeboje tehnichkog urednika kada bi previdio koju rечenicu više, ostaiali su mnogo duže nego što je predviđeno za "slagajce" novine od osam strana. Пеко, Владо и остали znali su da smo početnici i nastoiali su da svi skrivaju našu poduporu našem entuzijazmu kojeg smo jedino imali u neograničenim kolicinama.

Beć u trećem broju naših novina, avgusta te 1972. imali smo prvi skub s vlastitim. Objavili smo oštro reagovanje odježde za unutrašnje poslove povodom kritičkih tekstova o dinamitashima na našoj obali, ali i - odgovor redakcije. Beć tada smo stavili do značja svima da ovaj lokalni list neće donositi samo xvalospjeve, već da će slijediti život onakav kakav je, i crni i bijeli. Сvjesni da već u startu rizikuju da list буде ugašen, s obzirkom da list буде finansiran od novinara, a novinar je obveznik da se raditi s pozitivnim listom na Crnoj Gori.

казали smo "zube", uvjereni da ćemo steći čitaoca iščekujuće iako budemo brzo pojavili ono što je dobro i kritikovali argumentovano svaku devijaciju na ovim prostorima. "Uplilo" je: odgovor je primljen mirno jer je uslijedila dodatna argumentacija, a stavu redakcije se objektivno nije moglo prigovoriti. Na početku smo, tako, stvorili poziciju da budemo objektivni tumači svakodnevici, što je kasnije mnogo значilo za "prihvatanje" pozvanih na kritički sud.

Beć od 11. broja придružio nam се Милосав Лалић. Био је у болници kada су tog је godine naših velikih nadra krenule "Primorske novine". У болничkom krevetu прочитao је prve brojeve, svojim kalligraphicim rukopisom na marginama svakog lista ispisao primjedbe. A bilo ih је puno. Од loših sročenih naslova, do "šara" kompletnih tekstova koji su bili bez novinarskog lida, razvучeni, često i konfuzni s rogobatnim rечnicama, pa i pravopisnim greškama. Okupio nas је i poslije čestitki za hrabrost što smo почeli s novinama, uslijedile su kritike. Dimitrije Јововић, наш prvi urednik, ktorio је da list буде što bolji, па је upisao svaku riječ sačijanog novinara i urednika od kojega ćemo kasnije svih učiti. И понешто научiti. Наредни brojevi, odmah su to запазili i čitaoci i novi saradnici, izgledali su bitno

личnostima, што је, svakako, bila i mala privilégija. Били smo prvi gosti Dragutina Dobrichanina koji се bješte našli u Peraziću dolu. Сputnici је nemirni "moreplovač" sidro u divljinu naše obale, bježenje pred civilizacijom koja ga је gurala sa sjevera Jadrana nizvodno. И признао, пошto је ubrzao izgrađen хотел "As", da се od graditelja ne

Димитрије Јововић

може pobjeđi. Malo za novine, malo za svoju dušu upoznavali smo Zlatku Priču, čuvengog slikara one Jugoslavije, Aniku Skovran, istaknutog stručnjaka za srednjevjekovno fransko-slikarstvo, prijevodača i romansijera Erika Koša, Mihaila Lukačića, prioznatog sovjetskog pjesnika, Miroslava Čančalovića, Blagoju Čap-

Драгаш-Гуша Добричанин, Владо Станишић, Саво Греговић и Драђан Новаковић

dručaji. Знатно бољи prelom, a што је посебno важно, pravili smo novinarske tekstove, zamijenili su dotadašnje biltenko saopštavanje. Уредnicu palicu, kojom је uspješno dijrigovati, Lalić je neće ispuštiti iz ruke готовo deceniju i po. Сve dok се umorio, i dok nije osjetio da je prenijeo bar dio svoga umijeća na one koji је načinio početni posao. Уз "Primorske" ће остати sve do kraja животa, ponosan što се ovaj list svrstao među najbolja lokalna glasila ne samo u Crnoj Gori. Zahvaljujući upravo њemu mnogi saradnici i gosti ovoga lista, među kojima i ugledni akademici, vrli stvaraoci i uopšte poznati i priznati javni radnici, isticali су, ne iz kartoza, da su "Primorske" našli u Crnoj Gori.

Били smo te 1974. Владо и ja jejedinii profesionalci u novinama. Главни urednik i novinar koji је bio "Katica za sve". Требalo је што бъде припремiti novembarski broj, posvećen danu oslobođenja opštine, па je Mirko Luketic, Dr Sava Vukmanovic, Rista Stojanovic...

„držnule“ да отворено пишу o sukbima u opštinskom vruhu u to vrijeme i prizivaju pojedinci koji su bili izuzetno vajni i - dovoljni. Било је још pozivajući u Komitet, ali su "brifinzii" kasnije bili nešto љежniji. Исти urednik је, рецимо, pozvan u glavni opštinski partizanski štab da objasni kako се u ovim novinama pojavilo име Француске ulice u Beogradu sa ulazom označenim brojem 7. А улица је i tada, као i sada, postojala, nosila isto ime, u zgradi s tim brojem su dolazili poznati i maće poznati ljudi. Тада, као i danas, Novine su to bili љежnile. Гриежаниje bilo, ali је gorak okus partizanske prijetnje, ipak остао. Но, vjerovali su tako i slično bilo i u životu, dužem ili kraćem, ostalih novina. Lokalnih i republičkih, savезnih. Новинари су nekako uviđeni bili i dežurni krievi i tu se nešto bitnije nije ni danas promijenilo. Да ли njezalost ili ne, teško je zaključiti jer ova profesija je način na kojem je obišla svijet. Новинари су slatko-gorka.

КЊИГЕ

ПОЕТИКА МУЛТИМЕДИЈАЛНОСТИ

• Слободан Словинић: Париски записи, Културно-просвјетна заједница Подгорица, Музеји и галерије Подгорица, 1996.

бљењу, у тој снохватаци, најинтензивније стварам, а за то је потребна врло јака концентрација". (55) Уколико сlijedimo начела упоредне естетичке теорије стварања, уочићемо да ово пирвилеговано стање духа, на које Словинић на неколико мјеста у књизи посебо указује, стање у коме се реалност/стварност укидају, одговара оном познатом Костићевом одређену песничког стварања као стања „међу јавом и мед сном“. Уопште, термини „снохватаџа“/„сан и јава“ (вид. напријед у аутопоетичком ауторовом исказу) које користи Словинић, учествало су присутни у поетици романтизма (Упор. Змај, Лаза Костић), иако ликовна поетика Словинићева, барем на први поглед, уопште са овом не кореспондира. Да је ријеч о посебном, не лако достижном стању духа, покazuју нам оне ауторове белешке из којих је очигледна криза стварања (...узео сам да доворшим један цртеж, крејони у боји били су ту, или никакко није ишло, изгубио сам лакоћу потеза, рука није слушала као да је туђа"), коју свагда ваља разумијевати као изазовну и подстицајну (креативни конфликт, К.Г.Јунг), јер послије ње, по правилу, сlijedi аутентично стваралачко на дахнуће и стваралачки/умјетнички резултат.

Указујемо и на неколико ставова важне за однос спрам теорије ликовног стварања, посебно цртежа за који „морате бити у сталној форми, цртеж се не може силовати, потребна је јака концентрација, воља и енергија, код цртежа нема поправке, када на једном мјесту упрскаш, настављаш да правиш трешке, на цртежу се ништа не може скрити, заправо, цртеж „покрива“ многе нелогичности форм-

е, нарочито кад је лепршав, лаган и прозрачен“ (37), или „... у сликарском медију, слично као и у спорту, стално мораши бити скроман, утврђен, да имаш елан и снаге, то је први услов да можеш, а хоћеш ли направити нешто, велико је питање, али мораши бити фит“. (60)

Ваља указати и на ове дјелове Записа у којима Словинић показује посебан дар да у језичком медију, што за сликара у најмању руку није карактеристично, привидно фрагментарно, интерпретира суштину сликарског поступка: „Градио је слику са безбрзом синтезом потеза четком, стварајући читаву мрежу сучељених малих површина, код њега је увијек постојао волумен,

четком“, другачије речено, сликарским језиком „компонујући, гомилајући, слажући елементе, повезујући логично са немогућим, реално са иреалним, ствара се утисак надирајног, кошмарног сна, где је све могуће мистично и надљудско“. (33) Анализа сликарства Пола Сезана представља микро студију у којој су изложени психолошки круцијални моменти сликареве биографије и суштина његовог стваралачког поступка: „Градио је слику са безбрзом синтезом потеза четком, стварајући читаву мрежу сучељених малих површина, код њега је увијек постојао волумен,

структурно и/или семантичко начело које се двојајко испољава: у виду језичке и у виду ликовне творевине. Отуда, овде уопште није ријеч о посебним медијским целинама, при чему би, примеђу ради, ликовни дио књиге представљао неку врсту „илустрације“ претходном, вербалном делу. Семантичко начело које повезује двојаки медијски израз вербално/ликовно, садржано је у базичној релацији Словинићевог сликарства. Имам у виду релацију: материја-дух, и/или материја-трансформација. Отуда постају јасни конфликти Словинићеве фигуре у простору који се очituju у даљем низу релација од којих је фундаментална: статично-покретно, која релација упућује на сложене проблеме компаративне естетике: питања кинетичности и његове реализације у систему посебних умјетности. Подсјетимо да је у овоме присутно једно од најранијих питања које поставља теорија компаративних умјетности, које је посебно потанко критички изложио Лесинг у чуvenом „Лаокоону“.

Слободан Словинић (1943.) члан је Удружења ликовних умјетника Црне Горе и Удружења ликовних умјетника примијењених умјетности Црне Горе, на чијим је изложбама излагао од 1968. године. Секретар је Одбора за ликовну умјетност ЦАНУ. До сада је имао преко 30 самосталних и преко 250 групних изложби у земљи и иностранству. Добитник је многих значајних награда од којих издвајамо прву награду за сликарство на XXI изложби цетињског салона Југословенске ликовне умјетности „13 новембар“ (1987), почасну награду за сликарство на Интернационалном салону Савеза француских умјетника у Гран Палеу у Паризу (1988), награду за сликарство „Ле Франце Бургоеис“ на XIV Интернационалном салону А.Ц.А.М. у Бресеју у Француској (1989), „Тринаестојулску награду“ Републике Црне Горе за ликовну умјетност (1990), „Новембарску награду“ Скупштине општине Будва за сликарство (1990). Добитник је плакете „Бели анђeo“ као најuspješniji учесник Умјетничке колоније „Милешева“ у Пријепољу (1994). Живи и ради у Подгорици и Будви.

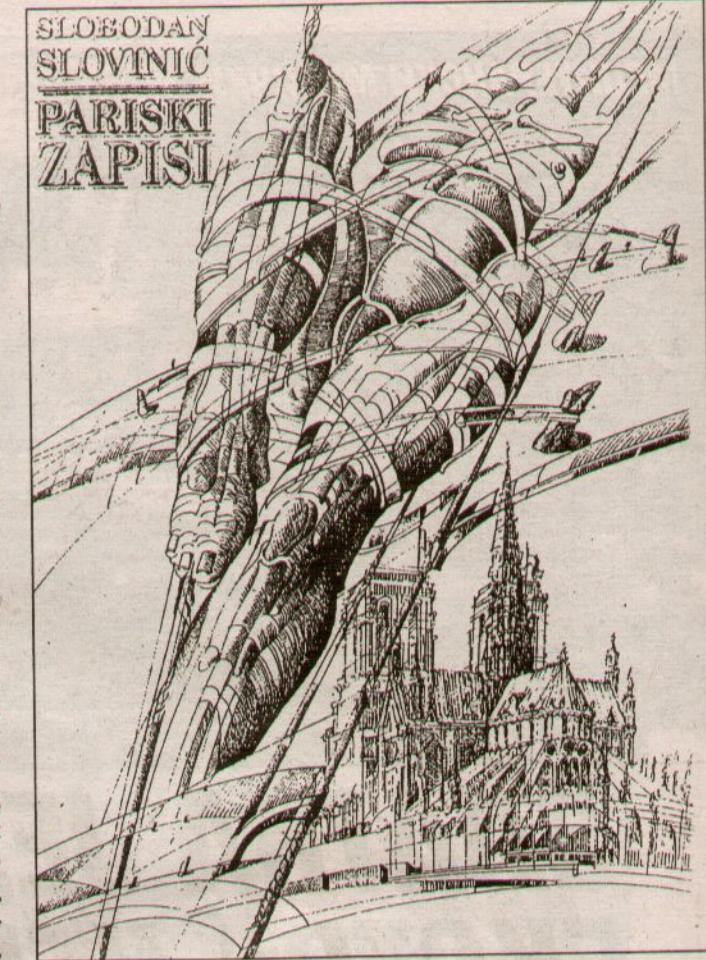
сматра. Тако на пример, код Тулуз Лотрека истиче необавезност у поступку сликања, привидну ноншалантност која избија само из великог мајстора „то је оно у сликарству, у егзекуцији, што је непоновљиво некопирљиво... све изгледа да је игра, да би тако свако могао, ипак... све се код њега држи чврсто, све стоји непомjerљivo“. (31) Колој Марка Шагала Словинић издава идеју као основну водиљу, причу, скаску и мит, али тек када Шагал „проговори

форма, грађена колористички, тонски и валерски, зато се код њега налазе многи елементи кубизма“. (102)

У почетном методолошком питању за приступ интерпретацији Париских записа, наиме да ли се ради о релативно аутономним целинама књиге или је ријеч о дубински кореспондирајућим релацијама, превасходно се опредељујем за други дио овако постављеног питања. Наиме, држим да дјело садржи јединствено

тако доспијевамо до двојаког конфликта који разрешавају Словинићеви цртежи. Ради се о материји примјереној статично-везнosti за земљу“, или и томе наспрот, иманентној потреби Духа као начела материјалног да се укине покретом и доспије до нематеријалности. Отуда се анализа Словинићевог вербалног/ликовног текста разумије двојако: као компаративно-естетички /интертекстуални однос синхроног/ сукцесивног, статичног/покретног, и као семантички: поступак укидања материјалног Духом који се идентификује са „одваја-

SLOBOĐAN
SLOVINIĆ
PARISKI
ZAPISI

аутопоетички исказ у коме сам аутор прецизно дешифрује сематичку сложеност сопственог пројекта:

„Циклус „Париски записи“ чини 50 цртежа, призора, сврстаних и поређаних у 10 подгрупа са по 5 цртежа, свака подгрупа третира посебно једно стање фигуре. На почетку, то је склупчана фигура, склуптурална маса, на земљи, на нули, у аду, у следећих пет, фигура се придиже, у даљих пет клечи, даље, креће да устаје, потом стоји, спрема се за лет, у последњих пет призора она лети, ослобођена свега.“ (53)

Завршимо ову уопштену сксаду за приступ књизи Париски записи Слободана Словинића закључном напоменом да је овде ријеч о покушају указивања на неколике значајне равни овог надасве особеног дјела које ваља темељно промишљати и које представља подстицајан прилог даљим истраживањима типова мултимедијалних релација вербалног и ликовног језика и дубинских значења која су у њима садржана.

Синиша Јелушкић

По свему судећи, овоме суду одговора и ауторов

ИЗМИШЉЕНЕ, ЖЕНСКЕ ЉЕПОТЕ

стии, али сазнање је јаче и оно је притиска Јанчићем. У овој притовијетки Андрић је, у сивари, објективизира своје пратлаче немире за нечим што се назира у младости жене, претпери на лицу дјевојака, или праје крајко, за нечим што је једнако присути у имагинацији као штапка низ свјетлости у притовијетки Јелена жена која нема.

Притовијетка Ира снажно пионире у унутрашњи свијет жене. Кроз необичан дешај, итру женских стапала и спој стопала, Андрић је описао различите психолошка стапања и изградио цјеловит лик жене - дао њен необичан карактер који се, умјесто на њеном лицу, отлего на њеним нервозним стапалима, шту испод стопала. И ова притовијетка најтешћује Андрићев лајтмојстор о несавршеностима женске природе коју радије замјењује љеђом, али која мало праје. Чини се да између блатонаклоне штапних и смрених редова пртице провијава иронија, најлајшена у концрасну између смреној лица мушкарца који проматра чудну итру на малој позорници испод стопала и нервозних женских стапала која шту итру изводе.

(...) Јунаци ових Андрићевих притовиједака маштавају о жени и она им се, најчешће, пртицеју као првијеће љеђом, али им се Јонкаја, као у пртици Жена од слонове кости, првића и као ћавоља итра, ружно стварење, жена-фајум овог које је немоћуће побјећи и сакрићи се. За разлику од притовиједака у којима жену-стварење биће најтешћује посредсивом маштиће љавној јунака, узимајући њену љеђомају као основни мотив ће најтрадије, у пртици Жена од слонове кости Андрић је примијенио обрнути поступак. Уз помоћ имагинације јунака пртице,

наједном о нестварне жене, мале кинеске стапају о слонове кости, постапаје жена из стварности и хоће јунака пртице да стапи у околности живота из којих он, с пуном разлога, покушава да побјеђе у имагинацију и сан, у другашњој жене-играда. У овој пртици Андрић је, дакле, о нестварних, малих, најкоје беззлених дешајаја сачинио велике књижевне дешајаја, претпуне драме између мушкарца и жене, драме која је врло често у стапању да најткари и највеће љубави, пољују их и поруши. Овај и овако пратионован мотив пртице Жена од слонове кости осликају објективне околности због којих јунаки притовиједака из циклуса Јелена жена које нема прајају за изубљеном надом и за нечим што је осстало само у усјоменама и чећа-нема.

(...) Усјомене су за Андрића и пртилоси, и садашњости, и будућности. Усјомена на жену јесте могућност да она постапа, и остане, права, и једна, када је јунак пртице спретан на некој давној и далекој, у снове зарадило висоравни, као у пртици Бајрон у Синици. Тада се јунаку пртице учини да је што заиста она, и никада ћа неће најтешћи њена слика. Међутим, неће је нестварности има у имагинацији: ћудљива и непредављива, јави се и оне како хоће, остане човјека да му се учини да ће пред његовим очима лебдјети у својој бесконачности и дубини, затекне ћа мене радозалој, спремној за њосве друге послове. И неће имагинарно има у жене: освоје нам мисли и осјећања нестварне, а шаљу нас од себе, у снове, ако су нам близу, и ако су стварне. (...)

(Насловнице се)

У једној дешаји Калемеџаном: Милан Дединац, Иво Андрић и Душан Майшић

МЕДИТЕРАНСКИ МУЗИЧКИ ФЕСТИВАЛ "БУДВА '97."

Вашаромеш на крају фестивала
Снимио: М. Годровић

ЗЛАТНА ЈЕДРА ЕКСТРА НЕНИ И ТАЊИ БАЊАНИН

И спред зидина Старог града, на Тргу будванских сликара, 20. и 22. јуна одржан је шешири по реду Медитерански музички фестивал „Будва '97“. У такмичарском дијелу програма изведене су 32 композиције, а поред домаћих аутора ове године наступили су умјетници из Бугарске, Македоније и Словеније. Све три такмичарске ечери директно су пренесене РТВ Црне Горе, РТВ Пинк и РТВ Србије, док је фестивала извештавало преко стотину акредитованих новинара.

Прве полуфиналне вечери, етапски назначене као Вече медитеранских пјесама, публици су се представили следећи извођачи: Зоран Георгијев и Бокељски морнари - „Нека звона звоне“, Раде Војводић - „Плави велеле“, Екстра Нена - „Одјазим“, Десна рука - „Пепе капетана дуге пловидбе“, Зоран Шандоров - „Пепе на мору“, Виолета и Калутарска - „Коло“, Неда кадрен - „Ех, да сам тебе пушала“, Горан Ратковић и етар Стокановић - „Девојка са плахом“, Мићо Вујовић - „У соби 303“, Рената Пешић - „Све на љубав миши“ Слободан Ковачевић - „Љубав велика као море“, Јевремовић - „Албум љубави“, Јан Плестењак (Словенија) - „Море“, музичка радионица из Котора - „Которски оријинали“, Легенде - „Зашто не

волим пролеће“, Мадам Пијано & Orthodox Celts - „Галија“. У ревијалном дијелу програма одржан је рок-концерт Бајаге и Инструктора.

Друге полуфиналне вечери, назоване „Вече љетњих пјесама“, наступили су: Ма-

ЖИРИ

Жири Медитеранског музичког фестивала „Будва '97“ чинили су: Иван Тасић, представник Савеза композитора Југославије (СОКОЈ), Милица Пашић - РТВ Пинк, Мирдраг-Боле Бошковић - РТВ Елмаг, Драган Ковачевић - Радио Будва, Нада Вучинић - РТВ Црне Горе, Милић Кнежевић - вокални солиста и Јован Адамов - РТВ Србије.

ја Марковић - „Наша љубав“, Јелимир Кулишић - „Север и југ“, Тања и Лидија Кочовски (Македонија) - „Праштамо“ Дивљи кестен - „Само једну сам волео“, Маја Опаклијевска - „Загрли ме“, Макадам - „Помоли се за мене“, Маринеро - „Дневник једне љубави“, Бијанко неро - „Иди код зубара“, Светлана Славковић - „Без љубави све празно је“, Капаулт - „Теби која си ме волела“, Саша Васић - „Једном“, Аллијуја - „Словенска егоантитета“, Тања

Д. Р.

НАГРАДЕ

Златно једро за најбољу медитеранску пјесму (новчани дио награде износи 10.000 динара) добили су аутори композиције „Одлазим“ (музика: Раде Радивојевић, текст: Радмила Мудринић и аранжман: Слободан Марковић) коју је извела Екстра Нена. Награду је уручио Жарко Марковић, предсједник Општине Будва и предсједник Управног одбора фестивала, а Стеван Маркић, представник подгоричке фирме „Вектра“ једног од генералних спонзорова фестивала, поклонио је Екстра Нени скuter. Златно једро за најбољу љетњу пјесму (и 10.000 динара) добили су аутори композиције „Ја чиним све“ (музика Зоран Попов, текст: Весна Попов и аранжман: Зоран Радетић) у интерпретацији Тање Бањанић којој је награду предао Макса Ђатовић, директор фестивала. Савез композитора Југославије (СОКОЈ) додијелио је Златну плачу за најбољу љетњу пјесму композицији „Ја чиним све“. Награду за најбољу мушку

интерпретацију додијељена је Саши Васићу за извођење композиције „Једном“, док је награду за најбољу женску интерпретацију додила Тања Бањанић „Ја чиним све“. Награда за најбољи аранжман припадаје Саши Тамићићу за аранжман композиције „Без љубави све празно је“. Међународно удружење музичких фестивала (ФИДОФ) додијелило је Награду за његовање медитеранског звука Јану Плестењаку за његову композицију „Море“.

Жири града Будве у саставу: Светозар Радуловић, члан Управног одбора Фестивала, Радмила Трнски, професор музике, Бранка Павловић, директор Јавне установе „Црвена комуна“, Бисерка Боговић, члан Женске вокалне групе „Хармонија“ и др Милош Марковић, додијелио је Награду града Будве Зорану Георгијеву и Бокељским морнарима за композицију „Нека звона звоне“, награду је у име жирија предао Светозар Радуловић.

РЕКЛИ СУ:

Мило Ђукановић,

предсједник Владе Републике Црне Горе:

Протеклих година, ма колико да су оне биле неповољне за развој културе и умјетников стваралаштва, покушавали смо нешто учинити на формирању и презентацији новог културног лика Црне Горе. Један музички фестивал медитеранске пјесме, какав је овај у Будви, несумњиво даје препознатљив печат том новом културном идентитету и употпуњује не само културну већ и туристичку понуду Црне Горе. Ја, иначе, вјерујем да смо у Црној Гори исувиши дуго пристајали на једну инверзију позицију у оквирима југословенске и европске културне сцене. Пристајали по мом мишљењу безразложно, јер Црна Гора и у области културе, али и у неким другим областима, има вриједности које може да представи и кандидује као релевантне, не само у Југославији, већ и у међународном окружењу.

Корнелије - Бата Ковач,

умјетнички директор Фестивала:

Медитерански фестивал који се одржава у Будви има важну улогу у враћању поверења у музику коју су нам без разлога ускратили, и која је, не својом кривицом, изостављена са позорница музичких забивања у овој земљи. Ове године је на конкурс стигло око 200 композиција различитих стилова. Квалитет музике је био на видном нивоу, а текстови, као и прошле године - просечни. Охрабрује чињеница да је за веће медитеранских мелодија учитељ значајан ауторски помак - аутори су експериментисали са модернијим приступом медитеранској тематици. Просим речником, нису све мелодије на медитеранској вечери личиле на песме Оливера Драгојевића и на Сплитски фестивал.

Макса Ђатовић,

директор Фестивала:

Можда није моје да оцењујем Фестивал, али мислим да је био много бољи него претходне године. Када су прошлогодишњи Фестивал сви употребљавали са онима који су били пре њега и говорили да је врхунски урађен - ја нисам био задовољан, јер сам као професионалац уочио пуно грешака и пропуста. Ове године смо се потрудили да отклонимо све оно што је лоше и управо због тога сам овим Фестивалом веома задовољан. Слика која је из Будве отишла у етар је таква да не може никога да постиди, а сам Фестивал је био на нивоу који је можда и непримерен нашим условима. Успели смо да поставимо један стандард који ћemo морати да одржимо и наредних година, иако се надам да ћemo и следећег лета направити помак напред.

Ал Бано, кантант:

Прави пут сам у вашој земљи и драго ми је што имам прилику да се упознам с музиком коју стварају ваши умјетници. Нажалост, протеклих неколико година са простора бивше Југославије до нас су допирали сасвим другачији тонови, и овај Фестивал је лијепа могућност да се то промијени. Медитерански музички фестивал у Будви, по мом мишљењу, требало би да његује музику са ових простора у складу с једном интернационалном хити Медитерана.

„ГРАД-ТЕАТАР“ 1986-1997.

ЈЕДАНАЕСТИ ФЕСТИВАЛ

•Пише: Бранислава Лијешевић, директор ЈУ „Град-театар“

Овогодишњи Град театар наставља и проширује концепцију свих претходних фестивала. Остајући веран духу амбијенталног и уличног театра у најбољем смислу, отвара нову страницу друге декаде постојања.

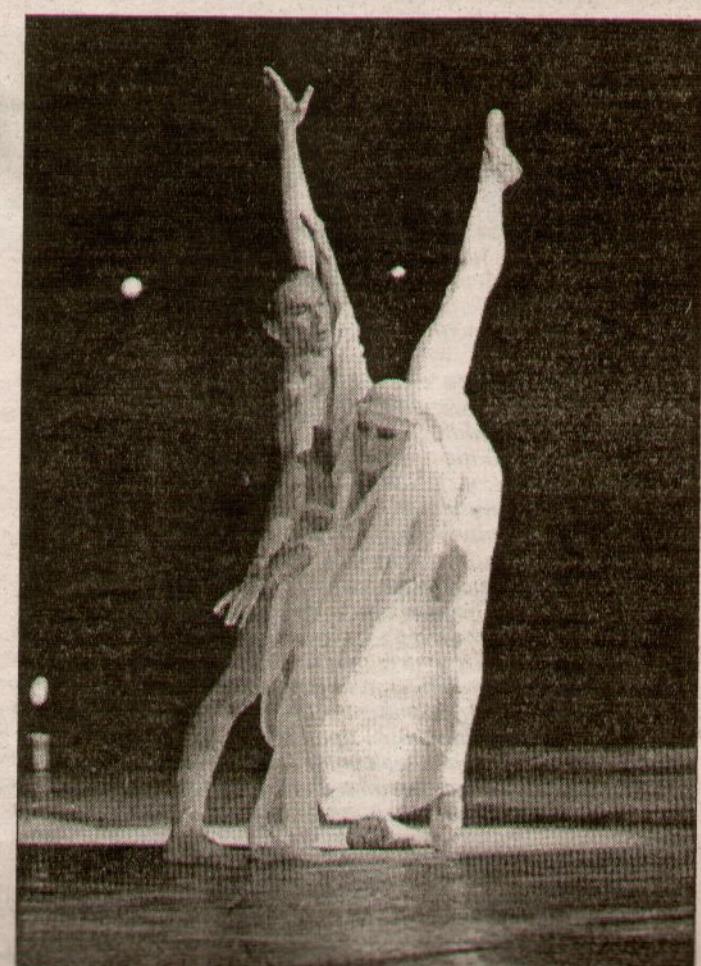
Амбијент игра једну од главних улога у готово сваком пројекту посебно апострофирајући Стари град, са Цитаделом и простором између цркава, као идејним сценским просторима за сва дела драмске и балетске литературе. Могућност измештања програма са главне сцене и варирање амбијента, истражиће се посебно ове године. Већ на самом почетку бели балети: „Самсон и Дајлила“, „Љубав чаробница“ и „Шехерзада“, ексклузива овогодишњег програма, излазе у „масу“ на простор испред Старог града. Визуелни сценски спектакли даје почетни импулс овогодишњем Граду театру. Међу великим причама које ће испричati Балет Народног позоришта из времена пре Христа, из 1001 ноћи, приче о љубави чаробници, ту је и мала прича, балетска бајка „Пет и Пулар, и ја?“ са два извођача. Балетски блок заокружиће „Четири годишња доба“ Вивалдија у извођењу Балета македонског народног театра.

Први програм у драмском делу је премијера новог пројекта Шекспировог „Сна летње ноћи“ у режији Никите Милivoјевића, извођењу ансамбла Народног позоришта из Београда. Представа ће почети у поново између 6. и 7. јула у ноћи Иванајску. Горња тераса хотела „Могрен“, Трг испред Авала, простор испред Старог града, Трг пјесника и Цитадела, су сцене када ће проћи процесија глумаца, балерина и статиста. Стари град ће бити сцена, и сви који се задесе у њему посматрачи су и актери пројекта.

Након премијере, првог узбуђења које такве свечаности донесе драмски програм ће наставити круг, са „Турнејом“ и „Кући“, „Магбет оно“, „Новелом од љубави“ и „Три мускетара“, „Горским вијенцем“, следе „Путовање за Нант“ и „Декамерон - дан раније“, „Медеја Материјал“ и „Квартет“, „Змијин слаклак“, „Бановић Страхиња“, „Роберто Цуко“, „Весеља дом“, „Радован III“, „Салома“ и „Екстаза смрти“, „Конте Зановић“, „Мастер клас“... „Шта је уметницима те се враћају сваке године?“ „Јерма“ је друга премијера на овогодишњем Фестивалу, друго ишчекивање и узбуђење које ће усталасати критичаре, новинаре и публику. Причу о шпанском селу и појединцу у њему, о интеракцији јунака Лоркине драме и окружења, склопиће Јубослав Мајера, у свом маниру, сведене сценографије и костима, са глумцима за које верује да ће ухватити његову концепцију.

Драмски програм завршава представом „Мрежње шарана“ Александра Поповића коме у част играју глаумци Српског народног позоришта из Новог Сада.

Круг започиње светским класиком Шекспиром затвара се нашим класиком Поповићем. Поетика квадратуре круга сведена је на суштину естетског и теоријског у већини од 24 наслова. Програм Града театра уз балет и драму подразумева три музичка циклуса, сликарство са 5 изложби и 2 преформансе, Трг пјесника, скупове, и на крају „Шта бива када се Титанија пробуди?“ Кад се пробуди десиће се позориште, балет, изложбе, концерти, приче и дружења, треме, узбуђења, све што прати чаролију уметничког номадства.

КАД СЕ ТИТАНИЈА ПРОБУДИ

Фестивал Град театар, који се ове године одржава под мотом „Кад се Титанија пробуди”, свечано је отворен 1. јула и трајаће до 20. августа. Специјални полуучасни програм, којим је фестивал отворен, режирао је Никита Миливојевић, а у њему су учествовали глумци: Анита Манчић, Исидора Минић, Варја Ђукић, Бане Видаковић, Драган Зарић и Раде Марковић. Након тога изведен је балет „Самсон и Далила” Камија Сен Санса, у режији и кореографији Лидије Пилипенка, а у извођењу хора, оркестра и балетског ансамбла Народног позоришта из Београда. Театар покрета „Мимарт” из Београда извоео је представу

Неле Антоновић под називом „Аурум” у којој су играли: Александар Лекић, Вера Павловић, Миша Петровић, Никола Вранић и Драган Клипа. Музику за представу написао је Мирољуб Савић, а костиме је направила Анђелија Марковић.

Народно позориште из Београда је 2. јула приказало публици у Будви још два своја балетска пројекта: „Љубав чаробница” Мануела де Фаље, по либрету Г. Мартинеза Сеаре, и „Шехерезада” балет у једном чину по мотивима прича из „1001 ноћи”. За ове представе кореографију и режију урадила је Лидија Пилипенка, док је оркестром и хором На-

родног позоришта из Београда дириговао Бојан Суђић.

Прва овогодишња премијера у продукцији Града театра и Народног позоришта из Београда „Сан Јељтње ноћи” Вилијема Шекспира, у адаптацији и режији Никите Миливојевића, одржана је 6. јула на Ивањдан. У представи играју Драган Зарић, Павулина Манов, Божко Пулетић, Исидора Минић, Александар Срећковић, Бранко Видаковић, Анита Манчић, Борис Пинговић, Наташа Нинковић, Борис Комненић, Нела Михаиловић и Раде Марковић.

Са отварања фестивала

ТРГ ПЈЕСНИКА

Овогодишњи једанаести по реду Трг пјесника отворио је 3. јула драмски писац Душан Ковачевић који је окупљеним љубитељима књижевности читao поезију из својих позоришних комада.

Главни уредник Трга пјесника Радомир Уљаревић нагласио је да и ове године Трг пјесника има немијеру да окупи књижевне ствараоце свих генерација и најразличитијих поетичких и политичких опредељења, успостављуји ме-

ду свим тим разликама истинску толеранцију. Концепција Трга пјесника као отвореног пројекта биће и овог пута испоштovanа, то значи да и ове године неће изостати најбољи представници најпродуктивнијих токова савремене књижевности и теоријске мисли. Истовремено, међународни карактер овог књижевног фестиwal-а у Црној Гори обавезује нас да обезбедимо учешће једног броја истакнутих писаца из иностранства, рекао је Радомир Уљаревић.

Чедо Вуковић

НАДВРЕМЕНСКА ПОСЛАНИЦА

СТАЙ ПЕГАР ЏВАДО

ТВОРЦ ЏЕТИНСКИЙ.

Ако би Петар Марка Џамјанова - свешти владика - и данас писао надвременску посланицу нама живима, она би - уз молбу за Владичин ојрошијаш - можда ћасила овако:

Ош нас владике Петара Џосподи главарима и свим житељима Црне Горе, маломе и великоме, мушким и женскоме, ош сваке вјере и за целом знака - моје веледрајо поздрављење!

Знайш, премила браћо, ево минуше два вијека ошако јоразисмо Бушайлију у два жестоко боја. Па знайш како пртојонисмо Наполеонове солдате до иза Дубровника - ма залуду.

И знайш како синовац мој, млади Page, у јесму претпчи оно што ѡорски вјекови у рамама и мислима носише.

Уз његову вележјесму најважији и смјерна ријеч моја.

Па се не срдиш, преограђа браћо, ако кажем коју не разумијеше ваше вријеме. Но, људи се мало и споро мијењају, а кад се јарко забори, не може свијема бити јарко.

Или узми друкчији - ни дрвећа без гране, ни ријечи без мане.

И није ми жеља да јоучавам и кунем. Ево, мој ћас клечи између вас и ријеке вјечнице - вода бистра, а мутне обале.

Па вас љубезно молим и преклињем - браниште себе, јер немате већих не-пријатеља ош вас самиџе.

При свакоме дјелу не имајте јаче силе ош исцјене прећи очима света народа. Јер ко се нечијим ђокрива - име му остане за усјан народу.

ишијаш предрају вољност и слободу, коју су ваши ћађеви у сваку сјећај ове земље коситима својим укова-ли. И своја врати слободе широм ојварајаш за једнину са близкима по штежњи и добру чину:

Преко ваших главах још шушење велији ратови и руше се свјетске сносићења и јубо-јије и леће у ћарах ћађови како обични мравињаци. А ви останаште устравни и кре-ниште вазда ош луче у човјеку, јер људска је душа извор и узор свеја зла и добра.

И не гласиши ни цвијет у ливади, ни цвијет у младима његрима - јер што је са цви-јетом, то је са цвијетом.

Чујем да је људска ноћа и на Мјесец крошила. Па вакумим и заклињем - не враћаји се нашта, у јај и сље-шило. И претиши на работу - да не гледајаш шућа леђа ис-пред себе.

Не имах среће да са Доси-јем оснујем мало учили-шије. А ви данас, хвала да је боту, и мале и велике школе и заводе и љечилишија.

Па вас свесрдно молим: нека је школа ћемел и ћрва брића - јер здане распсе уз мајсоре, а човјек уз мајку и учитеља.

У мој велији вијек не жалим живошта за смртији злоу-мља и освећеји јаменске. А саг - како чујем - ешто миће сјајанке умјесто јаменаха

по Црној Гори. И ништа чудно - јамена, па сјајанке - шакав је људски рељef овога јла. А је што бих? Како сам био и останао изнад јаменаха, шакав и ове моје ријечи не прете никакву омеђу.

И велики јеласијаш: што ли је црногорско, а што серб-ско - нека се у сваком чојку сваки чвор временом разве-же.

И не гајиши маја Главарома-

нојорска: да му је да барјачи, а да не мари за младе и сја-ре, за сироте и убоје и за празну руку без ћосла и наде.

И не клониште прег насили-цима и шићарцијама и ми-тијацијама и штровцијама живијем душама и дробама - јер зло је сјупуко.

И не вјерујаш образу с мје-сечевим мијенама - о њему давно рекох: „Један источ-ник не може слатку и ћрку воду давати“.

И не чиниште да остане на-јадни и без икаква добра ћубреник који ствара сва добра и све ваше вриједно-стии.

И не дајаш да се ћчеле у осе-претварају.

И не кукајаш због невоља - свако је вјеријеме и свако бре-ме најчешће ономе који ћа но-си.

И не дајаш никакву злу ћра-која ћраја, јер зло и лијеју ма-јуску навлачи. А уз чешћији образ ешто свакоја добра и оштотинија.

И не гајиши да се ћчеле у осе-претварају.

И не кукајаш због невоља - свако је вјеријеме и свако бре-ме најчешће ономе који ћа но-си.

И не гајиши никакву злу ћра-која ћраја, јер зло и лијеју ма-јуску навлачи. А уз чешћији образ ешто свакоја добра и оштотинија.

И не гајиши маја Главарома-

- сего Вуковић

Напомена

(Овај текст настао је по-чешком септембра 1996. године - поводом 200-годишњице битака на Маринци-

I ПРЕГРШТ СЈЕЋАЊА

Док сам се телефоном договарао са господином Васом Станишићем, уредником „Приморских новина“, да ћу за њихов свечани број написати текст о актуелним проблемима културног идентитета Будве, осјетио сам да то звучи и бомбастично и сувопарно. Зато сам одлучио да поступим хроничарско-новинарски, то јест, да као један педесетогодишњак, који је дјетињство провео у Старом граду прво изнесем неколико сјећања у виду записа о свакодневном културном животу у Будви педесетих и шездесетих година, а да потом нешто кажем о будванском културном идентитету данас и сјутра. Дакле, најприје поглед уназад, па поглед на данас и унапријед.

Вјерјујем да многи од нас који смо одрастали у Старом граду посједују чврсту тачку у простору, од које могу „полазити“ (из дана у дан или у већим временским размазима) и куда се стално враћају. Та чврста тачка је дом, кућа. Дом није просто кућа, стан или породица. Има људи са властитом кућом или породицом, али без дома. Зато је оно што је познато, истина, неопходно за то да се човјек осети „као код куће“, али се тиме не иссрпљује та категорија. Нужно је још осећање сигурности: дом чува човека; даље, интензитет и чвртина чувствених односа: топлина дома. Иако дому значи корачати у правцу неке чврсте тачке у простору где човјека чека познато, уобичајено, присвојеног простора, завичајности је утолико јаче уколико је неко у дјетињству осјетио поетику тог простора живећи у кући перед мора (Његове б.), чудесној, оничкој, пуној симбола, тајanstvenih кутака, која снажно сједињује мисао, успомене, снове, која је и тијело и душа. Стари град, у коме је та кућа, има упечатљив визуелни карактер, читљив је, јер има својствену ведуту и што садржи поетично лијепо: узвишену и интимну. Уз то, мален је, па га свако ко хоће може у мислима и срцу држати као китир своју задужбину.

И данас, када ми понешто засмета у обновљеном Старом граду (после земљотреса 1979.) у сјећању призивам његову прећашњу морфологију, слике и прилике, драге, али навиру и оне које то нису.

Педесете и прва половина шездесетих година биле су оскудне, сиромашне године (хлеб премазан машћу за највећи број дјеце био је најчешће маренда), али се осјећајо заједniштvo међу житељима Старог града, пулсирала је густа мрежа формалних и неформалних односа: познанства, пријатељства, комилука, и томе слично. Добротом стању градског духа, барем нама дјеци, доприносили су орбијалини међу старицама, од којих, на жалост, данас многих нема. Разлог више за носталгију.

Из личног времеплава издвојићу за ову прилику неколико успомена, свјестан ризика недовољно прецизног памћења. Основна школа у згради бивше аустријске касарне, мала библиотека са читаоницом, зимски и љетњи биоскоп били су педесетих година својевrsna kulturna жаришта. Школске приредбе, школски лист („Наш лист“), аматерска глумачка дружина у којој су предњачили учитељи и наставници (пупуларне представе „Снаха је допутовала“, „Балканска царица“) и градска музика били су главни носиоци културног аматеризма.

Будва је тада имала око 800 становника. Главна и дugo једина позорница била је малена бина испред филмског платна у невеликој биоскопској сали у згради где се сада налази Модерна галерија. Приредбе, свечане академије, филмске пројекције - све се то дешавало у том прототипу „поливалентне куће културе“. Сјећам се да смо од куће доносили ћебад (деке) да застремо прозоре како би смо могли да гледамо, за школу организоване, дневне филмске пројекције. Омиљени филмови су били „Један дан живота“, „Бал на води“ и „Барба Жване“...

У будванском пољу у новоподигнутују згради близу Грјевиће били су смјештена три пионирска филмска предузећа у Црној Гори: „Зета“, „Медитеран“ и „Ловћен филм“. Почетком шездесетих година, послије времена које су „појели скакавци“, у тој згради је као сценариста кратко врјеме радио књижевник Борислав Пекић. Бранислав Бане Бастић је тада режирао краткометражни филм о дочекивању путничког брода, који је саобраћао на релацији Пула-Улцињ, у будванском луци. Долазак тог брода био је нарочито за младеж, проворазредни доживљај: главни додир са спољашњим светом.

Преко љета тераса хотела „Аvala“ је била култно место за вечерњу забаву и иницијацију у свијет одраслих: први плесни кораци, први флертови са туристкињама уз музику коју су, поред осталих изводили Џаки, Нафта, Ђорђе Марјановић, Тихомир Петровић и Ивана Пандуровић.

Сјећам се и првих радио апаратара марке „Космај“ (пренос фестивала лаке музике из Сан Рема се није пропуштао, а радио се полукријује слушао „Глас Америке“ и спикер Грга Златопер). Будући да радио апаратара није билоовољно, неко се досјетио да окаки неколико огромних звучника на бедемске куле, како би сви могли да чују важне политичке говоре, али понајвише преносе фудбалских утакмица. Ти звучници су били претеча ознућења која стварају данашњу градску буку.

Малобројни будвански гимназијалци и студенти доносили су из већих градова ријетке књиге, грамофонске плоче и нову моду. Заслуге за увођење тада прокаженог цеза (утицај „декадентног“ Запада) припадају Николи-Миму Митровићу (труба) и Милошу Марковићу (тромбон). Ријетки пакети који су стизали од рођака из Америке су takođe имали свој ученик. Западни утицај се осјећао у моди (шушкавци, најлон кошуље), музici, предметима за свакодневну употребу. Вестернизација је на тај начин запахњивала наше дремљиво „мало мисто“.

Утицај Истока био је доминантан у политичкој идеологији (непоштовање људских права), својинским односима и привређивању.

Попријеко се гледало, па и кажњавало, ако неко од ћака иде на вечерње филмске представе, а особито ако иде на црквену богослужбу. У тоталитарном систему није било могуће да сви грађани, то јест они који то желе, буду актери, а град позорница приликом молитви, миса, свечаности, уличних процесија у славу живота, крштења, вјенчања и сахрана. Били су то више лични, породични и сроднички опрезно упражњавани ритуали, а мало или нимало обичаји цијеле локалне заједнице.

Учење локалне заједнице у цјелини се захтјевало само и спектаклами политичке природе које је организовала власт: митинзи дочек и испраћај штафета, дочек „највећег сина наших народ“ и томе слично. Сјећам се да смо морали, илuminације у част Јосипа Броза ради, да ређамо запаљиве горилице од мјешавине струготине и нафте дуж плажа и бедема. Бакље смо правили тако што смо исјецали „каишеве“ од старих аутомобилских гума. Не могу да не запишај још двије згоде у вези да дочеком Ј. Броза. „Наређено“ је да се, љепоте и гостопримства ради, сва приземна врата и прозори у Старом граду офаљбају у зелено. Тако и би, али... Он је прошијење програм и није ни завирио у Стари град. Но, зато је прошетао улицом поред градског парка не примијетивши, јер су биле добро камуфлиране, саксије са цвијећем покућене са тераса и балкона старог града и пободене у парков-

Сретен Вујовић

ЗАПИСИ О КУЛТУРНОМ ИДЕНТИТЕТУ БУДВЕ

Ско земљиште поред улице. Али, ово је заиста ситница из социјалне психологије везане за култ личности при онеме што се десило седамдесетих година у Миличеру када је збор изградње Титове, незнано које по реду, резиденције, срушене стара приморска кућа и два тениска игралишта у позадини мале („краљичине“) плаже. О темпора, о морес!

II ТУРИСТИФИКАЦИЈА И СУЧЕЉАВАЊЕ МАСОВНЕ И ЕЛИТНЕ КУЛТУРЕ

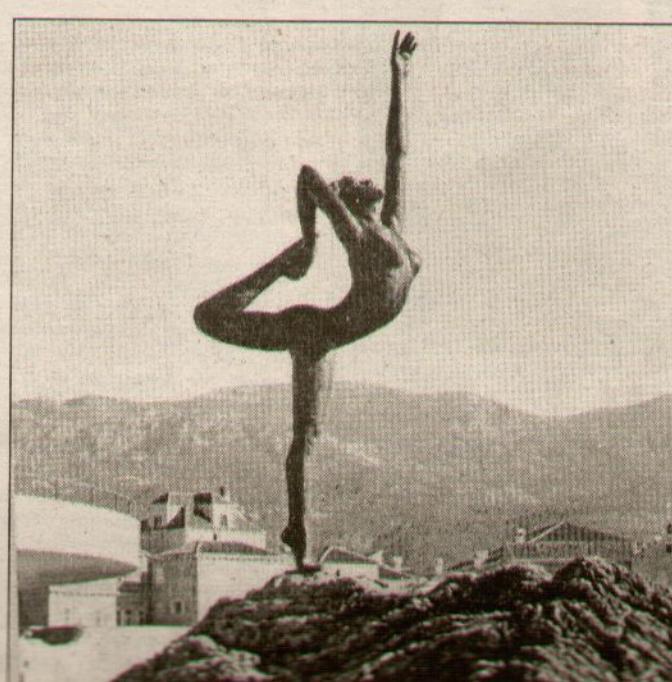
Средином шездесетих година почине туристички бум. Масовна туристиификација је нарочито седамдесетих и осамдесетих година била праћена масовном културом. Будва је дотинга око 5000 становника, а преко љета и до десет пута више. Превлађујући деривати масовне културе, неофолк посебно, понекад су доприносили да Будвом овлада паланачки дух који потискује урбанитет у смислу племенитог градског понашања образованих људи.

Међутим, било је срећом и супротних тенденција. Културни живот се све више институционализује и професионализује. Почине да се води осмишљена градска културна политика. У том контексту треба да се помене дјелатност Архива града Будве, на челу са Мирославом Лукетићем. Особито његова издавачка активност. Године 1966. излази књига др Мирољуба Лукетића „Будва, Св. Стефан, Петровац“, а 1970. „Средњовековни статут града Будве“ са предвором Николе Вучковића које издају Туристички савез и СО Будва. Будва почетком седамдесетих година добија своје „Приморске новине“ радио станицу, Културни центар (нова библиотека, галерија и археолошка збирка у згради „Зета филма“). Библиотека је добро снабдјена, услуга је добра, а галерија је, захваљујући сликарлу Јовану Ивановићу, веома активна. „Зета филм“ постиче успјех у области краткометражног филма и организује филмске дане „Мале Пуле“ и слично.

Културном животу, који је, додуше, углавном љетњег карактера, печат дају Градски театар, Трг пјесника, и бројне музичке и ликовне манифестије. Насупрот масовној, наступио је талас високе културе, ниво културног дискурса, па и елитизма. Будва, барем у љетњем периоду, поприма карактер културног идентитета. Врхунске културне манифестије као што су Град театар, Трг пјесника, изложбе ликовне уметности, музички концерти, учинили су Стари град знеменим културним средиштем које својим утицајем далеко премашује будванску ривијеру и представља место веома отворености и привлачности. Никада у Будви није било толико глумача, режисера, писаца, сликара, музичара, стваралаца уопште и њихове публике. Одавно се на једном месту није чуло и видјело толико лијепих, различитих, мудрих идеја и судова укуса. Дошло је до пројектирања локалних и универзалних људских вриједности. Публика се подијелила на поклонике масовне и елитне културе. Као агресивнија, бучнија и покртљивија (сјетимо се само пловће диско клуба „Хоботница“) масовна култура је често ометала елиту.

Било је неправедно не поменути, уз извиђење што ћу неког нехотице прескочити, допринос неколико Будвана културном процвату завичаја: Бранислав Лјијешевић у оквиру Града театра, Јована и Драгана Ивановић у вези са Модерном Галеријом, Луције Ђурашковић унутар спомен дома Стјепана Митрова Љубиће, Јиљане Зеновић у вези са Архивом града Будве, Света Радуловића у вези са фолклорним друштвом „Кањош“, Божене Јелушић у вези са „Данима Данила Киша“ и сличним културним активностима будванске гимназије, Мата Јелушића унутар градске музике, Влада Пламенца на архитектонском пољу, Слободана Митровића, који је од керамике направио и умјетничку и употребљиву вриједност, Мима Митровића у вези са цезом, Марије Шумић и осталих из пјевачке групе „Хармонија“, сарадника Музичке школе као расадника младих музичких талената, Влада Станишића, Ранка Павићевића и друге новинаре, итд. итд.

Успјешно су превазиђене последице земљотреса из 1979.

године. Тешко је преживљена прва, оловна, половина деведесетих година (распад земље, рат, међународна изолација, избеглице...). Жivot уопште, па и културни живот, упркос свему, и даље тече.

III КУЛТУРНИ ИДЕНТИТЕТ БУДВЕ: ЈУЧЕ, ДАНАС, СЈУТРА

Поводом књиге Божене и Мата Јелушића „Како је Будва сањала Медитеран“ (изд. Аргонавт, 1996.) запитао сам се шта заправо чини културни идентитет Будве. Културни идентитет сам схвatio као самосвијест једног града (појединачи и група у њему) која историјски настаје и развија се у зависности од критеријума који тај град успоставља у односима са другим градовима.

Може се рећи да је сваки град као сви други градови, као неки други градови, као неки други градови и као ниједан други град. Трагајући за идентитетом старе Будве. Јелушићи су показали да су Будвани у погледу набављања, чувања, припремања и потрошње јела и пића дијелили судбину људи Медитерана. Медитеранско тројство - маслина, винова лоза и живот, уз рибу - чини саставни дио будванског идентитета.

Препознатљивост Старе Будве састоји се и у њеној својеврсној урбанизацији, монографији, поетици простора, сплету боја, светлости и мириза.

Слику будванског идентитета допуњавају и два сљедећа обиљежја. Једно је далматинско-бокељски дијалект српскохрватског језика са примјесама италијанског језика, о чему поред свакодневног говора садашњих старијина, свједоче и хронике, прозе и поезија будванских аутора.

Друго специфично будванско обиљежје јесу вишевјековни мултикултурализам и мултиетничка коегзистенција, о чему, између осталих, говори наводи из „Будванских анала“ Крста Ивановића (1650. године) по којима се у цркви Светог Саве и катедрали Светог Ивана „врше обреди свих сакрамента“. С тим у вези, треба истaćи да је Будва град континуитета, а он се у унутарградском плану понајбоље осигуруја мултиетничком и мултикултурном коегзистенцијом које се могу свести на познати девиз: брани себе од другог и другог од себе. Другим ријечима, без способности култура и етничкога, најчешће и најразвијенијег, да се узајамно разумију и да се до извјесног степена интегришу, нема заједничке будућности у једној локалној заједници, па ни у држави.

Неки градови у савременом стварању своје културне политike, у обликовању своје „имаји стратегије“ не презирају ни од стварања мита о себи. Древној Будви тако нешто није потребно. Она је, по миту, дјело Кадма и Хармоније. О томе је, да подсетимо, недавно академик Чедо Вуковић написао истоимену драму. Стога је скораšња измишљања о Марку и Јелени, погрешан потез који треба избрисати.

Један град може утолико прије задобити и учврстити свој културни идентитет уколико води организовану бригу о:

1. Jedno od bitnih metodoloških pitanja koje valja postaviti u pristupu tumačenju Gorskega vijenca¹ jeste pitanje o mogućnosti povезivanja značenja ovog eponahalnog spjeva sa značenjima drugih Žeđoševih tekstova. Drugačije rečeno: da li su u Gorskom vijenцу sadržani bazичni elementi značenja cijelini Žeđoševog književnog djela, ili se, nasuprot tome, mora računati s dominantnim autohtonim značenjem izdvojenih tekstova, kao što je Gorski vijenac, na primjer?

2. Po sebi se razumije da svaki Žeđošev tekst posjeduje izvjesnu značajku dominantu. Riјec je o onom osobenu, književnom tekstu imanentnom značenju, koje se, po definiciji, ne može svesti na značenje nekog drugog Žeđoševog teksta. I zaista, grosso modo, Lucha, Gorski vijenac ili Lajkni ţar posjeduju ona dominantna, distinktivna značenja koja uslovjavaju njihovo međusobno razlikovanje i koja utemeljuju njihovo posebno tumačenje. Ali, uokolo Žeđoševog djela predstavimo kao integrativni žanrovski složeni tekst, sačinjen od njegovih poezije, spjevova, preписke, biloježnica, itd., uobičajeno da njegovu strukturu karakteriše izvjesna stroga pravilnost, koju je nejpreciznije odrediti terminom pozajmljenim iz Jakobsonove lingvistike: *binarna oponozicija*. Analogno značenje sadržano je u terminu preuzetom iz teorije muzike: *polifonijska strukturna*² (Mihail Baxtin) ili terminu: *polifonijski kontrapunkas*.

Teka od koje polazim jeste da se ovaj značajni polifonijski kontrapunkt može dokazivati na različitim nivoima strukture Žeđoševog književnog teksta, ravni posebnih stihova/iskaza, ali i ravni izdvojenih, posebnih termini.

2.1. Ovaj neobično složen hermeneutički problem biće najjednostavnije ilustrisati iskazom iz Žeđoševe preispiske u kojem vladika veli следеće:

„... ja sam smrt ovako razumeo: ili je tihni, vječni san koji sam boravio пређe rođenja ili lako putovanje iz svijeta u svijet i pričisleće besmrtnome liku i vječito blажenstvo.“ (P. Marinović, 1850)

Nije teško zapaziti da su u ovom iskazu prisutna dva radikalno suprotstavljenia značenja (otuda binaрна oponozicija ili polifonijski kontrapunkt): prvo značenje, u kom se uводи religijska ideja reinkarnacije/preegzistencije duše, i drugo značenje, ovome opozitno, hrišćansko, u kom je božansko biće „besmrtni lik“/„vječito blženstvo“ ili „duh prve veličestveni“, premilostiv svojima tvarima, kako na drugom mjestu ovo određenje Žeđoš dopuњuje.³

3. Optite je mjesto da je Žeđoš „pjesnik nacionalne historije“, što je sam eksplicitno istakao upisujući u podnaslovu djela odrednicu: „istoričesko događaju pri svjetku 18. veka.“

4. Iz ovoga slijedi da se pisač sam žanrovski određuje prema prirodi sопствenog djela dovodeći u pitanje ravni književne fikcije/izmišljenog zbilja i u prvi plan se uvedeći tзв. autentično historijsko zbilje. Zanimljivo je da se historičari do danas nisu slожili da li je historijskog događaja istraže poturica uopšte ili bilo. I zaista, na tragu Škerlića, historijski događaj dao je samo splošnji okvir djelu, a ono što je najlepše u njemu jesu visoke refeleksije, filozofska dubina, estetski kvalitet, itd.

3.1. Time se drveni, aristotelovski postavljenen odnos između historije i pjesništva, kod Žeđoša, uprkos Žeđoševom eksplizitnom značenju o historijskoj funkciji pjesme, razrješava u korist pjesništva, koje je u Gorskom vijenцу, savršeno potvrđujući sud iz Stagirinovog Poetike, bliže filozofiji nego historiografiji.

4. Sajete konkretni su svoju polaznu tezu na primeru polifonijskog kontrapunkta koji utemeljuje osobeno značenje Žeđoševog književnog teksta, posebno Gorski vijenac, izdvajam bitnost Žeđoševog pojma identiteta lичnosti i/ili naroda, koji se povozuje sa kategorijom mikrokosmosa/pojmom načina, kome je primjerena potreba samorazvoja/samoaktualizacije (A. Maslov) ili princip individualizacije/principum individuations (K. G. Jung). Pojam o kom je riјec Žeđoš je pregnantno formulisao u pismu Nikoli Tomazeu (Trst, 1. 03. 1847) u kom je utvrdio da je svijet „pozorište na kojemu je svakog svoje djelo dužan na posebni начин predstavljati. Ovo je ono što svaka stvar samo sebi hoće da bude sasvim prijelica“ (kursiv C. J.). Ne ulazeći u neopходну potanku analizu ovog iskaza, može se reći da je Žeđoševa sushina sadržana u zahtjevu da se biće pojavljuje u svojoj posebnosti i da samo kao posebno (analoga): neponovljivost svake lичnosti u hrišćanstvu) učestvuje u božanskom tvořenju i/ili tvořenju.

4.1. Iz ovoga je savršeno razumljivo Žeđoševko koherenčno izvođenje stava o ontološkom/metafizičkom pravu na odbranu ugroženog identiteta (Prna Gora, Srpsko), prema komu pravu: „odbrana je životom skopčana“ (Iguman Stefan), jer „tiiranstvu statu nogom za vrat/dovesti ga k poznavanju pravo/to je ljudska dužnost načvjeti“ (Vladika Daniela). Igumanova filozofska refeleksija hrišćanske proveniencije dolazi na kraju zbilja i na kraju spjeva. Na kraju: kao objašnjevanje i ontološko utemeljevanje prethodno završenog zbilja. Jer: „Svijet je ovaj tiaran tiarini.../On je sastav paklenje nešlog...“

5. Za pitanje refeleksije Gorski vijenac zanimljivo je podsetiti da je iste, 1847. godine, objavljena je na narodnom jeziku i Vukovim pravopisom i Lazarića ili Boj na Kosovu između Srbija i Turaka na Vidov dan 1389. Joksimu Noviću Otočaninu. Kod savremenika je prihvaćena kao značajnije djelo od Žeđoševog Gorski vijenca, kao „savršen epos, kojem ranjogu ni jedna, ni starija ni mlađa književnost evropske nemu“. Jedno od najznačajnijih djela evropske književnosti imalo je sudbinu onih velikih tvořenja duha za koje nije pokazano razumljivanje u vremenu nastanka: „... savremeni nisu osetili ni sхватili da je kosovska tematika, njima tako bliska, tачnije kosovski mit, u pravu u Gorskom vijenцу dobio svoje pravo umetničko i nacionalno ovapljevanje, a ne u Noviševu Lazarići.“

Danas za Lazariću, za razliku od Gorski vijenca, izgleda da znaju jedino historičari književnosti.

„Po mom sudu ovaj termin polifonijska strukturna pokriva značenje temina sinteza, koji se najčešće upotrebljava kada je riјec o interpretaciji glasovitog Žeđoševog spjeva.

Tako, npr. Gorski vijenac sinteza Žeđoševog duha i ranjeg pesničkog rada (Jovan Škerlić). Temin sinteza upotrebljio je i Pavle Popović kada je za Gorski vijenac rekao da je „jedna opsežna sinteza pesama o Danilovom vremenom“.

Синиша Јелушић

СТРУКТУРА ГОРСКОГ ВИЈЕНЦА

• Тезе за ново читање

pri čemu je posebno istaknuta hixiliistička konsekvenčna zbilja koju karakteriše odсуство smisla. Naime, „volna volnu užasno popire o brije se lome obaduje.“

4.2. U polifonijskom značenjskom kontrapunktu Žeđoševog teksta ovdje se pruža mogućnost za uspostavljanje analogije sa onim smjerom filozofskog mišljenja, utemeljenim u tradiciji Heraklit i Fridriha Niche, koja, naoblaje rечeno nije saglasna sa pravdom mišljenja koja ima polazište u samočuvanju ili samoaktualizaciji identiteta.

Saglasno takvom filozofskom smjeru rat/polemose predstavlja ontološki uzrokovani egzistencijsku. Sa ovim pravdom značenja u Gorskom vijenцу mogu se povozati oni iskazi koji upućuju na uznenimirenost „što je ovo evo neko doba/te su naše gore umučale/ne razljeju ratnijem krićima“ ili ako „počinu ni rja na oružje“. U tom semenatikom kontekstu za Žeđoševu jutnaku, izuzev vladike Daniela, „rat i opasnost su pretpostavka da je zvestan ranj sачuvu svoje услове.“ I dalje, slijedeći Nichev „raj je pod senkom maceva“ - i to je simbolična i jezgovita deviza pomognu koja se otmeni i ratnichke duše odaju i propoznaju.“

Ca Nicheom je povozana ideja hixiliizma (koju smo uverili u napred navedenim stihovima igumana Stevana) utemeljena na negaciji tradicionalne kulture,

koja kultura počiva na uvjerenju da postoji nadzemaljsko biće/Bog ili nadnevsko carstvo smisla, da postoji jedan uređeni smisao porедак („ne vjerovati u duboki smisao stvari, svojstvo je apsurdnog čovjeka“ Alber Kami, Don Juan), transcenđentni svijet, svijet idealnih likova ili vječnih sushina na kom se, u kraju liniji, drži i osniva ovozemaljski svijet nesavršenih, promenljivih i proklaznih stvari i pojava. Riјecu, radi se o dovođenju u pitanje Бога/metafizike kao apsolutne istine ili autoritativne objave (Vid. Mihailo Šurija).

Sintesa o kojoj je riјec, prema Jovanu Deretiću, trojako se pokazuje u ovom Žeđoševom spjevu:

a. Синтетички model srpskog pjesničkog jezika: u osnovi narodni, s dosta dijalekatskih elemenata, Žeđošev jezik je bio narocito otvoren prema bogatoj riznici crkvenoslovenske jezičke tradicije.

b. Синтеза narodnih, klasičnih, predromantičarskih i romantičarskih elemenata.

(Povozivanje F. Višnjića, L. Mušićkog i S. Milutinovića).

c. Синтезa različitih oblika dramske literaturu, dominantan grčke drame. Aли ne u strogom formalnom smislu (suprotstavljanje zatvorenom titlu klasičističkog podrazvijanja; suprotnost Aristotelovom poimaju: drama kao činjenje a ne govorjeće), nego otvorenom tipu renesansne drame (Šekspira) ili romantičarske historijske/nacionalne drame Žeđoševog doba.

Ovome valja dodati i sintezu partikularnog/istorijskog i univerzalnog/metafizičkog i posebno: sintezu mitologičkih, paganskih, malihejskih, hrišćanskih ravnih, čije prećizno semantičko razgranicavanje zahtijeva posebno istraživanje.

„Ukajmo da Žeđoševu određenje Бога kao „premilostivoga svojim tvarima“ predstavlja saketu definičiju hrišćanskog Бога koji se u odnosu prema tvarima

изазов hixiliizma, Beograd, 1985).

4.2. Temeljni ontološki konflikt vladike Daniela, dakle, ne više historijsko/načionalni, почiva na negaciji ili ne prihvataju hixiliističke semantike sadržane u navedenim iskazima heraklitovsko/nicevsko/provencijskoj. Ako nije „niko srećan“ i ako dovođenje/niko miran, a niko spokojan“ i ako niko dovođenje/niko dovođenje, onda za takvu lichenost hrišćanske psihološke proveniencije: „Pomerčina nad mnom царује“, jer je nužno u konfliktu sa slike svijeta u kom je „zemља (je) naša grobniča učinjenja“ (Žeđoševa Bilježnica, Četinje, 1956).

Otuda su samozraničujući iskazi/stihovi koji ovu negaciju potvrđuju: „Грди dan, da te Бог убије/који си ме дао na svijetu...“, u komе „Земља steća a nebесa ћute“.

Neprihvataće/negacija hixiliističke slike svijeta ima ishodište u hrišćanskom arhetipu vladike Daniela koji se ispoljava u jednoj od najlepših molitava pristupih u književnosti uopšte, koja, nasuprot hixiliističkoj inspiraciji napred navedenih stihova/iskaza, открiva u nađublju vjero u logosni smisao bića:

„Боже драги, који све управљаш, који сједиш на престол небесни te mogućim zaskijesh pogledom сва свијетла кола у простору; ти, који си развија прашину испод твога трона свијетлогa и назваје је твојим моровима, te si прашак сваки оживио, насија га умнijем сјеменом;“

5. Polifonijski kontrapunkt koji konstituiše sputnjivo stavljenje značenja jednovremeno sadržana u Gorskom vijenцу, u posebnom smislu sadržan je u razumijevanju tзв. hrišćanskih iskaza, koji predstavljaju podsticaj primjer paganske refeleksije hrišćanskog pogleda na svet.

И оvdje je uputna kritika paganstva iz pera ruskog religioznog filozofa Nikolaja Berđa, koji je ističao da je došlo vrijeđem u komе treba ponovo propovijediti Jevanđeљe, koje su jedni zabavili a drugi ga nisu niznili poznavali. Jer, opomnjuje nas russia filozof, „људи живе u mraku religioznog nезнanja; они себе називају хриšćanima ali ne знају за Христа - нити знајu u čemu se састоји његova religija.“ (Nikola Berđa, Nova religijska svest i društvena realnost, Beograd, 1982.)

5.1. Izdvojimo samo dva karakteristična iskaza iz Gorskom vijencu koji ubjedljivo potvrđuju važnost kritike Nikolaja Berđa, iskaza u komе je очigledno mafitsko pojavljuvanje termina hrišćanske teologije, a kojih je značenje u strogom smislu pagansko ili bitno ne hrišćansko:

Na primjer:

„Иван чашом наздрави освете светим пијем, Богом закршћеним“ (585-6)⁵

Или:

„Удри врага, не остав му трага (301)

У definiciji paganskog čovjeka koju je ponudio Vladeta Jerotić naizlazimo mnoge analogije sa sociopsihološkim tipom dominantnih likova u Gorskom vijenцу. Тако na primjer, posebno se ističe da je riјec o plamenčkom čovjeku vezanom poglavito krvišu i sredstvom za drugog čovjeka svoga roda i porekla. Karakteriše ga zlopričenje i osvetoljubivost, a zavjet osveti prenosi i na iduće generacije. Ističe se i nepovjerenje, strah, pa i mržnja paganskog čovjeka prema čovjeku drugih nacija, jezika, vjere ili rase (Upor. B. Jerotić, Psihologicko i religiozno biće čovjeka, Novi Sad, 1994)

5.1. Nasuprot tome, prema istom autotoru, „љубав prema životu prirodno vodi ljubavi prema čovjeku, dok nas ljubav prema čovjeku, životu i Bogu održava Hristovu istinu da nikome sudija ne можемо biti, jer u istinskoj ljubavi nema sudeća kao što nema ni straha.“ Otuda, „Бог се може zavoljeti samo ako čovjek voli samoga sebe (psihološka zrelost: ljubav prema Bogu/liku u sebi) i ako voli svoje bližnje, pri čemu je bližnji bilo koji čovjek koji se pojavljuje na našem putu (prica u Jevanđeљu o milostivom Samarjaniunu). Dodatajmo još da ћe nam, prema sv. Jovanu Zlatoustom, „na strašnom суду biti postavljeno samo jedno pitanje - pitanje o našem milosrđu.“

6. Nije teško zapaziti da ovi stavovi u kojima je saopštena sushina hrišćanske ortopraksije/ortodoksijske teško korispondiraju sa mnoštvom sudova koje u Gorskom vijencu naizlazimo. Istočreno, pokušali smo da dokazemo prisutnost izrazite hrišćanske dimensijske, koja je ovome sinihrono otelovljena pravasходno u liku vladike Daniela.

Time smo učvrstili naše polazno uvjerenje da Gorski vijenac jestе počinjeno na načinu hixiliizma, i da je, točno načinu, djele jedne značajke dimensijske, i da je, točno načinu, djele polifonijskog mnoštva značenja, od kojih sam izdvojio samo nekoliko. Iz ovoga dospijevamo i do zaključne premisice o razumijevanju Žeđoševog Gorskom vijenca (u kontekstu cijeline Žeđoševog književnog djela) kao značajku otvorenog, koji karakteriše značajku višeglasje/kontrapunkta (koji je, po definiciji, bitna odrednica estetskog fenomena) i koje višeglasje raspisuje o temeljnim pitanjima Žeđoševog djela, posebno odnosa paganskog i hrišćanskog, za dalju interpretaciju ostavlja otvorenim.

показује као Љubav. Analogne primjere značajke oponozicije, o kojoj je u izvodu iz Žeđoševih stihova riјec, naizlazimo u poznatim stihovima Posvetete Luchi:

„Човјек, бачен под облачну sfjeru,

Прима л'овдје оба зачатија?

НАШЕ ЗНАМЕНТЕ ЛИЧНОСТИ

ДИОНИСИЈЕ МИКОВИЋ ДУХОВНИК И РОМАНТИЧАР

Културна историја нашег краја заслужује да буде истражена и сакупљена на једном мјесту. Оквиријеједног таквог пројекта обухватили би многе значајне људе, културне посленике, по чијим траговима ходимо како би данас знали ко смо и какви су нам коријени. У сјени великих имена остало су друга, не мање значајна, чији је живот и дјело мање истражено и осврнутјено. Близавом кругу наших културних предака припада Дионисије Миковић.

Рођен је 1861. године у селу Челобруду. Свјетовно име Димитрије добио је на крштењу у манастиру Прасквица. У том манастиру код учених и угледних јеромонаха научио је да чита из црквених књига. Школоње је наставио у манастиру Режевићи где се и замонашио. Богословске науке биле су морални и интелектуални темељ и његовом свјетовном знању. Период када се формира као личност, друга половина XIX вијека, истиријски је значајно као вријеме утемељивања националних интереса и непрекидне борбе за ослобођење и национално уједињење.

Друштвене и политичке околности одређивале су и судбину Дионисија Миковића. Мијењао је мјеста у црквеној хијерархији од Режевића преко Дуљева, Градишта, Острога до манастира Бање. Монашки живот у настојатељским активностима игумана и архимандрита испуњен је највrijедnijim osobinama човјека упућеног да разумије свјетовни живот. Из манастирске гимназије Дионисије Миковић оглашавао се текстовима у којима се ишчитава његова приврженост српству, родољубљу, завичају и духовним учитељима.

Мукотрган живот калуђера и неуморних пастира - ствараоца на црквено народном пољу испуњавају биографију Дионисија Миковића. Често је био у немилости власти које су га прогониле због ширења националних идеја, а све то је утицало да буде ометан и у црквеној хијерархији и да не заузме високо часно знање великодостојника. Умро је у манастиру Дуљево 1. јуна

Из приступачних података о раду Дионисија Миковића, из студије Васа Ивошевића, може се утврдити да је био сарадник у преко тридесет периодичних публикација. Најдуже је сарађивао у „Духовој стражи“ која је излазила у Сомбору у периоду од 1928. до 1940. Неуморно је сарађивао и у „Босанској вили“ (Сарајево, 1889 - 1904.). „Босанска вила“ је излазила у Сарајеву од 1885. од 1914. године. Уводним чланцима о неком писцу и јавном раднику, књижевним пролозима из свих српских крајева, прикупљеним материјалом усмене књижевности, биљешкама из оновременог културног живота, надмашила је сличне листове и постала популарна. Посебну вриједност уређивачке политике да објављује текстове из свих наших крајева уочили су многи значајни писци који су и без хонорара били сарадници овог познатог листа. Дионисије Миковић објавио је у „Босанској вили“ у неколико бројева прилоге из различитих области:

- ПОЕЗИЈА - Косово 1389-1889. („Босанска вила“, Сарајево 1889, 128 страна) Србин и срећа (Б.в. Сарајево 1889, 330 страница) У спомен Симу Милутиновићу (Б.в. 1891, 278 стр.) Своме срцу (приликом дозволе Абдул Хамида да у Бурђевим Ступовима звони звон, а то је било први пут на Божић 1893. године) (Б.в. 1893, 73 стр.)

- ПРИЛОВЛЕНКЕ - Попих своју крв (Б.в. 1889, 37-38 стр.) Збогом мајко (Б.в. 1893, 258-260 стр.) Мара Мушовића (Б.в. 1904, 148-150 стр; 165-167);

- ИСТОРИОГРАФИЈА - Вид Вулетић - Вукасовић, српски књижевник (Б.в. 1895, 33-35 стр.) Српски православни манастир Режевићи у Паштровићима (Б.в. 1899, 24-26, 46-49, 70-72, 90-92, 106-108, 125-127, 212-214, 263-264, 287-289, 312-314);

- ЕТНОГРАФСКИ СПИСИ - Паштровска свадба (Б.в. 1891, 202-203, 215-216, 232-233, 250-251, 263-265, 296-298, 313-315, 326-329, 344-348, 362-366, 373-380)

- ПРИГОДНИ ЧЛАНЦИ - Из српског љекарства (Б.в. 1890, 19-20) 1901, (305, 333-334).

Од рукописа штампаних у овом листу по значају за културну баштину Паштровића издвајамо етнографски списи о паштровској свадби и историографски текст о манастиру Режевићи.

Етнографска прецизност примјењена у спису Паштровске свадбе спојила се с љубављу према својим сународницима које је жалило да подсећи да не забораве вриједне обичаје. Више од вијека нас дијели од записивања свадбеног обичаја у Паштровићима (1891) а у уводном дијели тог записа стоји „Ако и уђе, у овој работи нађете на задовољство, за то не пристоји заслуга мени, него честитој нашој омладини, око бившег „Приморца“, која му је ово ставила у задатак још 1883. године; и уједно са мном захвалите честитом старини Симу Попову Давидовићу, добром познаваоцу народних обичаја, који му је највише на руци био... „Цјеловит приказ свадбеног обреда од прошевине преко углаве, вјеридбе, свадбе и доласка прћјјара прожект је свадбеном лириком која прати ову значајну свечаност. Многи су касније проучавали феномен паштровске свадбе који је и до данас задржао главне обрисе ритуалног обрасца, али су заборавили да истакну да им је главни избор био етнографски спис Дионисије Миковића.

Вриједност овог списка је вишеструка. У њему је прикупљена и систематизована доступна грађа и усмено казивање о паштровској свадби, а цјеловит приказ има етнографску и етнолошку слојевитост. Паштровски свадбени обичаји су оригинални иако у њима има утицаја околних подручја она је јединствена и особена. Структура свадбеног обреда показује везу са традицијом. Свадбени ритуал иша свој редослед који се строго поштују, а све обредне активности усмеравају се ка једном циљу, спајању момка и девојке уз општи благослов и заједничко весеље. Обред је праћен пјесмом и игром, а њихов смисао је да отклони негативне утицаје како би младенци били срећни у породичном животу.

У спису Дионисије Миковића запажа се образац размјене одређених исказа у дијалогу између момачке и дјевојачке стране. Бирање ријечи у здравицама, благословима и доброј молитви отварају митско вјеровање у посретовању ријечи између сила ван човјека и онога што се прижељује током свадбе. Празничност и гозбенство такђе су истакнути а и то показује на ритуално поријекло свадбе. Наводећи многе детаље у спису налазимо и оно што је неизоставно током свадбене свечаности, а то је прописани јеловник, изглед и богатство свадбене трпезе. Није изостало описивање атмосфере у дјевојачком и момачком дому. Декорирање просторија, украсавање свадбеног хљеба, прављење букета за невјесту и везивање цјеветова на мјијењених сватовима припада женама. Мушкима припада припрема пећења за трпезу и то обавезно без главе.

Интересантно је и за усмену књижевност изузетно важно да у Миковићевом спису има много свадбених пјесама које не налазимо ни у Вуковим ни у Богишићевим записима. Од Куфина до Бабина Вира живи овај свадбени ритуал до данас. Вратило се и некадашње вјенčавање у цркви.

Ишчitавајући текст о манастиру Режевић запажа се утицај С.М.Љубише нарочито у оним деловима који се односе на опис Паштровића. Пишући о овом манастиру Дионисије Миковић је жељио да скине тамни вео и открије праву слику значајне задужбине. Историји и легенди о настанку манастира предходи амбијентални приказ околине и централног простора. Околни засеоци, ријека Режевић, по којој манастир носи име и питомим обронци, украс су манастирског окружења.

Предаје казује да је на мјесту данашњег манастира некада била богољуба Грка и Римљана. Легенде помињу и „златни кип неког лажног бога“; најчешће је и казивање да су многи путници свраћали у то мјесто идући или враћајући се у Стару Србију. За то се везује постојање

Архимандрит Дионисије Мирковић

стуба и издубљене пањеге у коју су околни мјештани остављали бокал вина као знак паштровског гостопримства. Тим вином кријепио се и Стефан Првовјенчани идући у госте свом пријатељу Ригу Дандолу, мљетачком дужду. Претпоставка је да је тада Стефан Првовјенчани сагradio овдје Светоупспенски храм како би путници имали и духовно пиће. Касније на овом мјесту Стефан Душан, српски цар, 1351. године сагradio цркву Светог апостола и првомученика Стефана, што коинцидира са добијеном потврdom о правима Паштровића у овој вијеме.

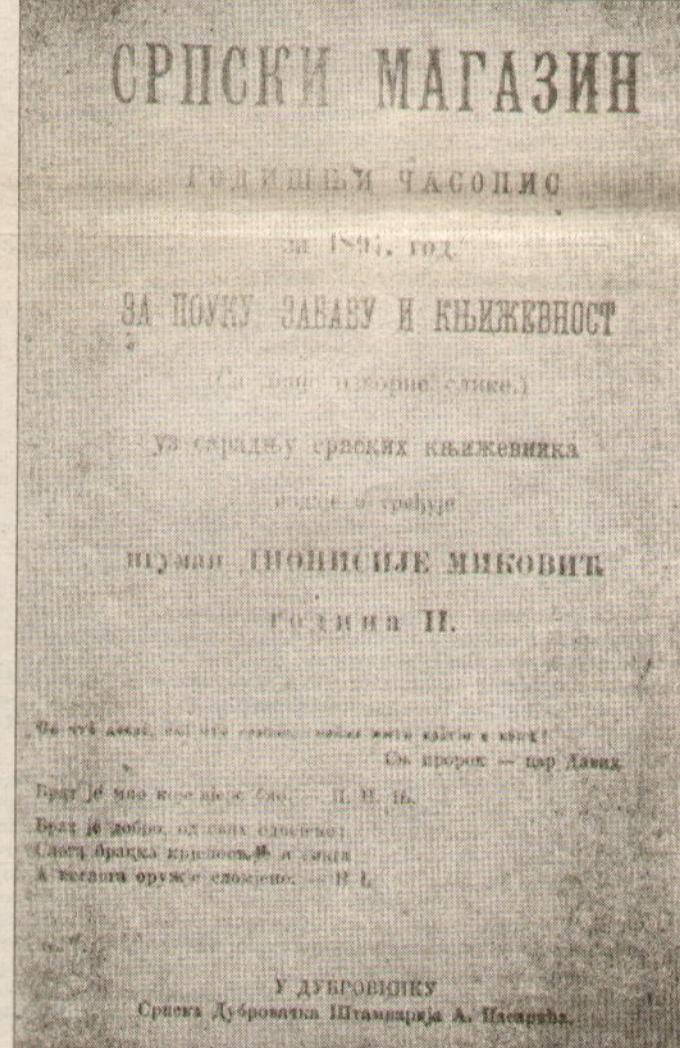
Да би црквени простор проширио, архимандрит Димитрије Перазић развијао је ову црквицу, да је остао натпис поузданiji би били и подаци о настанку цркве посвећене Светом Стефану. Дионисије Мирковић ове тврђење поткрепљује изворима о натписима на старословенском језику од којих се неки односе на чињеницу да је црква Светог архијакона Стефана била виша и љепша од цркве Успенија пресвете Богородице. Стараја писма и манастирски печат оног времена дају првенство мишљењу да је црквица пресвете Богородице, задужбина Стефана првовјенчаног, старија од цркве Светог Стефана, задужбина Стефана Душана, и да је манастир посвећен Успенију пресвете Богородице. Уз свете црквице постојале су и монашке ћелије, где су становали или се одмарали свештенici, монашког и свештенског чина. Избор из кога Дионисије Мирковић првоподатке о манастиру Режевић представља руком исписан животпис архимандрита Димитрија Перазића.

Режевићи су 1714. године прозвани манастиром а на тај степен угледа подигао га је архимандрит Никодим Вуковић. У Дионисијевом тексту описано је описан екстеријер и ентеријер манастира. На звону донијетом из Дубровника стоји натпис OPYS AR ADUM DEPOLIS. На сјеверној страни Успенске цркве 1810. године почела је изградња цркве Свете Тројице у облику крста. Педантно је пописано колико је ко од Паштровића дао прилог за изградњу светог храма, цркве Свете Тројице.

Манастирска парохија покривала је шест села: Крстац, Режевићи, Жуковица, Брда, Новосеље и Чамидо. У тој вријеме у парохији је било 186 домаћина и 932 душа. Манастир је имао своје оранице, дубраве и пасишта. Око манастира су биле маслине, виногради и друго питомо дрвеће. О братству свете породице (свештенicima) и њиховом доприносу манастиру, завршава свој спис Дионисије Мирковић. Колико год да знамо о манастиру Режевићи неопходно је истаћи да је за свако истраживање спис Дионисије Мирковић неопходно

штivo. Ово је била прилика да се подсјетимо на изузетног претаоца, неуморног посленика чију заоставштину потомци мало познају.

мр Мила Медиговић Стефановић

НАСЛОВНА СТРАНА СРПСКОГ МАГАЗИНА

1942. године, сахрањен је на гробљу манастира Прасквице.

У вишедеценијском раду Дионисије Мирковић је неуморно сарађивао и писао за многе листове и часописе. Заслужан је за покретање часописа „Српски магазин“ чији је био издавач и уредник. Овај часопис за поуку, забаву и књижевност окупљао је велики број српских књижевника, излазио је у Дубровнику само двије године 1896. и 1897. године. Штампан је у хиљаду примјерака и имао је велики број пренумераната, читали су га с једнаком пажњом и академици и сељаци. Мотив за покретање часописа налазимо у израженом осјећању патриотизма, карактеристичном за ово време. На пољећини прве стране часописа налазимо реченицу „Све ч то добро или ч то красно но јеже жити братији вкупе“. (Како је добро и лијепо кад сва браћа живе заједно).

Финансиске невоље прекинуле су излажење Српског магазина. Жеља да издаје популарна гласила, потребно за јачање вјерске и националне свијести у бурним временима пред Први свјетски рат, допринијела је да умјесто књижевне публикације изда другу, близку широку читалачкој публици. Био је то календар Бока за 1909. годину коју ће редовно излазити до 1914. године, штампао се у Котору у 1200 примјерака.

МАНАСТИР БАЧА (Источујени дио: Дионисијева радна соба)

ИЗ СТАРИХ БАУДА

ПРИПРЕМИЛА
ЉИЉАНА ЗЕНОВИЋ

ВЛАДИМИР МОШИН

ПАШТРОВСКИ СПИСАК
ДУШАНОВА ЗАКОНОДАВСТВА
ПРЕМА ЗАГРЕБАЧКОМ РУКОПИСУ

(Наставак из прошлог броја)

(Са стране:) Грађење кућа

57. Ако сусједи имају кућу уз кућу и оне један од њих кућу градити изнова, да не заступа прозоре сусједу поглед на море, али на поље, али у виноград, толико на коју другој страну, извен ако не узоде дат место сусјед; ако су упоред двије куће, већа да је међу њима шест лакетах. Ако буде међу куће лакти (пребрисано) педесет, градит може ће хоће и вишту заступити. Ако и ближе буде, а буде зборио сусједом, тако и да буде. Ако ли буде који сусјед моћан дигнут кућу у високо: да не стужеват сусједу стрехе са капљама, ни да му помеће шпорецу на прозоре.

58. Ако буде дријево сусједима близу куће простиријетијех коријенах, далико гранех, да не стужује кући, него да понуди да га осјече, јере закон изговара, да се посјече дријево то које више кућех; и може забранити пећ градит низке, да га дим не стужује, али да нађе место диму да га не стужује.

59. Нитко не може гној близу туђе међе пометат, изван ако има што работат.

60. Који без питања градскога или судца стијесни улицу градски кед гради кућу, али буде и оградио, да се развали и да се граду широта.

Закон царски: улица од града има бит од ногех шеснаест да је простоћа разматрује се.

Од наследовања:

61. Прицелец, алити буде женски, али мушки, има бит познат од свијех од мјеста. (Остали рукописи немају.)

62. Ако ћед умре при сине и унуком од другога сина, унуци излазе једнако са сином, то јест са својем стрицем могу уживати ћедова и примити што ќаше примити отац њихов, али буде мушки, али женски, али под влашћу стричевом, али самовластно.

63. (На маргини: Капитуо) Од истраебије не могу редитат сусједи који су од онога рода, и они који излазе од ближега (нега) кујине; али ли су тога рода сви, могу се призвати сви на њиву. Закон заповиједа: ћеда излазе из оца својега и могу уживати што би њиви отац њихов. Ако тко

умре кода једночнога и једноматерњега, има му учинит начин и уживат његово.

Закон. Мати може уживати са својом ћевом они дио по закону од истрачбине ње дома алити ближнега кујина.

Закон царев: пристоји се, ко се не ожеши другом, један дио ћетете једнога по закону. Ће није брат или братучед, остали који су од мјеста сродници имају се привати који буду ближни, и тици да уживавају од стожера. Ако ли се многи нађу од тога кујина, тако сви да уживавају.

64. Закон: по женскому степену ћеца... не могу редитат ништа изван стежер што запиши чоек ћетете којиму, будући није од серца нити излази од кујина његова: да се не вјерује изван сједочанства. Ако отац запиши али да свакој кћери перчију, искаже, да не има већ од његова уживати. Ако прогласи, а не намирни, и потегне га смрт, да јој се намирни; али ли не остане од ње сагласна, да је има опет истегнут, ако не остане од оца, а оно по матери.

65. Када умре муж али жена без наредбене, ни један ни до ближњијех, ни од дальнјих нема се инђерит, него да прими муж уредбе од жене, а жена од мужевнога уживавања.

66. Суђење свтлеишига патријарха Атанасија и свега под њим сабора, које би по пријећу приће поминајемо цара Андроника Палеолога горим рече: који брез чеди, и обудове мужеви и жене, да не могу имаће своје ни самому краљу, ма ка је по закону: да се раздијели на три чести: један дио да се да по манастирах да чине спомен, а друга владици од епахије, а трећи живија страна од стожера да прими. Ако ли се не находи од тога рода ниткога, то да се да за душу тога половина, а у комуну градски или зборски; ако ли тај град комуна не има, то да се да цареву властнику.

67. Ако ли обудовит чоек и остане дијете, и запиши му мати перчију, а послијед дијете умре, од тога ћетете, али буде женско, али мушки, има оцу све останут: ћетetu од оца остаје, а оцу од ћетете.

(Наставак у сљедећем броју.)

ТРАГОМ ДОКУМЕНТА ПРОШЛОСТИ
ПРИПРЕМА: МР МАРКО Ђ. ИВАНОВИЋ

(68)

ДОБРОВОЉАЧКЕ ЗЕМЉЕ
У ПАНЧЕВАЧКОМ РИТУ

(Наставак из прошлог броја.)

17. РАДОНИЋ Марка Крстова ЈОВО (1900-), из Лапчића. - Служио кадар у аустро-угарској војсци у 37. ст. пуку. од 19. јануара до 1. новембра 1918.

Увјерењем Министарства војске и морнарице КЈ Ђ.Д.Бр 8675/33 признаје се својство добровољца-борца.

Налази се на списку неподмиренih добровољаца, под бр. 1282, за Бококоторски срез,

који су поднијели мобле за дојделу земље од 31. децембра 1933., а којима, према рјешењу Министарства пољопривреде КЈ бр. 62276/Vla од 26. септембра 1935., треба додијелити земљу за економску 1937/38. и дијелом 1938/39. годину. Под истим бројем (1234) налази се на списку добровољаца који су, према рјешењу Комисије за ликвидацију аграрне реформе у Петрограду бр. 6852/39, уведени у посјед на дан 30.IX 1939. на припадајућим компонентијама на посједу Колонизационог фонда Министарства пољопривреде у тзв. Панчевачком риту.

П-ХЛ/7 од 4 кј.

I-LIX/1од 4 кј. у 300 кв.хв.

кућни плац од 800 кв.хв.

Укупно 8 кј. 1.100 кв.хв.

19. РАДОНИЋ Марка МИЛО (), из Лапчића. Увјерењем Министарства војске и морнарице - Регрутни отсјек Ђ.Бр. 18877 од 6. септембра 1924., признаје се да је био у Српској војсци добровољац-борац. Од истог Министарства (на основу Закона о добровољцима из 1928.) добио је ново увјерење Ђ.Бр. 7406/33.

Налази се на списку добровољаца, под бр. 1279 за Бококоторски срез, који су поднијели мобле за дојделу земље од 31. децембра 1933., а којима, према рјешењу Министарства пољопривреде у тзв. Панчевачком риту.

Земља је одобрена Мари за Ника.

21. СТАНИШИЋ Андрије

НИКОЛА (1878-1919), из Станишића. Дошао из Америке 1.

ноември 1915. Добровољац у Црногорској војсци. КЦГ-Ловћенски Одред (Мајинска чета-Добровољачки батаљон у Грбљу) 1915-1916., у којој се разбolio. Због болести није интерниран (Аустро-Угарска му је оправстила служење у Црногорској војсци због болести). Умро је 31. марта 1919.

Увјерењем Министарства војске и морнарице ЈК. Ђ.Д.Бр. 14305/32 признато му је својство добровољца-борца.

Налази се на списку непод-

миренih добровољаца, под бр. 1266 за Бококоторски срез,

који су поднијели мобле за дојделу земље од 31. децембра 1933., а којима, према рјешењу Министарства пољопривреде КЈ бр. 62276/Vla од 26. септембра 1935., треба додијелити земљу за економску 1937/38. и дијелом 1938/39. Под истим бројем (1279) налази се на списку добровољаца који су, према рјешењу Комисије за ликвидацију аграрне реформе у Петрограду бр. 6852/39, уведен у посјед на дан 30.IX 1939. на припадајућим компонентијама на посједу Колонизационог фонда Министарства пољопривреде у тзв. Панчевачком риту.

Налази се на списку непод-

миренih добровољаца, под бр. 1266 за Бококоторски срез,

који су поднијели мобле за дојделу земље од 31. децембра 1933., а којима, према рјешењу Министарства пољопривреде КЈ бр. 62276/Vla од 26. септембра 1935., треба додијелити земљу за економску 1937/38. и дијелом 1938/39. Под истим бројем (1279) налази се на списку добровољаца који су, према рјешењу Комисије за ликвидацију аграрне реформе у Петрограду бр. 6852/39, уведен у посјед на дан 30.IX 1939. на припадајућим компонентијама на посједу Колонизационог фонда Министарства пољопривреде у тзв. Панчевачком риту.

У Панчевачком риту инди-

видуално је уведен у посјед, под бр. 2421, у насељу I и II:

П-ХХХVIII/7 од 4 кј.

I-LXI/3 од 4 кј. и 300 кв.хв.

кућни плац од 800 кв.хв.

Укупно: 8 кј. 1.100 кв.хв.

20. РАДУЛОВИЋ Рада НИ-

КО (), из Марковића.

Увјерењем Министарства војске и морнарице ЈК. Ђ.Д.Бр. 12032/32 признато му

одгајају, вaspitavaју и образују изузетно спо-
собне младе генерације. У име Министарства
просвијете и науке Црне Горе желим да чести-
там овaj подухват Скупштини општине Будва,
да нашој дјеци, вaspitачima и колегама у
образовању пожелим боље услове за рад, и да

ускоро подигнемо нову Основну музику школу која без сумње пуно значи на потребе туризма и развој општине, рекао је на kraju свог обраћања dr. Pavle Газивода.

Д.Радуловић

Снимио: M.Тодоровић

ПРИЈЕМИ ИСПИТ У СШ „ДАНИЛО КИШ“

„ПОПРАВНИ“ ЗА ТРЕЋИНУ

Пријемни испит за упис у Средњу школу „Данило Киш“, одржан 20. јуна, од пријемних 289 ученика положило је 186, док је њих 103 пала. За упис у гимназију конкурисало је 105 ученика, а од тог броја 82 је успело да се упише док 23 није. За туристичке техничаре полагало је 158 ученика, 92 су положила а 66 пала; за куваре од пријављених 20 положило је девет, а пала 11, а за конобаре пријавило се шест, три ученика су положила, а три пала.

Ученици који се нијесу уписали у јунском пријемном року имају могућност да то учине у августу. Пријављивање за августовски пријемни испит обавиће се од 16. до 19. августа, а полагање испита биће 26. августа у 10 часова.

Д.Р.

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

Највећа мудрост је одржавање здравља здравих. Ту мак-
симу прихвати већина становништва наше цивилизације.
Зато је друга половина двадесетог вијека период екс-
плозије туризма када људи у потрази за здрављем, првен-
ствено, хрле на топла мора, да акумулирају енергију сунца и
мора за овај период године када ће живети у окружју свих
могућих ризико-фактора, погубних зрачења, дуванско гима,
смога, аутомобила, стреса. Анкете које смо радили међу роди-
тељима дјече који се одмарaju у Будви преко 80% изјављује
да су дошли на море због здравља, а само 20% провода, упознавања, културних догађаја и историјских споменика. Да-
нас на крају другог миленијума почиње незапамћени интерес
за лијечење природним средствима. Од памтивијека људи су
се лијечили природним средствима, али је морска вода по-
следња ушла у подручје модерне медицине. Свакако нео-
правдано. Јер, оно што нам море пружа управо је фасцинант-
но. Да ли сте знали да у једној кубној миљи воде има пет мили-
она и деветсто хиљада тона магнезијума, 283.000 тона брома, 192 тона јода, огромна количина натријум хлорида и низа дру-
гих једињења и олигоелемената. А укупна запремина свих ма-
ра је 300 милиона кубних миља. Какво богатство и каква шан-
са човјечанства да то користи. Међутим, данас користимо са-
мо дјелић тог богатства да сачувамо здравље и лијечимо бо-
lest.

Терапија морем-таласотерапија значајна је карика у кори-
шћењу природних фактора у лијечењу низа оболења.

Када су Ксенофонтови војници након 1500 миља пјешачења
и ратовања на азијским пространствима угледали Црно море у
трансу су узвикивали „Тхаласса“ што значи море па је одатле
и прихваћен тај термин. За старе Грке море је било живот, а и
данас становници многих острва Средоземља су међу најдуго-
јевjeчним народима. Што је то што море чини толико траженим
када је здравље у питању. Прво, екосистем замље веома је
угрожен и поремећен док је море због свог огромног капацитета
неутрализације, још увијек готово исконски чисто на већем
дијелу наше обале.

Пливање, сунчање, шетње поред мора, спортови на води и
обали допуњавају се лијечењем сланом водом. Инхалација
морске воде у виду финог аеросола уз облоге од муља, те куп-
ке са мјехурићима стварају пријатан осећај, као да у тијело
удара на стотине тениских лоптица. Море садржи умирујуће
елементе, једначеност температуре, стабилност ваздушног
притиска, јонизацију ваздуха, кретање таласа, па није чудо
што су стари Грци говорили: Море односи све болести.

И заиста море је природни инхалатор без прашине са много
кисеоника. Море се посебно препоручује код рахитиса, мало-
кровности, псоријазе, хроничних упада дисајних путева.

Не препоручује се једино код активне плућне туберкулозе,
код тешких оболења бубрега и јетре, акутног реуматизма, док је
за хронични реуматизам веома добра комбинација мора и
врелог пијеска.

Пливање у морској води прави је еликсир. Развија се боља
физичка способност, смјелост, воља, одважност.

Пливањем су ангажовани сви мишићи тијела, максимално су

МОРЕ И
ЗДРАВЉЕ

активирани дисајни органи и срце, органи за варење и механи-
зам за одржавање тјелесне температуре. Пливање је активна
масажа при којој се појачава циркулација крви у мишићима,
која постаје здрава и еластична. Поткожно масно ткиво се
смањује, мишићи постају чврсти и гипки. Нема спорта који тако
лијепо обликује људску фигуру као пливање. Код пливача орга-
низам постаје издржљиви, развија се одлична кондиција,
покрети су складни, а кретање живље.

Практично пливање у мору утиче на све органе и чула. Оно
изазива позитивне емоције које се из централног нерваног си-
стема преносе на све друге органе.

Људи који редовно пливају биошчи су млађи за десет и ви-
ше година од својих вршњака. Они имају снажније срце, ела-
стичније крвне судове отпорнији су на болести. Њихов организам
богје реагује на стресове које доноси свакодневни живот.
Осим физичког ефекта на организам пливање потенцира и
развија многе позитивне особине личности.

Унутрашња равнотежа настала у најнепосреднијим контакту-
са природом смањује напетост и људи постају мирнији и мање
склони агресији. За наше вријеме море би нам заиста свима
било првиј лијек.

Не треба заборавити и неке опасности које море доноси. Мор-
е се знати да је температура морске воде у летњем периоду
знатно нижа од температуре ваздуха па предуго задржавање,
нарочито мале дјече, може изазвати преходне, ангине, па и
бронхитисе. Због велике концентрације пливача на малој по-
вршини и наше небриге понекад је и морска вода при обали
доста загађена па гутање такве воде може да изазове инфек-
цију органа за варење. Неконтролисани скокови у воду тамо
где је мала дубина некад могу бити фатални и изазвати
оびљне повреде. Посебна је опасност свакако неконтролисана
излагање сунцу неадаптиране коже у периоду између 11 и
15 часова.

Захваљујући научном и техничком напретку човјек је тежио
да се ослобodi зависности од природе, али је превршио мјеру.
Морамо признати да смо за природу везани много више него
што мислим, и зато бити срећни да је екосистем нашег мора
још увијек очуван и да га чувамо као наше највеће богатство.
Конзумирање тог богатства свима нам је доступно али и уни-
штавање, прљање и загађивање такође.

У шпицу туристичке сезоне, због наше некултуре и сировог
односа према свему што није лична својина, показују се знаци
озбиљне угрожености нашег приобалног и морског појаса. Упо-
зорења нису довољна.

Др Тадија Николић

РИЈЕЧ ЧИТАОЦА:

ВИШЕ О
„МАЛИМ
СТВАРИМА“

Наша анкета у прошлом броју и позив читаоцима да
нам се обратије мишљењем о „Приморским новинама“
подстакла је нашеј субјаџанина Рајко Рајеновића
да у свом писму каже нешто више: и шта би се требало ради-
ти и о чему би ми требали писати. А наш позив читаоцима
и даље важи.

Поштован уредниче,
„Приморске новине“ читам од првој броја и досад сам у
нима написао доспаја чланак о разним значајним питањима
за нашу средину, и изразио доспаја похвала и честитки вашем
лиситу.

Читајући вашу новину, број 415 од 17. јуна 1997. године,
видим да апкетираје читаоце о „Приморским новинама“, па
се пријужајем осталим учесницима анкете и износим нека
своја зајажања.

Пре свећа, моје основно зајажање је да се „Приморске
новине“ сувише баве оштим и полижчким питањима, која
су оштација изношена у разним дневним новинама, а много
мање актuelним животним питањима наших грађана и
нашей града;

Треба разматрати питања културног живљења и
понашања наших грађана у смислу побуђивања веће
интересовања за долазак још веће броја туриста с теслом
да „Будву није заволео ко у њој није био“;

Питањима ојлемењивања нашеј града зеленилом,
фонтаном између градских ћелија и парка, слободним прис-
таништвом за шећерну треба посветити више пажње. Гости
су побељи из својих градова да би у Будви удисали чисту,
морску ваздух, а не изузне гасове. Једно зајажање: на прис-
таништву у року од пет минута (до отворења у лећњој
сезони) улази или излази у просеку 20 возила. Или, колико је
пристаниште ојренето тумама и испочијеним уљем, што
упада у очи сваком пролазнику. У парку, по евиденцији, није
засађено ниједно дрво у прошлеке 22 године, а паркови су
плуна сваког града;

Будва је врло појогна за коришћење бициклка као
еколошкој рекреативној средstvu за очувања здравља.
Међутим, аутоомобили се користе и за најмање удаљености,
па ће се, шакорећи, заборавити и ходати;

Питање изградње лећње биоскапе на појодном простору
Цитаделе или између бедема и црквице Св. Саве, где је
и раније био, од великој је значаја за грађане и за госте.
Уређени простор би се користио како за биоскопске пред-
ставе, шако и за представе, концертне и друге пројектме
Града-штакара. По мом мишљењу - дујла корисци за све;

У оштима чији грађани скоро пошто живе од штурима
овом питању би требало посветити много више пажње,
посебно вештачким и понашањима за што већи дојришо штур-
изму од основаца до пензионера;

Мислим да би било корисно да се поклони пажња
суштини оштима олакшавајућим одлука о интересу за наше грађане, с
крајним оштима на права и обавезе која простирују из
погодних одлука;

Више пажње треба посветити чистоће на нашем појоду, нарочито
од стране грађана и за време сезоне. Комунално предузеће би требало, посебно у лећњој
сезони, праћење концепција, чишћење и прање улица,
вршњи у шоку друге половине ноћи;

Мислим да би у шоку лећне сезоне „Приморске новине“
 требало да излазе најмање два пута месечно,

Ево, ја сам изнео део питања о којима би требало више
писати и, једном речу, питања о животу и раду, како од
интереса за наше грађане, шако и за развој нашеј штурима.
Мислим да би се овим и многој другим актuelним питањима
мойло говориши и на Радио-Будви, с више концепција с
грађанима, да се чују њихова мишљења, предлоги и сугестије,
корисце и за радио и за штакару.

На вами је да процениште и рамислиште о свим овим и другим
питанима о интересу за све нас, и „Приморске новине“
што више приближише грађанима и, шире, свима онима које
интересује развој Будве. А шаки који воле Будву и жеље јој све
најбоље, није мало у Југославији. Верујте, жељим и волим као
видим сваки помак на боље, као и многој другу. До сада је
засића доспаја урађено, али се још увек може више и боље.

У најбоље жеље ћу усјећа на раду жели вам

с поштовањем

Рајко Рајеновић

КУТАК ЗА ПОЉОПРИВРЕДНИКЕ

КАЛЕМЉЕЊЕ ВОЋАКА

Кalemљење воћака је племенита и хумана
вештина коју може да научи свако ко има љуб-
ав према воћарству и природи.

Кalemљење је најважнији и основни начин вегетатив-
ног размножавања воћака.

Кalemљењем воћака се постиже: брза и масовна про-
изводња садница воћака, коришћењем разних подло-
га и користа сортне воћке са посебним карактеристи-
кама.

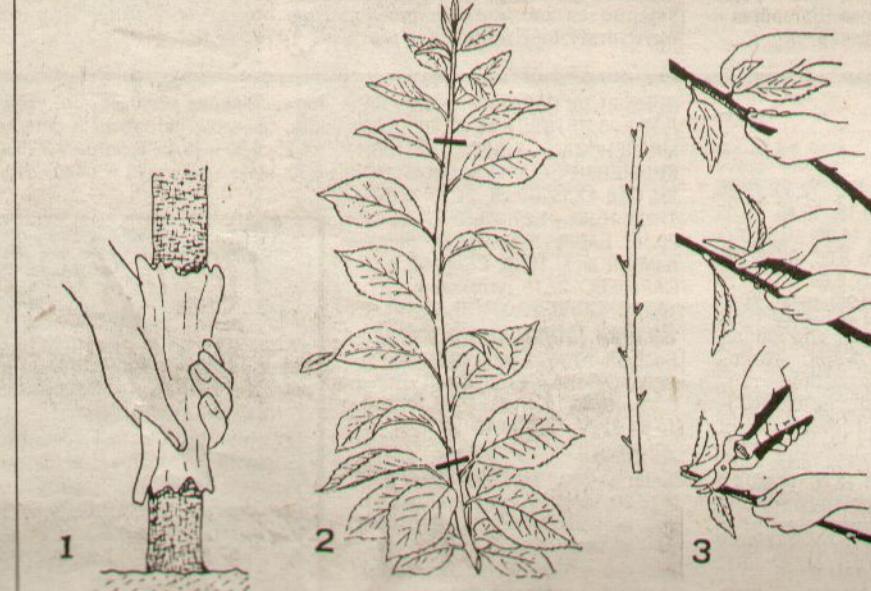
Кalemљење је најчешће вегетативног размножавања
којим се саднице производе из подлоге воћака, који
имају посебне карактеристике, а саднице се произво-
дјају у веома коришћеном и корисном начину.

Кalemљење се врши у цију производњу садница за
подизање воћака, прека-
лемљивањем старијих воћака и кalemљењем дивљих воћака
по шумама, на пањњацима, поред путева, у двори-
штима и на другим местима.

Воћке се могу кalemити практично цијеле године (у
доба миривања и у току вегетације), али је најзначајнији
период љетњег кalemљења очењен пупољком и пролетњег кalemљења гран-
чицом и пупољком.

Кalemљењем се спајају различити дјелови воћке, од
којих је једно подлога а друго племка (sorta).

Подлога даје коренов систем (а некад и дебло ако се
калеми височије), а племка најчешће даје дебло и кру-
ну. Од изузетног је значаја њигов међусобни утицај, по-
себно утицај подлоге на сорту. Тај утицај се одражава
на већу или мању бујност

Приједлог за кalemљење очењем: 1 - бризгавање ћодоје
крућа, 2 - приједром кalem-транчице за склапање ћодо-
вака, 3 - склапање лишћа може се обавити накнадно

РАДИО БУДВА

98,7 и 106,0 МЕГАХЕРЦА

Једриличарска регата „Монтенегро куп Будва 97“

ЈЕДРА ОКО БУДВЕ

Друга по реду међународна једриличарска регата „Монтенегро куп - Будва '97“, одржана од 25. до 29. јуна у организацији Једриличарског савеза Црне Горе, окупила је најбоље југословенске једриличаре. На регати су учествовали такмичари из једриличарских клубова: Југоле Гракалић из Херцег Новог, Једро из Мељина, Металац из Смедерева, Неопланта 1740 из Новог Сада, Дунавац из Костолца, Јово Дабовић из Башића, Лахор из Котора, Делфин Тиват, Ђердан из Доњег Милановца, Делта из Новог Сада, Београд из Београда, Војводина из Новог Сада, Победа из Београда, Голубац из Голубца, Гемакс из Београда, Палић из Суботице, Земун из Земуна, Славија из Београда, Горњи Милановци из Горњег Милановца и Панонија 75 из Беле Цркве. Такмичење је одржано у три класе: Ласер стандард - без старосног ограничења, Ласер радијал - до 18 година и Оптимист - до 12 година.

- Будва, кроз управо овакве манифестације, подржава најаве све бољих туристичких времена. Ми се надамо да ће „Монтенегро куп“ допринестији што потпунијем представљању наше туристичке понуде, али и њеном обогаћивању једним атрактивним садржајем. Желим свим учесницима регате да постигну најбоље очекиване резултате и да им боравак у нашем граду остане у лијепој успомени - рекао је секретар Скупштине општине Будва Вукашин Марковић, поздрављајући присутне такмичаре и спортске раднике у име покровитеља регате Општине Будва.

Силвана Љурашевић, директор Туристичке

организације Црне Горе, је отворила регату и учесницима „Монтенегро купа“ пожељела најбоље резултате:

- Одржавање ове регате има велики значај јер се збива у времену интезивних припрема Будве за домаћина Медитеранских игара 2005. године. Очекујемо да ће ова манифестација имати значајне пропагандне ефekte и да ће многи заљубљеници једрења доћи на наше море. Одржавање овог такмичења је не само подстrek ентузијастима у Црној Гори, већ и признање њима за успјешно организовање ове манифестације. Надамо се да ће из Будве кренути у свијет слике једрилица, јер тешко је замислити море без једара, рекла је Силвана Љурашевић.

На регати су постигнути сљедећи резултати: класа „Оптимист“: прво место Вељко Рогуља (ЈК Војводина) друго Илија Батас Бијелић (АЈК Ђердан) и треће место Марко Латиновић (ЈК „Победа“), класа Оптимист - дјевојчице: прва је Светлана Војић (ЈК „Војводина“), друга Нина Милошевић (ЈК Лахор), а трећа Ана Постић (АЈК Ђердан) класа Оптимист - кадети: прво место је освојио Илија Вучковић (ЈК „Југоле Гракалић“), други је Филип Петричевић (ЈК „Лахор“ - Котор) и трећи Дамир Рајчевић (ПБД „Делфин“ - Тиват). Класа „Ласер стандард“, прво место Милош Плавшић (НК Славија - Београд), друго Игор Јувари (ЈК Палић) и трећи Карол Гергић (ЈК Палић). У класи „Ласер радијал“ прво место освојио је Срђан Скала, друго Дејан Закић и треће Тихомир Закић, сви такмичари Једриличарског клуба Палић.

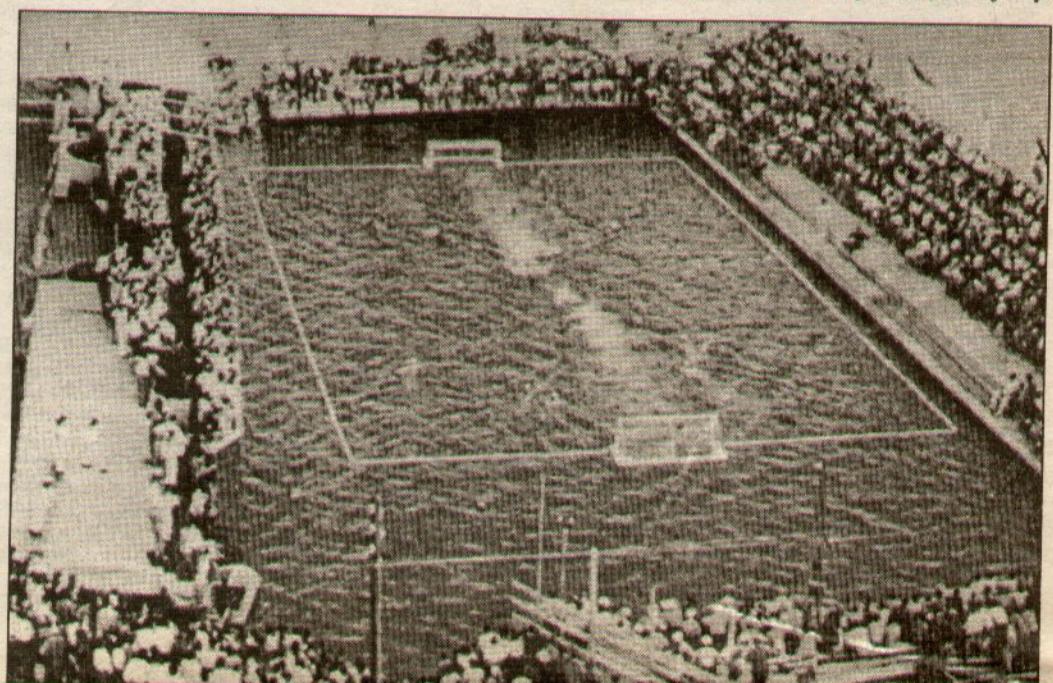
Д. Радуловић

Спортски времеплов „Приморских новина“

ГОДИНЕ ЗАНОСА И - УСПЈЕХА

Рађање „Приморских новина“ итекако је значило пуно и за спортски живот наше општине. Управо те, сада већ далеке седамдесет и друге долази до ренесансне прије свега фудбала, али и других спорова. Петровац који је тих година постајао све познатије туристичко место на јужном Јадрану добио је, по први пут у својој историји фудбалског лигаша. Истоимени клуб убедљиво је тријумфовао у фудбалском подсавезу Котор и постао члан Црногорске лиге. О спортском заносу и ентузијазму др Воја Франићевић и његових сарадника, одушевљењу мештана који су масовно посећивали игралиште под Малим брдом и наравно фудбалерима који су марљиво извршавали задатке популарног тренера Анта Вицковића, писали смо већ у првом

не, саставе су се репрезентација Југославије и Италије (од 18 до 20) година, о чему су, та-које опширно „Приморске“ писале у трећем броју. Ти сусрети (одигране су двије утакмице), а нарочито утакмице на Трофеју Јадрана (било је то мини првенство свијета) такође у базену „Интернационала“ 1975. године када су поред наше најбоље селекције наступиле и друге свјетске велесиле, учиниће да се активира и плувачки и ватерполо спорт у Будви. Истина, неколико година касније Будва ће се такмичити у другој лиги, потом ће постати прволигаш и под именом „Будванска ривијера“, под којим се и данас успјешно такмичи у нашој најбољој лиги, освојити титулу шампиона Југославије, бити и представник наше земље у Купу победника купова (два пута је

Некак било: базен хотела „Интернационал“

брожу листа. Такође и о другом великим фудбалском успјеху: пласману у исту лигу екипе Могрена. Будвани су као вицешампиони разигравали квалификацијама за улазак у републичку лигу с екипом Текстиља из Бијелог Поља. На игралишту, које се тада налазило у Бечићима, Могрен није успио да савлада госте; резултат је био 2:2, а стријелци за домаће Мартиновић и Медиторић. У реваншу у Бијелом Пољу, на стадиону Јединства пред 3.000 гледалаца фудбалери Могрена су надмашили свог противника, одушевили симпатизере и побједом од 2:1, изборили пласман у виши ранг. Побједа је остварена головима Бана и Божковића, али су и остали играчи надмашили себе па је ред да их све

поменемо: Јубановић, Ђурчићовић, Божковић, Лазовић, Јувановић, Мартиновић, Вукчевић, Бан, Радовић, Божковић, Ивановић. Изvezтај с утакмице објављен је у другом броју листа.

Петровац ће успјешно наступати у лиги Црне Горе дуже вријеме, а онда ће доћи, пошто је ентузијазам спао, а понестало паро и подршке, до дуже стагнације. Могрен ће пак послије успјешних наступа у овој лиги у више сезона постати друголигаш, а онда ће постићи и свој највећи успех у седамдесетседам година дугој историји: играће у првој лиги. На Луговима су гостовали, дакле Звезда, Партизан, Војводина и остали наши трофејни клубови. Бора Лазовић, друго име за Могрен, постеће важно име нашег фудбала.

О свим успонима, касније и падовима Петровца и Могрена, „Приморске новине“ су опширно извјештавале своје читаоце. Тог врућег августа 1972. одиграна је и прва међународна ватерполо утакмица у Будви. На базену хотела „Интернационал“, који ће заједно са овим ванредно лијепим објектом бити порушен након земљотреса 1979. године

била финалиста домаћег купа) и ове године стићи до полуфинала, тог изузетно признатог међународног такмичења.

„Приморске новине“ ће опширно писати и о кошаркашима Могреном који су се такмичили у републичкој лиги једно вријеме, па послије дуже паузе опет постали црногорски лигаши, и, нарочито, о одбојкашима који су били друголигаши и чланови прве лиге. Из те сјајне генерације одбојкаша „Авале“, стасала у овог града, у чије стварање су многи уградили дио себе, а можда понајвише покојни Вељко Марковић, највише се у спортску орбиту винује Горан Вујчић. Као репрезентативац окитио се бронзаном медаљом на Олимпијским играма у Атланти прошле године.

Овај лист је вјерно биљежио и велики успјех боћара из наше општине који су се титулом шампиона Југославије, и представљалије у европском такмичењу најбољих боћарских селекција. Такође и велике успјехе боксера Будве, који су предвођени спортичким заједницама и признатим стручњаком Павлом Бучајем, постизали запажене резултате на многим домаћим и међународним ревијама. У „Приморским“ је увијек било мјеста и за друге спортисте наше општине, караисте, џудисте, шахисте и друге, спортски живот у школама у Будви и Петровцу, истакнуте спортисте који су били гости наше ривијере. Комплети овога листа, настали у протекле дније и по деценије, незаobilazno штитво за хроничаре и истраживаче свих области живота, представљају и богат спортски времеплов. Само тај сегмент је довољан за једну књигу, чији ће број страница, које ће убудуће исписивати наши спортисти и спортски радници и цијела општина која се и кандидовала за домаћина Медитеранских игара 2005. године, расти мало бржим темпом.

С. Ш. Г.

Сениорско првенство Југославије у тенису ТРИЈУМФ ВОЈВОЂАНА

Сениорско првенство Југославије у тенису одржано је од 2. до 6. јула на теренима Туристичког насеља „Словенска плажа“ у организацији Тениског клуба „Будвана ривијера“. У конкуренцији сениора први је Владислав Кипић из Врбица који је у финалу савладао Јелька Тошића из Београда резултатом 6:0, 6:4. У конкуренцији сениорских финални меч одигран је тенисерке новосадске „Војводине“ Сања Јукић и Тамара Павлов. Победила је Сања Јукић резултатом 6:0, 6:1. У мушким дублу састави су се Ненад Живковић и Ваља Видојковић против Јелька Тошића и Игора Робовића. Побједа је припала Живковићу и Видојковићу 5:7, 6:3 и 9:7.

НАЈАВЉУЈЕМО

ПРО БИЧ СОКЕР

На овогодишњем турниру у фудбалу на плажи - про бич сокер „Ју Монтенегро куп '97“ који ће се одржати 19. и 20. јула у Бечићима, поред наше учествоваће репрезентације Бразила, САД и Шпаније. У репрезентацији Југославије играће Краљ и Јубановић (голмани), Савићевић (капитен), Мијатовић, Бранко и Драгољуб Бриновић, Југовић, Васиљевић, Влаисављевић и Зиројевић.

Побједник турнира „Ју Монтенегро куп '97“ стиче право учешћа на финалу купа које ће се одржати фебруара наредне године у Рио Де Женеиру.

„ЈАДРАНСКИ БИСЕР“

На овогодишњем турниру у фудбалу на плажи - про бич сокер „Ју Монтенегро куп '97“ који ће се одржати 19. и 20. јула у Бечићима, поред наше учествоваће репрезентације Бразила, САД и Шпаније. У репрезентацији Југославије играће Краљ и Јубановић (голмани), Савићевић (капитен), Мијатовић, Бранко и Драгољуб Бриновић, Југовић, Васиљевић, Влаисављевић и Зиројевић.

Послије ревијалног дјела програма одржава се двије професионалне борбе: Драган Ђурчићовић (Југославија) - Иван Наџајев (Бугарска) и Слободан Влаовић (Југославија) - Пламен Гошев (Бугарска).

РЕД ВОЖЊЕ

Аутобуси (поласци из Будве)

БАР 6,00 6,20, 7,05, 7,50, 8,00, 8,35, 9,30, 10,30, 11,15, 12,15, 12,30, 12,35, 13,30, 15,15, 15,35, 16,35, 16,40, 17,35, 17,50, 18,00, 18,15, 18,45, 19,05, 19,15, 19,45; УПЛИЦН 5,15, 5,20, 6,00, 7,30, 10,00, 12,00, 14,20, 16,50; КОТОР 7,50, 9,05, 9,40, 10,20, 13,20, 18,10, 19,20; ПРЧАН 8,05; ЛЕПЕТНИ 9,20, 18,15; ХЕРЦЕГ-НОВИ 5,00, 5,10, 5,20, 5,40, 5,55, 6,00, 6,05, 6,15, 6,20, 6,45, 7,00, 7,05, 7,30, 7,40, 8,00, 8,05, 8,15, 8,30, 8,50, 9,25, 10,00, 11,25, 11,50, 12,00, 12,10, 12,20, 13,15, 13,35, 14,10, 14,20, 14,30, 15,00, 16,20, 16,30, 17,15, 17,40, 18,35, 18,50, 20,00, 20,20, 20,30, 22,30; ИГАЛО 4,55, 5,00, 5,50, 6,37, 6,45, 6,50, 7,00, 7,30, 8,05, 8,10, 8,25, 8,30, 8,50, 9,15, 9,20, 9,30, 10,00, 11,10, 11,20, 11,50, 12,10, 13,20, 15,20, 16,25, 17,30, 17,45, 18,15, 18,35, 21,35, 22,30, 23,20; ПОДГОРICA 5,50, 7,10, 7,30, 7,35, 7,40, 8,00, 9,00, 9,30, 10,45, 11,00, 11,10, 12,00, 13,05, 13,10, 13,15, 13,25, 13,40, 14,40, 15,00, 15,10, 15,20, 15,40, 16,20, 16,40, 17,25, 17,45, 18,15, 18,40, 19,15, 19,55, 20,10, 20,30, 21,10, 21,25; ДАНИЛОВГРАД 18,00; НИКШИЋ 5,35, 6,00, 8,10, 10,20, 12,45, 16,10, 16,15, 18,10; АНДРИЈЕВИЦА 7,10; ПЛАВ 7,15, 15,00; ПРИШТИНА 22,00; ПРИЗREN 10,00; ПЕЋ 17,30, 21,00; ДЕЧАНИ 20,00; БЕОГРАД 6,50, 11,00, 17,00, 17,50, 18,00, 18,25, 18,30, 19,30, 20,00, 21,00, 21,15, 22,00, 22,30, 23,25; КРАГУЈЕВАЦ 20,10, 20,15, 21,10; КРУШЕВАЦ 18,10; ЛЕСКОВАЦ 18,30 (сриједом и суботом); ЈАГО-

ДИНА 21,30; ПАРАТИН 19,30; КЛАДОВО 20,20; НИШ 6,35, 16,40, 18,00;

МЛАДЕНОВАЦ 21,00; НОВИ КНЕЖЕВАЦ 19,15, 19,50, 20,45; НОВИ САД 17,15, 17,20, 21,30; СУБОТИЦА 19,20, 21,25, 23,00; С